In case of non-delivery please return to

GALLOWAY & PORTER LTD.,

UNIVERSITY BOOKSELLERS

CAMBRIDGE (ENG.).

Please state wants for

SECOND-HAND
AND OUT-OF-PRINT BOOKS

❖

BOOKS PURCHASED

in large or small quantities

❖

LIBRARIES VALUED

for probate or purchase

❖

New & Second-hand

BOOKSELLERS

GREAT BRITAIN
PAID ½D
3 OCT 38

The Director,
Biblioteka Jagiellonska,
W. Krakowie,
Ul. S.W.Anny, 12
Poland.

6881 II

6881/II
XIV

II

fond

Sp. 1
232
1123-20
2-7-15

E samogł. z natury swego brzmienia wyraża zaprzeczenie, niedowierzanie, lekceważenie cf. eh, ech, et, zdziwienie obok niedowierzania (eh?), wołanie: przykę lub żal (ej!)

Jako głoska ę lud w krak. mazow. kuj. w. polskim stale dodaje ę głosce w trzy(ę) przyp. l. poj. przymiotnikom męskim: zaimkom „W tem rzecie teci kabi wielyi ch-op z takom wielkom strzelbom" wiii Zeweida pow. Nowo-Sądecki Karol Małysa Ż. ludu 88. 145. 2 „Dóg ci ę zapłaci, żes go (to go ptaszka) zabił, bo już trzy roki za niem chodzę a niemogę go podyś (podejść) niby" ib. „Tak jednem razem potrzyli ię spod" ib „Ten ptaszek, co podczas burzy lata po telegrafach, po kipach i piorun za niem goni, co go nie zabił" ib. „A one tu nie chce prosi: prosi, że nikomu nie powie, nic i nic, tak wykrzyła na niem: drze i

skąd. Tak jej powiedział" ib.

Eblis - a. m. turec. djabeł, szatan, duch ciemności, zły duch, „Rząsają branki... u tych w zwierzcach szafir niebieski, u tamtych ciemnie Eblisa." Ad. Mick. I. 83.

2

E! Ech! Eh! Et!

E! Ech! wykrz. 3 głos zaprzeczenia, protestacji „Córka mnie bardzo kocha, ale lekceważenia wiele powiada. — Ech, bajki, on drwi z ciebie" A. kw. Fr. 1, 41 „Nic nie umiem. — To źle. — Eh! nic to, jak zechcę, to i z wszystkiego prędko nauczę." J. Kochan. 2. 310. „Et! co ty tam wiesz. Zwyczajnie jak baba, gadasz aby gadać." Kl. Fan. Nota 4. 556. „Putkowiak mi nakazał i kalecił groźnie, na głowę moją zaklął — Ech, to próżne słowa." A. kw. Fr. Dzieła 8. 53

3

Echowy - a - e od echa, odznaczający się echem, powstawający się bez udziału „Głos bez echowy – zjawisk echowy." Z. Kras. 2. 285

Echo - a - n. S fig. wieść rozchodząca się, wypowiedzenie powtarzające się wypadkowo wiadomości, mowy, wieści powtarzających „Echa z nadziei ludzkich. Z Mowy na dożynki:..." G. Lw. 88. 147. 4.

„Echa kąpielowe. Ze zdrojowisk krajowych nadchodzą dość pomyślne wiadomości. Cyfra osób przybywających na kuracyj jest w b. r. stanowczo wyższą, aniżeli w roku ubiegłym" N. Ref. 88. 158. 4.

Echt przys. wyraża ideę czystości narodowej, rasowej, pochodzenia z miejsca lub z kraju, prawdziwy, w całem znaczeniu „Pan redaktor, echt idealista z materyalistycznej podszewką nie wie w swoim wygodnym fotelu" *Tyg. Ilustr.* 8. 388. „za hiet to mądre dramidło i jaka echt niemiecka robota!" *K. Zalew. Now. Warsz.* 89. 85. 3.

Eden - r. m. hebr. raj „Od tej chwili stałem się szczęśliwym... nie pragnę nic nad to, by mnie jakaś nieszczęście nie wypędziło z tego edenu" J. Kras. Na cm. na wol. 101 „Myślała nad tem, czyby się nie dało utworzyć coś podobnego do starego pod tą Edenu?" Z. Kasz. s. 41. „Z hebraj. eden rozkosz, miejsce rozkoszy, raj, w grec. ἐδονή ἡδονή takie rozkosz, uciecha. W polszczyźnie europejskiej wiąże się często wyraz Eden z znaczeniu raju, miejsca szczęśliwego" A. Mick. Źródłosł. 27 „Czy miał jej Eden stworzyć na świecie, pierwszą tę życie słodzić" Kur. Świąt. 1871. 2. 4.

Edredon – a. m. ny um. Somateria płaszcz rodzaju kaczek, którego puch jest nadzwyczajnie miękki i sprężysty.

Edredonowy – a – e. z edredonu „Ludność się w pościele edredonowych puchów, miękkiej od kapieli" Ad. Mick. I. 253.

Edzio – a. m. zdrb. od Edward, inne użycie.

„Młody i wierszujący elegancki artysta-muzyk Edzio." El. Orz. Kur. War. 1878. 254.

1.

Efekt – r. m. bez l. m. franc. wrażenie sprawiane przez co lub kogo, Ja wiem teraz, jak długo trzeba się sposobić panience, by wywarła na świat effekt zrobić" Ad. Mick. 3. 125. „Ona przedewszystkiem chciała efektu, teatralnego, ogni bengalskich, któreby całą parafię oświetlić mogły." J. Zachar. Opis. paraf. 8 „Nierozsądnie rzekłbym wszystkie – to prawdziwy efekt" T. T. Jeż. wyc. 66 „Sprawiał tak komiczny efekt, że Francuzek patrzył na odświeżonego pieczyka, niby na jakieś dziwowisko" A. Wilcz. Sot. 1. 34 „Te prawa noga naprzód, ręka do góry, tak, to zrobi znakomity efekt, jestem pewny" M. Bat Złoty 12, 215 ~~Dram. art. 3.~~ (1.) ę z l. mn. efektā-ów, w sztuce, literaturze sztuczne uwydatnienie dla sprawienia wrażenia, wzbudzenia podziwu „Artysta który gra najcudowniej, jeśli nie czuje piękna, nie da jej uczuć drugim. Silić się może na efekta,

Dziwi, nastraszy, ale serca nie uderzy, było gdy było serce" J.J. Kraszew. Wiek 1878. 59.

§ bytu w l. mn. efekta, rzeczy, uczucia, wrażenia, manatki, przedmioty itp. „Jak wiele naszej młodzieży, ideałów zniknął nieprzód w garderobie Mamy, potem między rozmaitemi upadłościami i likwidowaniu po wielkich efektami" B. Bol. Nad modr. Dun. 179.

wnic przest.

Efektowny-a-e sprawiający wrażenie, efekt, bijący w oczy „Salon miał piękne zasłony, kilimy, powyrzucane drzewa efektowne" J.J. Kraszew. Wiek 1878. 3. (2)

(1) „Nic ma znaczenia wyrazu danemi odpowiada. Dość wyrazami, albo raczej pewnemi – niema wyrazów, tem je dobiera pewnością takiemi, które na takiem a nie innem miejscu efekt piękny." T.T. Jeż. Tyg. Ill. 2.1.25.

(2) „Wdzięk cała jej postawa zabłysnął w całej pełni, nadał im efektowne tło i ramy." M. Jawal. Dwaj 1882 31 „Jerzia i Wikta miały efektowne role i dobrze je grały" Świat Słowo. 1887 105

Efekta „Nie można było tych ludzi nawet jednostajnym przynajmniej mundurem ani w buty lub jakąś taką zaopatrzyć bieliźnę gdyż nie było w magazynach odpowiednich do tego efektów" Przew. nauk. i lit. 14. 762

„Ordynaryjna, bardzo ordynaryjna. Te kobiety bez wychowania dziwny na mnie sprawiają efekt" A. Wilk Woły rob. 174.

„Przypatrywałem się z mostu fajerwerkom, które effektownie odbijały się w zwierciadle wody wiślanej." E. wars. 1873. 160. 3. Teji

„Sam ten fakt wzbudził nie mało efektu w świecie politycznym" Dz. pol. 1888. 31. 1. „Mnóstwo drobnych granitków, ustawionych na znajomości efektu w różnych częściach pokoju, wypełniało go" M. Bal pam. Nowy 6.

Efemeryczny-a-e z grec. chwilę trwający, krótko-trwały, przemijający, jednodniowy „Orzeł to dziennik nabierze nowej wartości, stanie się potrzebnym każdej bibljotece i wyciągu z efemerycznego losu gazet, będzie mijało dziełem" Tyg. Kraj. 33. 49. „Projekta reformy powstają jak grzyby po deszczu, lecz również prędko kończą swój efemeryczny żywot." Now. 1878. 155. „Gwiazd świetnych choć efemerycznych mieliśmy wiele, w epoce literackiej o której mowimy" Tyg. Ilustr. 1878. 222. 4

Efemeryda - y. ż. dy mm. z grec. posp. łac. dziejątko zawierające w pewien określony czas jakie zdarzenie i jemu jeden dzień tylko przeznaczone i przemijające w dzienniku z dnia na dzień zapisywane wiązanie bez stałego charakteru efemeryd jako

jest kartka gazety "St. Urzęd. Rolnicza
1886. 410.

Effendi - dego. m. turec. tytuł urzędowy, to samo, co pan „Effendi" z tur. efendi pan, sam, sam z siebie utworzyli z grec. authentis, działający z swą władzą, pan: przydaje się do imion własnych i duchownych czyli ulema, także do imion sędziów czyli kadych i wszystkich znakomitszych urzędników, i tak mówi się Fuad-effendi, Rezyd-effendi i t. d. W jęz. europejskich pisze się błędnie przez dwa f - effendi zam. efendi" Ant. Muchl. Źródłosł. 27.

„Niezmiernie bramkę widział Kyzlar-Aga, zdziwił się i rzekł: Effendy! ... oto służebny darzy się nowym karaniem" Ant. Mick. I. 83.

Efrout – a. m. cf. tsio mm. fram. efrout,
[illegible] „Spejrao se mi
tuk, so znalo biżgnja znaj. [illegible]
znja i skarlowita ig. – Efrout' kawotsla
petem. patrica se [illegible] wie" H. Kowem. 2. 118

Egida – ż. rz. grec.-łac. w mitol. tarcza Zeusa, ukuta przez Wulkana z postaci w ogóle to co odznacza się od ciosów: tarcza, pancerz, przykrycie i t.p. 2° fig. opieka, ochrona, patronat. „Za egidą tego wszechmocarstwa ustawodawczego dano rządy nie kolonii jak niewolnikowi, i oziębiają na obszernych wtedy letach polskich posiadłości" J. Zachar. Na kres. 96. „Tymczasem posiedzenie kongresu międzynarodowego nauk antropologicznych i by-ło się pod egidą p. Ribeiro, naczelnego geologa portugalskiego" Now. 1878. 58. „Oficyalny te odbywają się pod egidą kasy imienia Mianowskiego." Kłosy 43. 270 „Murzyni oczekiwali pod francuską egidą ustanowienia tyle dla nich pożądanej wolności osobistej" Przew. nauk. i' litew. 14. 468

Egipski-a-ie ś. „egipska ziemia" = urodzajna, żyzna „płaszczyzna jego rodzicy się najrzadziej; jego umysł do tego był prawdziwą ziemią egipską." Dzieje. 2.35.

Egipt r. m. ś. przen. ziemia nadzwyczaj urodzajna.

Egoistka i. r. kobieta samolub „Jako artystka ale egoistka mogłam zapomnieć obowiązku powiedzieć sobie – mój obowiązek piesnią lecieć w niebo i żyć w niebodji na ziemskiej." „Tyg. Ilustr." 1878. 31.

Egotyczny – a – e. tyczący się nas samych
„Rozmowa z obmowcą prawie jaka
była w powszechnem, zawsze miotać i po-
ruszać się w egotyczną." P. Kras. 16. 85.,
wynikający z osobistych pobudek, osobisty
„Piosnki w zbiorku mniej czysty, nie ta
egotyczneni wynurzeniami poety." Chrzcl.
Piosn. i żarty. 1. „ustępy [illegible] a
nawet egotyczne musiały ustępować prawom
powszechnym z jakich ." Kunel. Zar. Liter. 129
„Znikły w nim wszystkie egoistyczne
i egotyczne uczucia, a obudziła się głę-
boka miłość ojczyzny" A. Bielik. Prawn.
nauk. i hist. 15. 410.

Ἐγκαθερωμένοι ἦταν ὑπὲρ τῶν ἁγ. τόπων. ἐπὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς
προσευχαί, προσκυνήσεις ἐπὶ τῶν ρουσικῶν
κοιμητηρίων, Ἀπὸ ἐγκαθειμένων πνευματικῶν
πατέρων" Ἐφ. Μπ. Στα. 2. 79.

Egzaltacja ji. ż. z łac. wygórowany zapał, uniesienie nienaturalne, nadmierne zbudzenie uczuć. „Ta mowa śmiała, ognista, ta egzaltacja czynią ją ekscentrycznie piękną" Tyg. Krak. Wiek 1878. 30. „Na to potrzeba było egzaltacji, bo ona tylko uwzględnia myśl z otchłani i niwecji, wskazując w niej dzieło miłości i porwizienia" ib. 31.

Egzaltować ndk. podniecać, wzbudzać zapał, podniecić do egzaltacji „Na wsi, samotności, przyrodzenie otrząsa a miłuje, wdzięki jego tak rozmaite a tak zastanawiające, niepokoją, podniecają, egzaltują duszę" Tyg. Krak. 18. 91 „Każda nowo przeczytana książka egzaltowała go nieznośnie" ib. 33. 61.

ś—się ndk. zaim. wpadać w egzaltację „Egzaltuje się coraz mocniej więzieniem, samotnością, cierpieniem, odpowiedzi nie znalazła" D. Pol.: Pod burzą 104.

„Egzaltujesz się pani... przypuszczasz to, czego niema... uciekasz przed cieniem." A. Wilk. Fot. I. 234 „Całujesz ją w czoło wszystko po cichu: egzaltujesz się." JJ. Wasz. Wilk 1878. 31. „Ale bo ty odchodzisz od przytomności, egzaltujesz się... Tu potrzeba chłodnej krwi i rachuby" JJ Wasz. 18. 54. Rozegzaltować, Wyegzaltować dm. „Rozegzaltowanie Helenka, w pierwszym roku pożycia otaczała niezmyślną troskliwością starego malżonka" A. Wilk. Fot. I. 103. „Noc, podniecająca zazwyczaj grę wyobraźni i woję rozegzaltowała do szału" Z. Mell. Groch. Wian. 17. „Natalja jest oddawna sierotą; ta okoliczność wpływać musiała na wyegzaltowanie jej. Nieznajomi są zwykle egzaltowani, szczęśliwi, zimni i sztywny." JJ. Wasz. 18. 91 (1.)

Egzaltowany-a-e (Stłumny) do egzaltacji; (Łatwo egzaltujący się) „Chłodniejszemu trochę Zygmuntowi, wydała się sztuka egzaltowana." JJ.

(Egzaltowany)

Krasz. Wiek 1878. 31.(2) „wyjątkowany, przesadzony „Od „z porywistą postawą, utrzymuje się pobożność egzaltowana" Ż ib. 17. „Usunęła się na wieś, i w egzaltowanej rzuciła pobożności" Ż. Krasz. Ż2. 176.(2) „Boję się, był w twojej egzaltowanej wyobraźni nie zaprzedała się zadaleko i nie skompromitowała siebie i nas tą znajomością" 11. Dal. Biały mnich. 225.

(1.) „pertem wyegzaltowanej nie sama przez się, ale przez miłość sztuki, przez niedolę rodziny, przez przykrość dla ludzi" Ż. Krasz. Wiek 1878. 31. „Najmniejszy [illegible] do wsi były się jej dał uwieść i wyegzaltowała się dopiero Staś, co lubił wtedy bujać po niebiosach" Ż. 19. 70. „W całej jej postawie, mimo wielkiego [illegible] widać było egzaltację, pewne rozczulenie, sentymentalność" Elp. Mit. i Hany Ż. 2. 47.

„Zosia od jakiegoś czasu stała się otwo-

pnie nabożną. Było to dzieło między Anne
tego. Egzaltacyę Zosi sprowadzano na złe
bizobyczaie" Elp. Mlle i Stawy 2, 32.

Egzekutor - a. m. rzy mu. ż. wykonawca muzyk, jako kompozycji muzycznej „O ile ja wiem, to kompozytor z niego nie tęgi. Egzekutor – może; ale kompozytor!" M. Bal. Kłosy 12. 253.

Egzekutura a. m. ld. ży. obchodzący po wsiach z palestrą na ściąganie żołnierskich podatki.

Egzekucja - cji ż ndm. w lm. wymawia: gzekucyja.

Egzekutura - egzekutury ż ld. kara za niepłacenie podatków

Egzemcyjny, Egzempcyjny - a - e tyczący się egzemcji, zwalniający. uwalniający „O dziesięciny, o przywileje egzemcyjne, walą z duchowieństwem uporna walkę" K. Szajn. Jad.; Jag. 1. 42.

Egzemplarz [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ...

Egzercytować śl. cz. ndk. z łac. ćwiczyć, wprawiać w co, musztrować Wyegzercytować dk. „Armja tego co się zowie wyegzercytowana" Tyg. Ilustr. 1873. n. 268. str. 87

Egzercycyja -ji. ż. cje. mm. ćwiczenie musztrowe, kompozycja ułożona tak, aby wykonywając ją nabierać wprawy w pewnym dalszym kierunku „Magdzia poczęła obowiązkowe gamy i egzercycje" W. Pomsl. Mow. Codz. 1878. 142.

Egzorcyzmować - ać - muję sb. cz. ndk. i Wyegzorcyzmować dk. wypędzić za pomocą egzorcyzmu „Ksiądz Aureli niezdołał egzekwyzmu egzorcyzmować z pierwszej żony z jej miłości" Elp. Mł. Stawy 2. 94.

Egzotyczny - a - e, z greç. exotikos, zagraniczny, z pod innego klimatu obcego pochodzenia, zwłaszcza mówiąc o roślinach „Salon obwieszony egzotycznemi roślinami" M. Pawl. Pluszcz 23. 179.

Eilwagen - n. m. wóz. w Galicji: kareta pocztowa, dyliżans „Dyliż pocztowy, jadę do Warszawy Lwowa, z Lwowa do Krakowa Eilwagenem... wiesz co to? — wiem. — Bandura Kawata i. A. kn. K. Dr. Z. 149

Ej- ij w piśmiech lud. zwykły dodawał na powiat
kulej. da i oj Jwyraz niby ochoty dziwowie-
go zawsze albo też przesadne zwrotki „ I
pawobewka z piśmami zwykła oj i żupan
i żupan – a u dworzanina buwa submanina
oj jurej pan. jurej pan! Za wsi pawobe-
zrobi się pawobewka oj i orze i orze – dworskie
pawobewko nikuj nie
pany dworne" O. Zo'n. 4. 52.

Ekarte niemc. (fr.) pewna gra w karty we dwie osoby „Wiesiek grał ze mną w ekarte, ale ja nie mam do tej gry szczęścia" P. Pol. Sam. Sen. 134. „Wypili do siebie raz i drugi i zasiedli do ecarté" Kur. Lwow. 1886. 178. 4.

Eklektyk - a. m. cy um. z grec. człowiek w poglądach swoich nie oryginalny, lecz wybierający do nich motywa z tego, co w cudzych zgadza się z jego przekonaniem; kompilator, autor nie samodzielny; fig. „Cyc. Arkezelas był matematykiem wypadkowym i z systemu eklektykiem. Miłość dla ziemi nie przeszkadzała mu do różnych przedmiotów stosunek zachować" Z mowie „P. Dol. Nad modr. Dun. 58. „Podziela on jego wstręt do Kanta i przyznaje że w filozofji jest eklektykiem bo i Cyceron był eklektykiem" L. Un. Dzie. akad. wiersz. 16.

Ekonom - a. m. ż lud wiej. pospolicie wymawia: ekomon. Kuj. Mak. Zpol Wekomon Bipłowus 2)

Ekonomina - y. m. pogard. liche ekonom „Mój mąż nie jakiś tam ekonina, które doby uwina skrzywdzić bezkarnie" JJ. Kraw. 75. 77 Ekonomisko - a. n. im. zg.

Ekonomczuk - a. m. prow. na całej Rusi Ekonomczyk - a. m prow. Mak. W. pol. z prokop. syn albo pobocek ekonoma. (.)

Ekonomka - i. ż. ż prow. gm. W. pol. żona ekonoma, ekonomowa.

Ekonomowa - y. ż. we im. żona ekonoma

Ekonomówna - y. ż my im. córka ekonoma „Panny ekonomówny i gandekobiane. z przyjemnością na więdo spoglądały" JJ. Kraw. wiek 1878. 7.

Ekonomować JJ. cz. ndkn. służyć za ekonoma „Ojciec był dziewiarzem a dziadek ekonomował" JJ. Kraw. Tyg. JJ. 2. 16. 59. (. 1)

Ekonomski - a - e od ekonoma, należący do ekonoma, właściwy temuż „Jak Mitrydates

do trucizny, tak on do ekonomskich przy-
zwyczaił się katogdzie." T. T. Pet. wzrec. 70.
„Ten ekonomski syn wygląda jak panicz."
Tyg. Ilustr. Wiek 1878. 39.

Ekonomowanie – a. n. czynności słowa eko-
nomować „Mógłbyś do niczego lepszego
dojść, niż do ekonomowania na małym
kawałku jałowej roli" Tyg. Ilustr. 73. 107

(1) „Jej syn... jej Olek na jednej ławce z eko-
nomczukami!" B. Bol. Tut. B. 56. 131

(1) „Choć swoją fortunę miał, wolał jednak
ekonomować i po stwibach się włóczyć."
Kl. Jun. Wiek 1887. 217.

(2) „W ekonomie, do którego nasze miało należało,
był to rodzaj raju" El. Orz W nim. wiem. 83

(3) „Cóż ten pan... ekonomczuk ma opowiadać
towarzyszki?" Tyg. Ilustr. 2. 61. 113.

Ekran – u. m. ny mn. franc. zasłona od ognia przed kominkiem lub piecem „Na kominie palił się ogień ogromny... część jego przysłaniał ekran z blachy żelaznej." Pr. Krasz. Sto wsi. 1. 80 „Przed kominem ekran roboty marszałkowej" Pr. 16. 57

Eks Ex ś jako przedr. – a. m. ksy-ow. mn., P. Da-
lard był eks-futurystą, eks-sensyminist[ą],
eks-cabetist[ą], a przy wszystkich ekstach
pozostał znawcą i stronnikiem re-
form radykalnych" Jł. Kraka. 58. 45.

Ekscentryczność – i. ż bez l.mn. z łac. matem. (odmimośród)
stosunek odległości pomiędzy ogniskami elipsy lub hyperboli do osi większej ♦ mowie polaczk. dziwaczność, oryginalność sposób życia lub postępowania sprzeczny z ogólnie przyjętemi „Milczący, poważny Anglik, pomimo swej ekscentryczności, podobał się pannom chorążym" Fr. Kwark 73. 66. „O zasady nie troszczyła się wielce, gdyby nawet nieco odmienne były od powszednich nie mając nic przeciwko temu, boć i ekscentryczność w wielkim świecie popłaca" Fr. Kwark. 58. 45 ♦ z 1. mn. Sfery geom. matem. chyn na celowany ekscentrycznością „Ekscentryk na statku parowym jadący z Płocka do Warszawy, popełnił taką ekscentryczność, że pękł na dwoje – kowal w Świniarach potrafił koniec owej ekscentryczności, ekscentryka zlepił i załatał, i statek ruszył dalej" Echo 1877. 191. 4. (1)

Ekscentryczny – a. e czynić przym. matem. mi-

mo środkowy, w przeciwieństwie do położenia współśrodkowego ⁊c w znacz. moral. dziwacznie postępujący, oryginalny, nie trzymający się wyjętych form. „Anglja i Ameryka dostarczyły egzemplarzy płci obojej tak osobliwych, tak ekscentrycznych, że się oko i myśl mają czem zabawić" J. Krak. Echo 1877. 150. „Jest sławną wirtuozką... ale jak wszyscy artyści, ekscentryczna podobno" D. Wiek 1878. 12. „Musiałem towarzyszyć tym paniom w ekscentrycznych toaletach - zwróciłem się mimo to nikt nie zna" D. Pol. Sam. Pam. 51. „Portal to trochę wyjątkowa na pozór, nie tak jednak ekscentryczna, by każdy z nas podobnej pary waży w życiu nie spotkał" J. Krak. 72. 5. „Miał na sobie ekscentrycznie krótką kurtkę." J. Zachar. Tyg. Il. 2. 2. 184. „Ta mowa śmiała, ogniста, ta egzaltacja czyniła ją ekscentrycznie piękną." J. J. Krak. Wiek 1878. 30

(1) „Dawniej zwykle zamknięty w sobie i gderujący często ekscentrycznością, lecz lubił się udzielać innym i przelewać w nich swoje myśli i wyobrażenia" A. Bełcik. Encyc. nauk. i lit. 15. 413.

(ekscentrycznej) „Bo zdaje mi się, że umysł mię ekscentrycznym był, abym obudzić ciekawość; ci co go bliżej znali, utrzymywali, iż dziwactwa jego wypływały z charakteru, a tego zmianie[m] zawdzięczał był miłość swobody, niezależność zastosowywania się do ludzi i zupełna forma przyjętych pogardza" [illegible] 2.61.77.

Ekscentryk - a. m. -ki mn. mechan. część składowa maszyny ~~maszynopisarka~~ poruszająca przez zamianę ruchu obrotowego ciągłego na posuwistozwrotny lub obrotowy periodyczny „Ekscentryk na statku parowym pęka na dwoje — kowal ekscentryka zlepił i załatał, i statek ruszył dalej." Echo 1877. 191. 4. ☞ — l. mn. cy-ków. dziwak, oryginał, postępujący ekscentrycznie

Ekscentryczka - i. ż „Lubię ekscentryczki i zagadki — to nadaje życiu interes" B. Bol. Sam. Sam. 70. „W obyczajach z pańska głupowaty, jak człowiek zdziczały, jednem słowem, ekscentryk." ib. 63. Pf. Kwar. 2 33. 50

Ekscentryzm - u. m. -my mn. ekscentryczności „Chłodny, rozważny, rachunkowy nawet, w żadne ekscentryzmy się nie wdawał." Pf. Kwar. 72. 121.

Excerpta ex Ms. Bibl. Univ. Lat. Varsav. Mappis
z tego pisma, ks. profesor Zakrzewski w
swojego skrótka wziął; i papierami
zaleconego i pomiędzy Excerpta za
bił ony Fragmentarze przysłał. Z. Kozak
1. 85.

łac. excitare

Ekscytować cz. rzadk. franc. podżegać, podniecać
podżegać, podjudzać „Pamflet był zamiarem pisarzy
i ekscytujący" P. Lwow. 1886. 159. 3. Budrys.
„Kalikst miecz ekscytowanej i z gorączką, bło-
dz na rozpieczonych policzkach jego znać by
ło, stanął w drzwi" B. Bol. Król bawi 98 § (1)

Ekscytacja-ji ż. cje-cyj rzm. podżeganie podnie-
cenie podniecenie „Nie istnieje obecnie
z góry powzięty zamiar podjęcia walki zbro-
nej. Istały w tym kierunku ekscytacje isto-
tne, słabną i coraz rzadziej pojawiają się alar-
my dziennikarskie" St. Kor. 9.Lu. 1888. 23. 2.

(1) — się zw. zwrm. rozpalać się do czego, rozdraż-
niać się, podniecać w sobie jakieś uczucie
namiętne, np. „Orzeszkowa ekscytowała
się coraz więcej, jątrzyła się, podniecała, i
szykała na kogo naprawdę, bo bezpłciowe
jej usposobienie skrzywiło się, zwarzała się
z wami a wzburzona z nich kwaśna nie
wiedziała" J. Myr. Wrób 88. 139. 1.

Ekshibicja -ji. ż. z łac. okazanie, zaprowadzenie. „A. bo przyniosły należą do ekspozycji dramatu i wyprowadzają się przeważnie na scenę, w drugim akcie ekshibicja słabej strony." J. Ulan. 73. 54. 1)

Ekshibit - u. m. papier urzędowy tyczący się sprawy ~~urzędowej~~ „Łaskawie przyjmie moje wnioski, i nie załatwiając tej sprawy w drodze aktu amentowej... w drodze ekshibitów!" G. nar. 1878. 268

Ekshibować sł. ur. - wdm. Wyekshibować dkn. Gal. załatwiać sprawę przez ekshibity „W razie zaleceń wyekshibuje on tę sprawę przypomnieniem z urzędu" A. Urb. G. nar. 1885. 137. 1.

1) „Uwolnisz mnie biedną od tej załatwiającej ekshibicji niezwyciężonej ofiary przeładowania Zebrał współczucia, oklaskiwanie skończyło tym... a dawnej nie potrafił" J. Ul. 2. 65. 43.

Ekskursja -ji. ż. sje. mm. z łac. wycieczka, zwykle w celach naukowych „Dokądże to? zapewne ekskursja modyczna?" J. Korzen. 11. 60.

Eksmitować' st. cz. rdkn. Tac. wyprzedzać, wyprzedzać z posesji za wyrokiem sądowym Wyeksmitować' dkn. „Można tam iść, ja tymczasem grunt zatwardnijs, wyeksmitują was też na śmiecie i o zaległą temutę pozwą." Cz. Byk. Ost. Sejm. 2.12.

Ekspedyte, Expedite, przysł. łac. biegle, bardzo dobrze, jak z nut, doskonale „Radziwiłła panie kochanku ekspedyte najlepiej, a jego wszystkie kłamstwa i koncepta umieć na pamięć ekspedyte" J. Dziewk. 8. 18 „Expedite mówić po łacinie" Wkras. Sta Wax. 1. 131. „Łacny i gwa nie fortepianie i język francuzki posiada expedite" An. Wi. 3. 69.

Ekspektoracja -ji. ż. częst. mm. z łac. dosłownie
plucie, plwanie, wyrzucanie z piersi[ów] [sic]
w znacz. moral. brzydota, niedorzeczność,
oddanie co złego do ust pierwszego lepszego
gatunku, brudne, szkodliwe, szydliwe i t.p.
„Całkowita cokolwiek zawiedziona swoboda
ekspektoracji [sic] odbiera mi chęć
mówienia tej metody." Tygod. Ill. 3. 5. 310
„wrzucanie" Prostytucyjno-scenniczne fanty-
zaty sprawiają, że byle już nudności, że
dziwią nas wielce celowi ekspektoracji
tych niezdrowemi ekspektoracjami w
tym gatunku." Echo 1877. 39. 2. Fejt. „Nie
uwierzę, aby to były przekonania pani —
odpowiedział na ekspektoracyę Julji pan."
A. Wilcz. Fol. 1. 55. „Artykuł Morskiego wilka w
domowej zawracającej zwrot w polityce
niemieckiej nastręczył organowi kanclerza
nie nie kiepo sprowokował do mocnych ekspekto-
racyj przeciwko prasie rosyjskiej" Tyg. Ill. 168. 1

Eksperymentacja - ji. ż. cje - cyj m. robienie eksperymentów prób, doświadczeń, z których jest jeszcze jedną z tych stanych prawdopodobieństw, które eksperymentacja dała i postępy chemji zmusiły do całkowitego od stóp do głów przeistoczenia" J. Kwaśn. 45. 86.

Ekspjacja -ji. ż. z łac. odpokutowanie dobrowolne, zadośćuczynienie popełnionym winom pour pokutę „Z nakazującej bohaterską powinności trwania ekspjacji za zbrodnie, które trwają tak krótko, a takę się niosą opłatą bolesną" JJ. Kraus. 3. 115. Ewacuacja z krwawych bitewnych, w obozowisko, jakby chciał sam ekspjacją tą zatrzeć plamy i zgryzoty powszedni" Teresa Zawadzka. Syn. 22. „Wielki cierpią za winy wielkich, pokolenia za przodków; żaden zły czyn nie może zostać w dziejach karany musi znaleźć ekspjację" Elp. Albert. Stary. 2. 213.

Ekspirować st. cz. vdk. I. kon. ować się, wyk. wać „Ignacowi ekspirowała wujowska kwatera, a nadchodził nowy kwartał." Pt. Mów. tyg. II. 1. 47.

Eksploatacja -ji. ż. z fran. wydobywanie
czegoś w celu odnoszenia z tego ko-
rzyści „Kopalnia zalana została wo-
dą. W skutek tego do czasu wypompo-
wania, eksploatacja węgla wstrzymana
została." Echo 1878. 203

Eksploatować sł. cz. ndkn. dobywać co
z kopi dla osiągnięcia korzyści, ciągnąć
z czego zysku przy pomocy pracy „Wnę-
trze ziemi obfituje tam w żelazo i wę-
giel, wszystko to atoli bardzo mało
eksploatowane" Wędr. 3. 3. 414 § Wyży-
skiwać „Eksploatował on kiedyś pow-
ciwego Filipka z taką powagą i godno
ścią, jakby mu tem Turka jaką wyświad-
czał." M. Bat. Nies. lit. 7. 2. „Jeżeli przy wy-
dziale funduszów wszystkie instytucje do-
broczynne nie będą uwzględniane, przy-
dent miasta będzie zmuszonym zabro-
nić wszelkich wcześ, tolerancji, eksploata-

języka prawa publicznego" z U. Wol. prawa dnia 26.

Eksploatator – a, m. przyrów. nm. tem co eksploatuje, co kopalnie, żyły, wyrzyski wam

Eksploracja - ji. ż. franc. zwiedzanie w celu badania, poznania „Przechadzałem się po mieście trochę przed obiadem ... ale mniej prędko ochota odeszła od eksploracyj." B. Bol. Pam. Sam. 9.

Eksponent -a. m. ni-ntów łac. exponens, wystawca który coś wystawia. eksponję „Na wystawie przemysłowej w Szkole rysunkowej nagrodzono medalem jednego z eksponentów za wymyślenie nowego sposobu tnycia desek“ Słowa 1887 215. 3.

Eksponować -uję -ował. -owany łac. exponere „wystawiać. obrazy“ Sz. „ks. Jo sasanty kármelita bosy który niby był eksponowany na wóltarzyku przy furcie.“ Z. Kawk. 1. 211.

Eksport m. m. bez l. mn. Fa. wywóz, eksportowanie towarów krajowych za granicę, appos import „W gospodarstwach dobrze prowadzonych, eksport ... się znajdować się w obszernych proporcjonalnych do importu, gdy zaś go przewyższa, tam gospodarstwo zagraża ruina" W. tow. Kolce 1878. 230. // Eksportacja -ji. ż.

Eksportowy -a -e tyczący się eksportu, wywozowy „Wywóz jej znacznie już obecnie podniósł się jeszcze mniej i powinien, gdyby datowała tego eksportowego towaru był wyższym" Dbiec. 1886 Dod. 119.

// „Gdy dawniej wiedli za granicę [illegible] przywozy zwrotny dziś zawiązują się znowu eksport ożywiły rektyfikowanej" Wiel. 1885. 278. 3.

Eksporter -a m. -rzy -rów um. wywoźnik. tem co wywozi. „Swoje produkta na eksport zagranicę „wielu rolników i eksporterów wysyłają tych zboże zagranicę, nieważonych jest na dobrowolne słowy z powodu braku wagowania na stacjach" Wiel. 1882. 255. 3.

(1) „Tytoń i cygara wstępują do równania w ilości przedmiotów eksportu do Niemiec, gdzie ma takowe iść na sprzedawanie" G. tw. 88. 131. 2., „projekto wane jest to wywożone do kraiców, wysłanych za granicę. Eksport ten odbywa się przeważnie przez lasowy wodne Królestwa" Kur. war. 88. 237. 2.

Ekspozycja -ji. ż. Tac. w utworze beletrystyczn. szczególniej dram. wstępne przedstawienie rzeczy przygotowujące do następ. mających nastąpić zawikłań i wypadków, zawiązanie intrygi „Dramat w samej ekspozycji, — po czynach uj dziwnie miodnie, zawile i mało obiecywał" J. Kras. 33 113 § fig. „Tu dopiero, gdy ksiądz skończył tłg, po ekspozycji, po wstępie, po przedmowie, rozpoczyna się prawdziwa tragi-komedja" ib. 73. 53.

Ekstaza – r. ż. z grec. zachwycenie, zachwyt,

„Dla czego w ciszy klasztornej, w pustyni, najuroczystsza modlitwa, najczystsze widzenia, ekstazy?" Pol. Kraus. 18. 91.

„Wtedy oczy wlepił w pułap, jakoby go ekstaza porwała" H. Sienk. Og. i mie. 3. 198.

Ekstazjować się ś. zaśw. wpadać w ekstazę, unosić się nad ziemię w sposób przerażający „Nad wszystkowrzącą salonową przytomnością ekstazjować się jednostajnie." P. Dziewk. 5. 60.

„Byłby ortodoksem, gdyby mógł widzieć, że to, co dla niego było codziennym chlebem, zdołało kogoś w taką ekstazę pogrążyć."
Haj. G. Lwow. 1887. 128

Determinacja ji z prawa wykroczenia, wykroczenie niemie, nagroda

Estetyczne cechy - a-e wykroczenia, wykroczenia, nagroda, „Szkic o estetyce nauczyciela przyjęty przez poznańskich wykładowców na pet polskie" wiek 1886 154. 3.

Ekstern – a. m. ni mm. z dat. uczeń na pensji nie pomieszkujący tamże, lecz przychodzący, przychodni, oppos. intern. „W razie nie zapełnienia miejsc pomiędzy pensjonarzy, dopuszczani są i externi dla pobierania nauk" Now. 1882. 737. 4. „Pensja pani Zamoyskiej sala wcale nie była (kstemiow) tylko dosyć... kilka pamiątek na stole." ; T. Kwiat. Kam. w T. 157.

Ekstra ż w ogóle wyrażenie coś co najdroższe najlepsze, pomiędzy obowiązek, przeciwieństwo zwyczajnemu, codziennemu, np. obiad z ekstra potrawami na dwa stoły z musztardą, i salatą extra" J.I. Kraszewski 72-100.

Ekstra-sędzia-u. m. na dworze król. pocieszny urzędnik pospolicie wybrany bez względu na obowiązujący porządek jazdy. Nazwa tylko wzmiankowana na to-bowiem już po niemiecku będzie, jak extra-sędzia" Kur. Świąt. 1875 10.2. „Jechałem ekstra sędzią; z ostatniej klasy wróciłem ekstrapocztą" T.I. Jeż Now. (satyr.) 1878. 6.2.

Ekstra-poczta-y ż. pop. Ekstra y z ekwipaż pocztowy dla wszystkich osób przyzwoitych „My wzięliśmy trzykłę - to ekstrapoczta." D. Bros. 150 i owo 25, „Dowiedziawszy się o śmierci barona, nadjechał ekstra-pocztą ojciec" D. Pol. Dziem. Sen. 193. ob. powyżej. Dyplizm.

Ekstrakcja - ji. ż łac. wyciąganie, wydobywanie z pochodzenie „Człek takiej parenteli, takiego nazwiska! takiej ekstrakcji!" J. Kraus. 31. 102
„Dyt chuć nie wielkiej extrakcji, ale wielkich nadziei młodzieńcem" D. Wiek 1878. 7.

Ekstrakt n. m. z w loterji liczbowej poje-
dyńczy numer wygrywający „Kiedy kol-
lektor loterji zeznał, iż wygrała raz
u niego 140 złr., zawołała: „Ekstrakt
nr 90!" Tu oderwał się cyrulik Dumny ze
swojego instynktu" St. Koźm. T. Lwow. 1885.
282. 1.

Ekstrawagancja ji ż. cje cyj lm. franc. extravagance, dziwaczność, brzedzenie się do innych głupstwo, niedorzeczność „Niezadowolnić ich bigotów i czyn". chrześcijaństwa, jego zasadnicze przymierzeństwo, i korzennych zapraw w ekstrawagancjach katolickich" Ekp. Mło i Sta. 2. 62.

Ekstyrpacja - ji. ż. cje - cyj. um. łac. extirpatio
med. bier wyrywanie z korzeniem. mówiąc
o operacji chirurgicznej np. raka i t. p.
„Znakomity chirurg Habn złożył wczoraj
uwiadomił operacją wyjęcia krtani przed
stawił towarzystwu lekarskiemu rezul
taty dokonanych przez siebie ekstyrpa
cyj" T. nar 1887. 266. 2. „Szczegółowie
zdobyty na polu laryngologji... dokonanie
z tak wielkim ekstyrpacji krtani z mo
pomyślniejszym skutkiem" ib.

Chwilówka-a-e w chwilówce, nale-
żący na utrzymanie komunikacji „wkrót-
ce nowo powyżej towarzystwo chwilowych
rozpoczęło pod stanowiskiem chwilówkowe
gimnastyczne" (1)

Chwilówka i z dniem kończenia
nia komunikacji „Rozpoczęty przez chwi-
lówkowy dyplomatyczny między innymi
tami i interesami tak z sobą sprzecz-
nemi" K. Janosch. Orzecz. sąd. i filoz. 13. 196
. Formalnie mimo tego nowo gimnazjum radzi
mogli uważać się zwolnieni na wszystkie
a najbardziej na siebie, który zawsze ta
wiedział w nabiciu kapelusza z jak na wiosnę
filiżanka z kwiatami bardzo trzymali i
dzielny ćwiczyli się w chwilówkowym
Czasop. Polski 23. 330., zwłaszcza na 1.
i trzeba zdobyć się na wszelką miłość
nie i chwilówkowy się w gimnazjum i
Nowe wydarzenia na drugi i 1911. 7 wrz. 3.

(1) „ [illegible] celu." [illegible]
1888.18.

Ekwipować ś. cz. ndn. Wyekwipować dk. zbroić, ustrajstować, zaopatrywać w konie, wyposażenie, i t. d. ~ się ś. zwr. Sprawiać sobie ekwipaż „Do ukwiecenia szkół, zmuszony został ekwipować się całkowicie.“ T. Odl. Groch. Wiosn. 14.

Elaborat - u od słowa łacin. elaborare ppm
elaboratum, działanie przyrodzy ppm dzieło
przerobienie przerabianie ppm coś o przy-
miotne zamienia się w roli rzeczy. Opra-
cowanie w jakich. wydawniczych, naukowe-
go zakładu dziennikarskiego i t.p., dzieło
rzeczy. Elaborat by opracowywać ich sam.
Mich. Bał. S.

Elastyczny-a-e ż w znacz. moral. gięttki, dwuznaczny, dający się rozmaicie tłómaczyć, napisany nie tylko do wszystkiego „Wychowanie to (światowe) nauka, że trzeba mieć zdanie, mniemanie i umienie tak elastyczne, jak elastycznemi są wszystkie pojęcia salonowe o prawdzie i cnocie" J. Dziewk. 5. 69.

Eldorado – a. m. hiszp. kraj złoty, miano nadane
przez dawnych hiszpańskich podróżników krainie
w Ameryce, gdzie jakoby miały się znajdować niezmierne
skarby złota i drogich kamieni. Pojęcie to w miarę
rozwoju geografii przesuwało się coraz dalej w głąb
lądu, aż wreszcie zaczęto uważać za Eldorado
ziemie położone nad Amazonką i Orinoko. Dziś
wyraz ten używany jest przenośnie na określenie
krainy szczęścia, dostatku i obfitości. Jak szukiele-
dy przedsiębranych pokoleniom lat tam wyprawy
o bogaty, piramidy kul, wznoszą dział spekulacyjny
na giełdach papierach. Eldorado dla wielu
zginęły." K. Chłęd. Z. ludu. 1886. 231. 1. 5 z dołu
Ten ciekawy „Eldorado pod wodą" Tygod. Ill. 2. 11. 56.

Elegancica -y. ż. ce nm. rubasz. elegantka

„ Prawda że się wam dziwnie o tym przesadnym stroju elegancicy paryzkiej wydawać muszę." B. Bol. Hybr. 33.

Elegancja -ji. ż. ǯ z l. mn. cje meton. przedmiot elegancji, wytwornie ciacko „ Na stoliku połyskiwało tysiące fraszek i elegancyj " J. I. Kraszew. 71. 121. (1)

Elegantować śt. cz. ndkn. Wyelegantować dkn. ubierać strojnie, stroić „ Ze bawiła przed sobą uśmiechniętą twarz wyelegantowanego admiratora." J. I. Kraszew. Wilk 1878. 63 „ Wyelegantowani jeźdźcy, powypychane ekwipaże, strojne piękne kwiatów kitajcy - twarze rozjaśnione mu twarz." B. Bol. Nadmodr. Dum. 95. ob. Wyelegantowanie

Elegant a. m ǯ ludzi powsz. pow. zeps. alagant. O. Kolb. 4. 268.

(1) „ Latem b. r. ... w stolicy tego roku
... wielkiego gorsetu z krawatki, pantalo-
nę, dewizkę, kołyszącą się na piersiach ka-
mizelki .. jedwabna pęcina ... z ... roku
... krawata ... zadrukowane z boczniej krawat-
... spencerka .. Zimą przykrywał te wszystkie
elegancje dostatniej ... Maj 9. 1886. 260 „ ... z ... roku
... żeby ... nie wyjrzała ... między ... ro-
... " Tygodnik II. 49. „ Umeblowanie domu
odpowiadało wtedy wymaganiom elegancya,
poprawnie malowniczne formy dziwaczne
i wystrzępione obicia, stare i nawet nie
potargane dywaniki i t. d." ib. 1. 177 „ wszystkie
swoje stroje i elegancje potracity i tedwie
z dwoma uciekły." ib. 2. 233.

Elegijny-a-e ś.ś.j. smutny, żałośny, żałosny
w literatur. elegji „Spojrzał ku wspó-
czuciem na niedomyślających tę jego
elegijnych przypuszczeń Zaleskiego."
Ilustr. G. lwow. 1887. 131. 2.

Elekt-a.m. & kty mm. baran rasy poprawnej, elektorskiej fig. Taki jest wprzodem spu leczeństwa bez wzg ędu czy jest lub nie jest mezynosem, elektem, karmazynem, vollblutem" An. Wi. 5. 201.

„Na folwarku odgżjali sprowadzone z Saxonii barany, czysky' krwi elekty."
Z. Sawn. Dlugosz 23. 134.

Elektryka – i. ż. posp. maszyna elektryczna „Trzeba pomieszać im szyki... chwi-
bym chciał ich nastraszyć? nie mam
elektryki" J. Kas. Kras. i gór. 75.

Elektryzować ndk. ~ zować dk. ~ zowany ~ zowanie ~ zowywać ~ zowywanie ~ zowywany ~ zowywanie ~ zowywany ~ zowywanie ~ zowywany

Elektryzujący przykład powiększenia pomieszczenia „Każdemu mowiła odpowiadała na miejsce dźwięku wzajemnie i elektryzująco."
M. Zawal. Słowo 1886. 380

„Uroczyste było milczenie, gdy z wierzchołka kopca na mauzolee pomnikowe stał ten zawołał: — Ziemia!" — Okrzyk ten powtórzony w zagłębieniu oka stem ust, że elektryzował wszystkich" D. Pol. Sul. I. 234

„Zjawienie się jej w pałacu księstwa zelektryzowało go". Elp. Mtw. i Słowy 2. 98.

Elementarny i c[illegible] sprzężony, powierzchniowy,
[illegible] w głąb [illegible] o przyciąg.
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] prawom [illegible] Gauss.
1887. 129. 4. Sprawa. Gałki. tyczący się
elementów. żywiołów.

Elementarzyk-a. m. Ii mm. zdrb. od elementum „Papa kupił jej ozdobny elementarzyk, obiecując śliczną gwiazdkę na kolendę, jeżeli Salcia okaże pilny postęp w nauce" Kur. Lwów. 1871. 67. 4.

Elewa. m. franc. niem., zwłaszcza zabiedzona
wieśniaczka lub osoby która po wsiach
Elewka. i. ż. nazwisko, zapisywane w ten
że znaczeniu „Chcemy zawsze nauczyciel
~~Nie~~ uczyła się do końca życia dla swoich ele.
wów" Słow. Pedag. do r. 1922. „Elewka uczy
wiejska wiecznie lat czterdzieści" Kur.
Warsz. 1875. 212. Też „Ostrożnie z elewkami" ba
z programu nie korzystać" ib. „Nie zabierać wiat.
ci będzie uczyć elewka wszystko w czyśc
bieliźnę lecz i w robotach kwiatowych"
Wich. 1883. 16. 3.

Elewacja – ji. ż. łac. wzniesienie, podniesienie
w znacz. moral. „Co należy tej elewacji
ducha tak pomocne nauki O. Dofi-
nitowa, jako też nabożeństwo i czytanie
ksiąg duchownych, mianem dostąpił łaski
ścia pouwodzenia sukni bractwa za-
konu ś. Dominika" P.J. Dyk. Ost. Sejm. 1. 45.

Elf - a. m. y mn. mitol. duch powietrzny w po
daniach ludów normańskich „Zakleja
duchów niewidzialnych, Elfów tańcują-
cych na promyku księżyca." Y. Dziewak
1.40.

Eliminować ndk. łac. praw. usuwać z ksiąg albo aktów sędziowych „Awantury zatrzeć Tatwo i skargę eliminować" Sk. Krak. 38. 136.

Elipsa - ż. ż. (grec. Ἔλλειψις, brak od λείπω brakuję
się) gram. i wołow. opuszczenie wyrazu, które
rego trzeba się domyślać dla uzupełnienia
sensu; np. dosw. ciepła płatka. brzegiem. z. m.
i ujęta miejsca (statt zu platzen) owoców.
Eliptyczny a. -e, -ie przym. względem
statt elipsy „najowoblniejszej i najchara-
kterystyczniej wszystkich figur jest Saturn
otoczony pierścieniem który go nie dotyka ale eliptycznie opasuje" Jó. Szyc. 45. 81

Elixa -y. ż. z franc. imię kobiece, zdrobnienie Elżbiety „Elixa była bardzo podobna do ojca" Pr. Kraw. 46. 31. spieszn. Lixa, Lixia, Lixka i. „Lixia była ślicznej panienką" ib. „Żeby ten sprzyt Stanisławowi, mawiał ojciec, co pan Bóg dał Lixce, to mi dziewczyna!" ib. 33. „Lixa zawsze trwała w zamiarze rozkochania pana Jana" ib. 52.

Elizabecki - a - ie, tak w gub. zach. nazywano ruble srebrne bite za cesarzowej Elżbiety „Wrazyła wieść się w tamtejsze kraj to kilka berek z kurbowańcami elżabeckiemi" j. Dziennik. 1. 7.

Elki-ów w l. 1111. Jeźdźcy ciągnęli się do drożyzny
pochodzące z pewnego gatunku lasów.
„Za płaszcz podbity elkami zapłacił
3500 złp." Am. Wi. 5. 190.

Elokwencja -ji. ż. loc. wymowa, umiejętność, łatwość wydawania się „Sprawę, widocznie portret nie dodał mu elokwencji, a potomka tego rzeźbiarza" PP. Kraszk. 33. 70 „Dla czego nam nie nie mówił? — Wobec pamiętnej elokwencji, nie mam dla niego miejsca" Kl. Sienk. Humor. Worrs. 1. 26., Sam on retor. chciał też słyszeć tę elokwencję wyrosłą o tej ziemi tak wiele pisano a której on jeszcze nie słyszał" Z. Kaszk. i Lwow., 887. 287 „Kaleś się pan przyszedł elokwencji na rzeczy retorta. Ktoś mówił, że ma wrodzoną elokwencję" Kl. Szczerb. Wiersz. 25 331. „Z oświadczenia odbierających głosy zdaniem, które przemawiają a przedstawieniami kandydata potrzeba było, aby nie potrzebowali tu całe elokwencji swej używać, bo jeden głos był wszystkim miarą, jaką Wisz ustawa Zwolen. Ż. Życia: w 88. 16.

Elukubracja - ji. ż. cje. mm. wypracowanie, utwór piśmienniczy wypracowany w szkole „Chyż tylko nieznajomia produkowania się z elukubracjami swemi, zniewalała go uciekać się w towarzystwo nowatorów i romantyków" Jl Warsz. 33. 42. „Życiorys utonął w kosza reakcyjnym, jak utonęły całe dziesiątki innych elukubracyj" A. Bolle 9 lw. 1884. 280. 2.

Emablować ndk. z fr. wyrazu aimable (miły, przyjemny) uczynić miłym, przyjemnie zabawić „Przy tem czasie panna Adelina emablowała młodzież wyrazem który pragnę ażeby był wyrzucony z polskiego języka) pana Tygodnego, usiłuje go przywrócić w użycie nadziemskie" J. T. Jeż 1858 II. 7. 1. 215 „Posądzał go o „emablowanie" przy później Tolalji, która dlań otwarcie wała się dosyć Tarkawcą." Tyg. Krak. Wiek 1878. 11. „Gość emablował w całej sali panią Trans" Kur. Codz. 1875. 1. 3. „Ani emablował, ni gadał po francuzku" Tyg. Nieme. 2. 106

Emalja -ji. ż. masa szklista służąca do pokrywania przedmiotów metalowych i polewa na naczyniach glinianych.

Emaljować st. cz. nłk. pokrywać emalją

Wyemaljować dkn. § fig. i żart. „Musi być żoną w świecie najlepszą. W dodatku jeśli nie zestarzeje, jest konwersacyjnie zrestaurowaną i wyemaliowaną" D. Wol. Nad modr. Dun. 219

Emanacja - ji ż. łac. wypływ, wypływanie,
rodzenie się z siebie, promieniowanie
"Wzrok jest światłem duszy... to emana-
cja samego żywota" J. T. ... 78.18.

Emancypacja -ji. ż. bez l.mn. uzyskanie lub od-
bieganie świeckiemu władzy nad kimś, uwol-
nienie, Dążenie do uzyskania emancy-
pacji człowieka" D. Bol. Hybr. 75.

Emancypować -cuję -kuje. uzyskać uwolnienie
– się czym „ ~~Ideał~~ Do kultury, narodu i
nas dwudziestoletnich świeżo emancypowanych
młodzików" P.T. Kraw. 19. 93. „ Średni stan u nas się
uzyskuje, emancypuje i doprowadza prawo swo-
je" D. Bol. Sam. Sam. 29 „ Obcy pisma emancypu-
je się i zawstydza pisarzy krajowych" Kur. Lw. 187. 62.
„ Emancypuje się wszystko i wszyscy, z pod wła-
dzy Bożych, z pod władzy ojcowskiej, z pod po-
słuszeństwa matki i rodziców" P.T. Kraw. Tyg. N. 2.
11. 31. Wyemancypowany dkn. „ Sam Michało-
wa zupełnie się wyemancypowała: prędzej
bowiem, palita papierosy, grała w karty" A. Wołk.
Tot. 1. 132. „ Bardzo młodzieńczy, miły p. Mlopa-
cheli, à peine majeur, ale już wyemancypowa-
ny" D. Bol. Sam. Vau. 254 „ Emancypantka w dzie

Dziwie obyczajów, w stosunkach towarzyskich, wyemancypowała się zupełnie z jakiejkolwiek zależności od mężczyzny" Biuwar 1886. 216

Emancypantka i. ż. ki kobieta ~~która~~ wyemancypowana

„Podejrzliwy i stały jagiełło prowadzenie i z w całej zawiłości od swoich krewniaków. którym zawdzięczał tego. emancypację się z pod krzyżowców wuja Kiejstuta Witolda" A. Prochaska Wit. Jagiełło Witold. 3.

Emaus miedzy. inne wlas. miasteczko w Palestynie znane z Now. Testamentu z Warsz. nabożeństwo w Drugie Święto wielkiej nocy, w którym to dniu jest szczególniej zwracaniu dowiedzenia obchodzącym „Byłam w tym roku u Bonifratrów na Emaus" k. Gazz. Warsz. z roku 42. „W każdem prawie mieście jest ulubiona jakaś okolica, do której lud dla rozrywki wyszedł (z wyjątkiem tego dnia), co się zowie: iść na Emaus, z powodu iż w drugie Święto wielkanocne kościół ob. tudzież wiejskie, jak Chrystus z uczniami szedł z Jerozolimy do Emaus. Warszawianie idą przed klasztorem ks. Bonifratrów, gdzie w tym dniu wolno jest odwiedzać obchodzonych ołtarzy, a zakład znajduje się przy pomienionym klasztorze!" C. Kol. Mat. I. 139

Emblematyczny, m. 1 a, ni. gr. emblematikos
figurowy, symboliczny, gr. emblema, ‘co
wnętrza chrześcijańskiej wiary wyobrażenie
widzieć łatwo’, Zwierby i chrześcijańskie
emblematy. Wiek 1885. 259. 4. „Długie
życie wyobraża starzec i bocian, który
według Chińczyków jest emblematem
długiego życia“ G. lwow. 1888. 9. 4.

Emeryt a. m. ci ów um. z lac. ten, który wysłużył swoje lata i pobiera pensję z tego tytułu „Ów Cyprjan między nauczyciel w szkole powiatowej a od extra lat emeryt pobierający całkowitą, wysłużoną pensję." J. Korzen. 2. 297.

Emerytka -i. ż.

Emerytować ndk. a. Skm. dać komuś emeryturę ś — się nd. zwr. korzystać się „Twoim powinnie, a że człek był z obojga stron i chciał się emerytować, nie wiem wyjrzałem z folwarku i nie robiłem majątku" Fr. krak. 32. 38.

Emerytura -y. ż. pensja wysłużona, pobierana dożywotnio „Bóg mi dał doczekać mistrzej emerytury, mogę się już sobie porozmówić" J. Korzen. 11. 60. „A cóż, czy radca odebrał już emeryturę?" Bończa i inni. 28. „Miał zabezpieczoną emeryturę, majątek kwitnie, rządzi." M. Dol. Nad mogiłą 2 wyd. 81 „Był między urzędnikami radcą, żonaty, a teraz żyje z emerytury." K. Lun.

Echo 1878. 156. „Mam trochę gotówki i emerytury półkownika" D. Graf Now. 1883. 1. 2. 3 fig. „Średnia w balecie, stawna prawie dosłużyła się emerytury" Tyg. Krak. 72. 169 „Za mnie wierny się kawaler chociaż ziewa. Jak wtenczas, niegdyś służył za wyżła, dziś w emeryturze, leżą sobie w pokoju na miękkiej skórze" Tyg. Krak. Mrówka 1869. 19.

Emetyk – m. chem. podwójny winian potasu i antymonu. farm. środek na wymioty „Wyciąga jabłky z przeprowadzeniem emetyku wzięta." Ks. Warsz. 16. 19 „Nudny, jak emetyk... pisze, pisze i nie ma końca." B. Bol. Nad modr. Dun. 71. Z fig. mądrzarz „Aj! mądrzatka ta madam! zdrowe mydło... emetyk!" Kur. Świąt. 1867. 3.

Emigracja -ji. ż. ↓ emigranci zbiorowo, czyli ta miasta bardzo ruchliwe, cała bowiem emigracja skupia się tu. mieszka, żyje i umiera" Tyg. Ilustr. Mrowka T. nar. 1885. 32. 1.

„Jeżeli emigracja (w Ameryce) jest samowiedzą społeczeństwa europejskich, to miejscami swych zamieszkań są samowiedzami emigracji" ib.

↓ „Re-emigracja" emigrowanie na powrót „Re-emigracja z Ameryki do Europy jest jednym z najciekawszych objawów międzynarodowej fluktuacji ludności" T. nar. 1885. 129. 3.

Emil-a, Emiljan a. m. imię męskie, zdrb. Emi
lek-lka m. „Dlatego godzien spędzała przy
łóżku Emila" JJ. Krasz. 1. 74.

Emilja ji. ś. imię żeńskie, zdrb. Emilcia,
Emilka, Milcia „No, no, powiepowiam
cię Emilko." A. Wilk. Fot. 1. 103.

Emir – v. m. owie um. z arab. nauczyciel pro-
wincji lub znacznego pokolenia „Hej!
Emirze, Atamanie" sym wojewody" W.
Pol Poe. 5. 64. „Wacław Rzewuski zwany po-
wszechnie na wschodzie Emir Tadż Ulfocher"
ib 123 przyp. „Z arab amir, emir rozkazują-
cy, mający dowództwo, nauczyciel od słowa
amar rozkazał. Używa się w rządach pro-
wincji lub pokolenia znaczniejszego, także
o pochodzących z rodu Alí, zięcia Mohamm-
meda, jak szerzej o pochodzących od samego
Mohammeda" Hist. Muzułm. Zwidzki. 27

Emisarjusz - a. m. wz. rum. łac. franc. wysłaniec tajemny w celach agitacyjnych dla wzniecenia propagandy, zasięgnięcia wiadomości i t. p. „Każde stronnictwo miało swych podpalaczy, mówiąc, emissarjuszów wysyłanych na zwiady, starających się wśród nieporozumień przeciwnych [illegible] polityczne siły." Pr. Krak. Nr. wiad. 2. 140.

Emisja – ji. ż. z łac. wydanie, wypuszczanie w obieg
wszelkich papierów publicznych wartościo-
wych, jak biletów skarbowych lub bankowych,
listów zastawnych, akcyj i t.p.

Emitować cz. tdk. wypuszczać w obieg
„W zamian, za podległą zaś amortyzacyi
bilety Kasy państwa, ordynarii serji z roku 1[illegible]
emitowane być mają extra nowe serje"
Wiek 1885. 141. 3

z francuskiego émission.

Emisja, ~~z łac. emissio~~. „wyjść w świat, ~~wydać~~ wydanie w obieg np. mowi się: „kiedy zakończono prace nad emisją obligacji". Obecnie używane ~~zbyt~~ ~~powszechnie~~ rzeczownik ~~zbyt~~ powszechnie używany w mowie o sprawach wydawniczych i wydawniczych i w pewnych przypadkach zbędnie zamiast wyrazów publikacja i publikowanie. Wyjątkowo np. „Słownik poprawnej polszczyzny" używa w znaczeniu publikacji „emisja głosu" „emisja dźwięku". Z tym. 75. 248. B. ~~to~~ prawda ~~to~~ ~~to~~ ~~to~~ ?

Emocja - ji. ż. cje mn. wzruszenie, poruszenie, przykrość niepokoju. „Pojawienie się doktora rozruszało trochę jej krew i nerwy, zastygłą duszę. Dawało znowu znaki życia. Emocja taka ożywiła ją." A. Bal. Biały murz. 224.

Empirycyzm - a o własnem empirykom, jemu
ekspert prawo jakieś za powrotu prob i
cośmiesznie dla znajomości terapii [illegible]
ale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Encyklopedyczny – a – e od encyklopedji, zawierający w sobie treści wiedzy ludzkiej (mówiąc o dziele), posiadający wyczerpujące wiadomości (o przedmiocie) § „Wiedziała, że tego co jej brakło pod względem wiadomości encyklopedycznych, prędzej świat ją nauczy niż pensja" Jerzy Mycielski Wiek 1883. 21.

En detail — detalicznie, dvobiarzowo. En gros — hurtownie, hurtem; wyrazy francuskie używane w języku polskim. En bloc — całkowicie w całkowitości, w jednej masie — wyrazy używany niekiedy w dziennikarstwie „Interesuje prawodawstwo przyjmie en bloc projekt nowej konstytucji" N. Rej 88. 287. 3.

Exorcyzmen - a. m. my im. z grec. egzorkismos
przez djabła z wzbronienie, opętanie,
warjact „Z tych krzyków na anastrofę
się śmiejemy się wszyscy, gdy w ust
papuzich exorcyzmowe lecą." Jan. Kras.
I. 35.

czyjéj chwí niewdzięc. Denerwować

Enervować ś. cz. ndkn. łac. rozdrażniać

nerwy, odejmować hart, robić niewieściałym, osłabiać, pozbawiać sił „W poezji widział jéj stronę enervującą, nie chciał dojrzeć twórczej i wzmacniającej.“ B. Bol. Hybr. 160.

Enigmatyczny – a – e. z grec. zagadkowy, dający do myślenia, nastręczający wątpliwości „Był czasem dziwnie enigmatycznym... częstokroć rzucił słów kilka całkiem niezrozumiałych i potem nie myślał o nich więcej." Z. Kaszk. 5. 92. „wątpliwy, niejasny, niepewny „Józia i Stasia miały za sobą wszystko oprócz posagu, które były enigmatyczne" B. Bol. Hybr. 140. „Na moje pytania odpowiadał ciemno i enigmatycznie" Z. Kaszb. G. Lw. 1887. 189. 2.

Entuzjasta - y. m. przen. zapaleniec, łatwo za palający się, entuzjazmujący „Zachwycał się piękności natury, zapominał o swojej trzodzie - ta zdała w szkodę, i biedny entuzjasta słuchać przeń za rozkwas, jakiej mu natura gratis dawała" T. T. Jeń. Utwór Jeńi. Entuzjastka - i. ob. w. 2.

Entuzjastyczny - a - e. pełen zapału, entuzjazmu „Teatr budowanym będzie z granitu, aby uniósł entuzjastyczne oklaski i entuzjastyczny zapał publiczności" Djab 1882. 19-3. (1)

Entuzjazm - u. m. zapał posunięty do najwyższego stopnia. (2)

Entuzjazmować się - wzbudzać ku sobie entuzjazm - - się. zaim. powinnować się entuzjazmem „Jesienne progi nie przestąpiła zima, gdy naprzeciw niej wyskoczył mąż widocznie cały z entuzjazmu wany, wołając: kochanie, nie nie wiesz!" Tyg. Kraw. 46. 25.

(1) „Dość obojętnie słuchała entuzja
stycznych poetów, jakiemi jej przyjaciółka obsypywała dobrze" A. Biały
mierz. 211. „Indyferentnie, gorzej i mniej
miłościwie związanych z nim przyjaźnią
i serdeczną sympatyą od lat wielu
z całym zapałem swych lat pełnych
oddanej mu poetę" A. Bielik. Przew. nauk.
i lit. 15. 411. (2)

(2) „Sława jego przeszła granice ojczyzny
a obcy chór pieśni nie z tym entuzjazmem co melodyjna polska, ale z większą
ostentacyą, z większym rozgłosem
uznał w nim znakomitego poetę" A.
Bielik. Przew. nauk. i lit. 15. 415.

[illegible] 130. 1. Lity
[illegible]
M. Gumal. Dluw. 23. 331.

(Entuzjasta) „Obraz to najprawdziwszy naszego życia - zwłaszcza wieśniaczego, i to wiejskiego, które nie wiedząc po co i na co nieświadomie rzeczy entuzjaści windują na wyżyny ideału" W. Kosow. Ozim. Lwów., 4.8.33. „Nigdy entuzjasta nie był, wzięty czar błękitnych oczu nie pociągał go za sobą" M. Kobrzyńska Dziwa 24. 108 (1)

Entuzjastka „W pogladach swoich na całość była entuzjastką: nie uznawała, nie dopuszczała mierności" Wieś 88. 141. 3. Żeleński

Entuzjastyczny „Okrzyki entuzjastyczne i brawa całej sali zmusiły jeszcze kilkakrotnie artystyczną trójkę ukazania się i kłaniać prawdziwie powszechnym jej gwiazdom" J. Nyr. Wieś 88. 142. 1.

(1) „Entuzjasta, prędko zrażał się, gdy spostrzegał ujemne strony, które ważyły jego powzięcie estetyczne lub moralne zasady" M. Dat. pam. Diady 171.

Entuzjazm - u. m. zapał, uniesienie, zachwycenie pośmiertne do zasług, cnoty „Nadzwyczajną przymiotów swoich obwodzi entuzjazm i zachwycenie" Pr. Wars. Pr. 168. „Wielokrotnie spotkamy w stosunkach z mężczyznami, z pełną wiarą i entuzjazmem przywiązuje się do kobiet." Z. Mell. Psych. wiar. 3.

Entuzjazmować ~~się~~ ndk. II. zaim. przejmować się entuzjazmem Rozentuzjazmować się dkn. „Nigdym jej nie widziała tak rozentuzjazmowanej kimś, jak tobą, panie Adamie." B. Bol. Sam. Sam. 71.

Eolska

Eol-a. m. z arfa Eola, instrument wydający sam ton za powiewem wiatru „Jak dwa stawy gadały do siebie przez pola, jak grające naprzemian dwie arfy Eola" Ad. Mick. 3. 192.

Eolimelodikon, Eolipantalion „ (w Warszawie, za czasów Gelgbiowskiego 1820-1830) fortepiany Leszczyńskiego Buchotta, Jansena, Brunera, z wynalazkami pod imieniem: Eolimelodikon, Eolipantalion, Trombonion, Klaskowy, znanemi" L. Gelg. 1827. Opis. Warsz. 2gi wyd. 204

Epicki - a - le właściwy epopei opisany. "U
poważniejszych czasach los teczwic na stanie
pozwolił mu zajrzeć do rodzinnego kraju
i to w obcą stolicę życie nas emigrantów
w którem go trzymał aż do śmierci, nie mo-
gło być odpowiedniem potem do wcielenia
mu epickiego typu dziewicy lub niewiasty
polskiej" z Poezji wiersz. i lit. 15. 214.

przysz. s. r. m. ovis um. grec. w literaturze i
sztuce [illegible] idący [illegible] znako-
[illegible]ty. Z poprzedniemi „Dziennik. z litevar
ki" po stanowił się coraz więcej [illegible] t u
[illegible]ji poety, której był niejako epigonem."
Kosy 12. 87 „Obłuda i maska to głowny i
charakterystyczny rys tych epigonów wy
czerpniętych niejdyś zakonu" A. Brodz Get. Lit.
Wiłoś. 13

Epikureizm. u. m. od Epikura filozofa greckiego; szkoła stawiająca na cel filozofji szczęśliwość w życiu ś. posp. zmysłowe dogadzanie sobie. „Świat jego uderza wybitnym charakterem zmysłowości, rozpasanego epikureizmu, któryby ojca i matkę oddał za dobry obiad z truflami i szampanem" Zd. Uwag. 16. 31.

Epikurejski – a – ie od Epikura i epikureizmu ś. posp. mający na celu dogadzanie swoim upodobaniom „O powszechności nie myślano tak bardzo wiele. Dążyła raczej tu na świat i życie patrzeć z epikurejskiego i wygodnego stanowiska." B. Dol. „Nad modr. Dun. 59. „ „ja poparłbym nie ojca w tej chwili wzrokiem smutnym, jak żydzy na zazdrość tego epikurejskiego spokoju i pogardę na życie z wszystkiej duchowej bankructwa" II. zawr. Dun. 23. 379

Episkopat u. m. godności biskupia z gremium biskupów „Kilka egzemplarzy znanego listu pasterskiego episkopatu austryackiego, zostało powtórnych ministerstwu wyznań i oświaty. Z wyjątkiem tego listu episkopat nie wniósł żadnego innego podania, zawiadomił tylko rząd o rokowaniach powziętych w sprawie konkordatu, dalej katolickiego prawa religijnego i t. d.... w kwestji ustanowienia szkolnego biskupi nie wnieśli żadnego zastrzeżenia" S. Lw. 1885 - 146. 2.

Epitet - u. m. ty-ów um. /grec. Ἐπίθετος, przydany/ vetov. i poet. przymiotnik dodany do rzeczownika dla uwydatnienia go razem z nim jako znaku „Dex epitetów, panie Fiszwein, przywrócił Młodzio - nazywam się Orbeka" Maj. G. Lwow. 1887. 168

ἐπί + κατά, ἔξοδος wyjście od góry, droga

Epizod – r. m. dy mn. z gr. w poetyce, dramacie i powieści wąski wydzielony motywem akcji obszar przynależny do akcji głównej, nie mający z nią bezpośredniego związku i stanowiący całość odrębną. W tych ramach można odróżnić epizod wyrąbkowy nie wypływający z poprzednich i nie mający wpływu na następne – wtedy po prostu wyrąbek, zdarzenie poboczne wnoszące „Opowiadają część tajemniczej istoty, niepodobna tego epizodu zamienić w tak ciasnych ramach jakiegoś przedmiotu" PJ kwas. 72. 5. „Myśl przewodnia tej małej literackiej nie dla wszystkich była jasna, ale epizody jej rozmaicie tłumaczyły" B. Dob. Dziedzictwo 26. „Nie można wątpić, że pismo środowiskowe, jest ostatnim epizodem tej sprawy i potrafi nawet najskwapliwszą opozycję zbłoniu do milczenia" Dz. pol. 1886 184 1. „Wypomniał sobie zamiast to tej katastrofie odpo-

szczegóły i epizody, gdy wracał w tamte... to wspomnienie z tamtych" J. Dziewk. 8. 20
„Wprowadza w ciągłe epizody dobre w powieści, ale nudne w rozprawie" Żib. 1.5 „Utwór, chwi w epizodach przypisadzający się do prawy krystyny, zwłaszcza był jak pobyt w Dorowej" JJ. Kras. 73. 94. „Straszna ta walka z... gradzającą życie jaszczurką, to był ostatni epizod burzliwego dotąd jego życia" Kras. Opow. hist. 244. „Opowiadał epizod ze swego życia tragicznego, który po nim pamiętnik, bliższe... wiadomości" JJ. Kras. Na ciemnej wodzie 99.

Epizodyczny - a - e składający się z epizodów
„Niestety nam się zdało dać epizodyczne obrazy osób, charakterów i współczesnych wypadków, objaśniających nowsze nasze" JJ. Kras. 101. 11.
„... ... będzie dalsze epizody tej sprawy, inni ostatecznie rezultat: czy wreszcie powiatowe... współwinnictwo okaże się istniejącym czy nie... tylko ... pytania, na które powinien odpowiedzieć" Wiek 1887. 232. 2.

(Epizod) „ obrazy owe wyobrażały epizody z czasów panowania Zygmunta III i Władysława IV " G. lwow. 1887. 148. 3. „ Dość to szczęśliwy bardzo na wartości, gdyby autor nie przerywał toku opowiadania najrozmaitszemi niemiejscami nie wprost niego z właściwym przedmiotem epizodami " Wieh 1887. 214. 3. „ Trzeba słyszeć takiego improwizującego Tatarza, aby pojąć jaki wdzięk mają te długie i szerokie, a co krok epizody wyskakujące opowiadania " A. lw. Tr. Dz. II. 191.

Epoka - i. ż. ki - epok mm. ℈ pewien okres czasu. Dziejoo. Wielki historycy tej epoki Długosz" A. Groch. Ost. lata wiekuda 337. „O optymie ztąd nowe światło na tę najsmutniejszą dziejową epokę" Pluwo 23. 285. „Russdorf był zwrzącikiem, jakich wiele się ukazało w epoce rozpiętego i padku zakonu" A Groch. Ost. la. wit. 13. i ℈ „Powrócił do domu z głową nabitą myślami i dziwami... Który miał w jego pochowaniu stanowić epokę w dziejach kawstwie" M. Jawal. Pluw. 23. 340.

1) „Do wczesny renesans francuski to jedna z najpiękniejszych epok sztuki a stanowisko do swej wartości i znaczenia powinien zawdzięczać jedynie miejscowi" K. Lubl. S. Twor. 1888. 8.

Epokowy-a-e, stanowiący epokę, pamiętny

„Wykrycie tajnych stowarzyszeń młodzieży w Wilnie, wynikające z tego przesłuchiwanie Filaretów i Filomatów, jakoteż uwięzienie Mickiewicza razem z wielu innemi kolegami i członkami tych związków, były tem nowem epokowem wydarzeniem w życiu naszego poety" A. Bełcik. Encyk. wiedz. i lit. 15. 410.

Epoleta – y. ż. ty-let um. z franc. naramiennik, szlifa, jako oznaka oficerska u wiun. dusz. „Rozpatrzywszy się, rozeznał, że epoleta ta należała do mundurowego oficera, który siedział tuż koło jego łóżka" Z. Kaszub. 5. 82. „Oficer ze swoim służącym nie rozkazuje dalej, ani też wyjmuje z kieszeni z orderami. Na to trzeba skrawszenia nie praw akcje, ale praw pięści. Sama epoleta na Kaszubach w tym razie" „A. ks. tr. II. 63. „Największa część nowych oficerów nowych oficerów nosiła epolety tylko na mocy podania Kaliszowi. Byli wojsk i nie byli oficerami" ib. 86. „Cała kampanja 1809go r., była jakoś zimowem wakacyjnie, epolet i krzyżów." ib. 116

Epopeja - i. ż. poemat bohaterski, dawniej czynów bohaterskich, dziś poemat obejmujący całą treścią obchodzących całą ludzkość lub przynajmniej narodowości. „Szczęśliwy kto z ust krzepiących słuchał pochwycić ostatnie słowa wielkiej epopei, ten z nią całej wiecznej świętej pozostanie" O. Feldm. Ost. Sejm. 3.

Wśród kart pożółkłych z obwarzanych wiekiem rogów i wilgocią, są bohaterskie zapewne epopei, na które z dumą i chciwością mi zaraz mówiony" Quis Dum. 24. 3.

Epuzer - a. m. rowie franc. - mający ochotę
się żenić, kandydat na męża „Te posa-
gi są większe, majątki znaczniejsze, a
przyszłości epuzerowie, z tytułami praw
dziwemi, dosyć rzadcy, towar poszuki-
wany" „Ilustr. Sex." 1876 322 „Wzrok dla
Żon epuzera znaleźć można i w tych
stronach" „Wzrok. Kolce 1872 n. 35 str. 272.
„U wód mineralnych polują najrozma-
itsze awanturnice na podobnych epuze-
rów" „Zachar. Tyg. Il. 2. 2. 198 „Z powia-
towych epuzerów znanymi byli wszyst-
kim trzej panowie Hermogenes, Godfryd
i Kanciszek - żaden z nich wszakże nie
zadawalniał w zupełności wymaganiu
panien na wydaniu i ich matek" „Echo
1878. 255.

Era - ż. ż. zł um. łac. punkt wyjścia w chronologji danej rachubie lat „wyraz wzięty z jęz. łacińs., bez źródłosłowu jego znajd. się być w arab. od archa, urcha, data, epoka. od słowa arach, arrach datować, wyraz ten arabski ma pokrewieństwo z hebrajskim jerach, nów księżyca, służący do oznaczenia czasu. Od arach pochodzi tarich kronika, rocznik, historja." Aut. Mitch. Źródłosł. 218.

Erazm – a. m. inne męzkie Erazmek – zmka. m
zdrob. „Nie było ulicznika coby nie
znał pana Erazma" Pj. Wars. 46. 8
„Nieźleby było Erazmkowi się z tą
Ludwisią ożenić." ib. 13.

Ereb - u. m. grec. Erebos, u Homera podziemna kraina ciemności, miejsca przejścia ze świata ziemskiego do piekieł z porp. piekło „Lepiéj było zostać, niż zmieniać nazwę ciszę na Erebu postać" A. Kw. Tr. 1. 52 „Dim w Erebie, w crebas vano; wtamuj vsky podpiscano: Lucyfores" Ad. Mick. 1. 50.

Erem-u m. my-ów mn. pustelnia mieszka-
nie pustelnika „Pustelnicy z eremów
swoich na miejsce odpustu przybyli" Z.
Kazik. 1. 56.

Ernest-a. m. imię męzkie Ernesteł-stka. m. zdrb.

Ernestyna-y. ż. imię kobiece Ernestyn-ka-i. ż zdrb. „ Ernestynie Izy w wexach stanęły" Ż. Kaszk. 5. 42. „ Tamtą tajemnicę, jakoś Ernestynkę powierzyć." ib. 68

Erotyczny - a - e gres. odnoszący się do wszystkiego, co zostaje w związku z miłością płciową, pełen obrazów miłości lubieżnej „Ja i tu będę erotyczne piosenki tymczasem przyśpiewywał" M. Gawal. Blumen 1886 396. „Nie znała fałszu ani udania, w życzliwości swej dla krewnego nie widziała ni zdrożnego, oddawała się więc cała temu erotycznemu popędowi, który ją ku niemu unosił i coraz bardziej zbliżał" L. Jaru. G. Lwow. 1887, 16. „Z sonetem ostatnim rozpoczyna się nowa serya sonetów miłosnych, serya z którą się ściśle wiążą i inne erotyczne utwory Mickiewicza odeszłego pochodzenia" J. Tretj. Pam. i mick. i lit. 15. 202.

Erudycja ji. ż. bez l.mn. łac. eruditio, rozległa gruntowna wiedza „Kopernik niełyk ku światłu, lecz obawiwszy już nauką i erudycją, opuszcza Italię i wraca do Krakowa" Dz Sas Dzieje nauki i lit. 15. 163.

Erudyt a.m. ci-tów mn. łac. eruditus, człowiek posiadający erudycję.
Erudytka i. ż.

Esaut - a. m. Esauta - y. m. na Ukrainie
włodarz, karbowy „Ekonom powiat esauta, rozkazawszy mu wynaleźć chłopca" I. I. Pis. Wrzec. 69 „Jeden żyd taską ludzką a drugiej torbą, poki go esauta nie zaprowadził do dworu" ib.

Eskamoter-a. m. vy mn. z fr. kuglarz eskamotujący przedmioty ś fig. oszust, wszeniuiewiek.

Eskamoterja -ji. ż. sztuka eskamotowania, zręczności kuglarska „Skończyły się czasy szałdek, z których się niemało czerpnęło sposobem kuglarskiej eskamoterji, na której gdy złapią wszyscy złodziej, a jeżeli nie złapią nigdzie ogłoszą!" J. Dziewk. 1. 44.

Eskamotować ś. cz. nókm. Zeskamotować dk. za pomocą zręczności w ruchach ręk. sprawiać złudzenie zniknięcia przedmiotów ś kraść. zręcznie. Rzeszniewiek niepostrzeżenie zeskamotował mu z kieszeni zegarek" Wil 1885. 49. 3.

Eskorta - ż. franc. escorte, oznacz zbrojny dla bezpieczeństwa konwoju, podróżnych i t.p. konwój „ oddziel konnicy nad otwórpazem, znajdujący się na obrzeże i na wyspie. Sam z eskorty osiem ludzi prześciem się bratem" Dz. Dyp. Konw. u. ; lit. 15. 83.

Eskulap a. m. w starož. bożek nauki lekarskiej; stąd ż — powieść o 1. mu, żart.: pomoc lekarza „Lekkie zapalenie w stawach przeziębienia, jak utrzymywał pozywodalny eskulap, powinno mnie do łóżka" Z. Mell. Troch. wiar. IV „Wezwało naraz trzech doktorów, czterech eskulapów, rozwidnia się wszędzie i znajduje go w stanie arcymiernym pierwszym" J. A. Miln. Tyg. Il 1.72. „Owszem, bowiem lub jakiem kolwiekolwiek, nieznajdzie na ustroni, oto zawsze eskulapowie ~~wie~~ miejscy" Tyg. Il. 3.16.151. „Leżałem na łóżku. Koło mnie siedział jakiś eskulap i obkładał mi lodem głowę" J. Kochan. tł. 2.2.258. u Ld. Eskulapi-iego powtórz. w pow. kładzie pod wyrazem „mury", „Zjawił się i doktor a obejrzawszy pacjentkę, powiedział pierwszy raz wstań. Zakrzyczmy Eskulapa na obiad". J. Wil. w Urzędy wob. 189.

Estetyczny-a-e zgodny z prawidłami estetyki, z wyobrażeniem o piękne, pełen dobrego smaku „Nasi popularyzatorowie umieją treści gruntownie naukową odjąć w formę prozaiczną i estetyczną." Kłosy 43. 278. Warszawa żyje ob. nie estetyką, wpływa wrażeń estetycznych i na trwałe ich skarżyć się nie może." Biesiada 1886. 378. „Rzeź jej staty się gwałtowne, konwulsyjne, unoszone, nieestetyczne" Z. Nauk. G. Lwow. 1887. 9. „Dramat Tołstoja wzbudzi cały wypadek nie tylko nieprzyjemne ale wprost nie estetyczne uczucie" Z. nauk. 1887 130. 1 dz. „jest tam kilka ślicznych naturalnych piosnek, na których świetna rosa powinien teźnego się perli - ale wiązanie odbiega daleko od wymagań estetycznego zadowolenia" G. Lwow. 1887. 133. 3. „Obok tej pięknej, estetycznie zadumanej istoty, kto nie, czy

nie był na drodze do zapomnienia, o innych jawne mówiąc" Maj. S. Lwow. 1887. 132. 1. „Uśpione w rozkwitnych marzeniach na otomanie, w niepiżach bardzo nie modnych w pozach nieturalnych, ale nie zabyt estetycznych" Quis Pluvius 23. 369.

Estetyk-a m. cy kto ma. mający pojęcie pię
kna, estetyki-posiadający naukę estetyki
„ Estetycy wykładający teorje piękna po
uniwersytetach" J. Kraus. Kam. w Dt. wyp.
4.

Estrada - y. ż. dy mn. z fr. podwyższenie w sali koncertowej, dla wykonawców artystów „Z bukietem obszytym wstążkami wyszedł na estradę" Tyg. Ilustr. 1878. 15 „Tysiąca rzesz ściągało ją na estradzie, odśpiewującą rzewne melodje Chopina" ib. 17 „Mają umieścić ją na estradzie w gronie szlachetnych dam, — estrada ta łamie; stosy opinii zostają przyjęte oklaskami i bekami i deskami" L. Siem. Pieśni miłości 59. § 1.) „Drzwi, wybawcie, koncertowo, z tym kawałkiem muzyki miałbym stanąć na estradzie" M. Dal. Dzien. bit. 7. 4. „Co mnie jakiś nowy i to niepostrzeżenie wirtuoz wskoczy na estradę" Wiek 1882. 262. (1.) „stanąć, wstąpić na estradę" pojmowane ze koncertem.

Estradowy - a - e od estrady „Ściśnięcie deklamacji jego zmian z estradowych przepisów" Ateneum 1877. 194. 4. § „Śpiewak estradowy" nie występujący w operach na sc.

nie, tylko koncertujący „Panna Alicja śpiewaczka estradowa koncertowała wczoraj w Kesarzie" Wiek 1886. 256. 3.

Etap - u. m. przy-ów um. franc. étape fem. po-
pas, odpoczynek w naznaczonem miej-
scu przy przemarszu wojska, transpor-
towaniu więźniów i t.p. — miejsce tego
odpoczynku, stacja „Niezwłocznie
ziomek nasz wydalony z ostrogi
pod rozporządzenie etapowej komen-
dy, przy czem ów został do ostatniej
żelaznej i wystany w podróż do miej-
sca naznaczenia wraz z kmiotowa-
mymi towarzyszami niedoli, którzych
zastał na etapie jako na punkcie
zbiorowym, dokąd sprowadzono róż-
nych więźniów" Pam. Kord. Kamk. 237.
Dig. „Zarówno Goethe jak Michiewicz w ostat-
ku poetów świata naznaczają nowe eta-
py i ważny powrót nie zerwanie, odro-
dzenie nie bunt przeciw dyscyplinom staro
żytności, bo jest w nich tych wszystkich formy

i klasycznym spokój" k. św. Dzieł. Chrześc. Wieku. 12.
„Podróż trwała trzy lata – jej etapami Lipsk
Getynga: ... Lyonnet Amsterdam, Paryż" ib. 28

Etat-u. m. (fr. état) stała pensja, żołd, płaca na urzędzie lub służbie „Wypłacam się aby w kwitach przesyłał na etat" Ad. Wi 5. 86 „Urzędnik przy dworze służbę od kamerjunkra. „Żaden spadkowy z etatu puścić się na prędkości" J. D. Kwas Z Helgowej 1. 71. „Domagano się uszanowania etatu tj. 200 rubli na ucznia; radzie nie należało zrzucić przy ostatnich" Wisła 1883. 16. 3.

Etatowy a. m. na etacie „urzędnik etatowy". pobierający stałą pensyę z kasy na zawsze postanowioną przy ustanowieniu bliżej tu publicznego lub osobistego „Do dworu kwartał w Sanktin czynsze i jednej ratalnice wydy, iż nie przejdą etatowego pobierała na u biad" J. A. Minia. Tyg. Il. 1. 71.

Etażerka. i. ż. pram. półki ozdobne na książki nuty lub drobne sprzęciki i całka pokojowe „Smakowicie całka rozwieszone na półkach i etażerkach, zajmujących głąb salonu" Pam. Kwiat. 16. 30. „Nad kanapą wiszą etażerka pełna książek" J. A. Minia. Dyg. Pl. 1. 54 „Etażerki i wazoniki na etażerce" Ill. Ozd. Kwiat 1882. 26. 8 „Zrzucał z etażerki najkosztowniejsze kubki i figurki porcelanowe" J. Zaleski. P. M 16. 179. „Dużo mamy tu rozmaitych pięknych etażerek, stolików i szafek z książkami" Maj. Lwow. 18[illegible] 7. M.

Eteryczny-a-e, od eter, lotny, powietrzny, nikły. „Była to piękność lotna, nikła, eteryczna, blondynka z rzadkiem obiem i tkliwem wejrzeniem" J. Gord. Kaukl. 16. „Nie tylko to pozorne o usposobieniu postępowe człowieka najgrzeczniejszego wciąż pomiędzy sobą rozróżnia i analizującego ciała najbardziej nawet lotne, najbardziej eteryczne" St. Świdz. Tyg. pow. 1882. 181.

Etyka i. ż. bez l.mn. (z grec. ethikos moralny, od ethos, obyczaj, zwyczaj, przyzwyczajenie) nauka o moralności, część filozofii praktycznej zawierająca wyrokowanie przepisy dotyczące życia społecznego i indywidualnego

Etyczny, a, e od etyki, moralny, Mimo wszelkie Akcji wyższe obszary w przemówieniu pojęcia etyczne i humanitarne od najwybitniejszych polityków Europy chrześcijańskiej i ucywilizowanej" Wiek 1887. 9. 4.

„Wyraz grecki τὰ ἠθικὰ albo ἡ ἠθικὴ od rzeczownika ἦθος obyczaj od którego zmianą początku przymiotnik ἠθικός obyczajny oznacza nam tę obyczajność czyli uprzejmość, która się najczęściej moralnem życiem" Jonyp., Że zamiast nazwy teraźniejszej także „Moralnej" od tamtego przymiotnika „moralis" obyczajny. Naszemu zupełnie: „teologia moralna" wyraża wszak chrześcijańskie obowiązki i ... jej nauki

i odwróciła ją od [illegible] moralnej" Etyka katolicka Martina przełożona przez Sokalskiego Przemyśl 1885 str 1. „Zrozpaczony Zrzędzi chciał sprzedać grunt i przenieść się w inne okolice, bez niemca kupca na majątek, na którym ciąży ludzka krzywda. Fakt ten jest ciekawym przyczynkiem do etyki naszego ludu wiejskiego" Wiek 1889. 215. 3.

„[illegible] moralności chcemy, może nie posiadał żadnych etycznych zalet, przeciwnie może nawet szkodliwie działać na naszą moralność.., a nie przybywa i z mimo to swego charakteru sztuki, jeżeli formalnej piękności zadość czyni". A. Bełcik. Przew. nauk. lit. 15. 609.

nie używany.

Etykietalny - a - e pełen etykiety, ceremonjalny „Melania odpowiedziała zimnym, etykietalnym tonem" Z. Kaszk. 4. 276 „Milton był bardzo uprzejmy, ale chłodny, etykietalny" M. Dal. Dzieły wszyst. 215.

Etykietowany - a - e opatrzony w etykietę t. j. kartkę z napisem „Byle wystąpił z srebrnym półmiskiem i etykietowaną butelką, to chwiby chrapnował przed brodatym cichowiarzem" J. Dziewak. 5. 11

Etymologiczny -a -e, od etymologji, wywodzący źródłosłów wyrazów, dzieje tego słowa: słownik etymologiczny języka polskiego, z celem jego zwarzywienie się do poznania znajomości tego języka wśród ogółu oświeconego" Gaz Lwow 23.V.114.

Etymologizować -zuje -zował -zowany -zowanie, od etymologji, źródłosłowie „Etymologizowanie jest zjawiskiem bardzo u nas rozpowszechnionem, obawa się o to bez najmniejszej chęci znajomości podstaw naukowych.." B. Chmiel. Niwa 2.240.

Ewangelja - ji. ż. ↄ chwila przy mszy świętej, gdy się czyta ewangelja „Za jestem na siebie żem się spóźniła dziś do kościoła. Wy otwórz sobie, przyczytam po ewangelii" M. Dał. Kluk 12. 215 ↄ przys. „zdrowa głowa kłaść pod ewangelją" = nawracać się na nieboszczyzństwo „Ja, jabym miał, mówiąc po naszemu - zdrową głowę kłaść pod ewangelją?" Pam. Krasn. 33. 89. M.

Ewangelicznka - i. ż. ↄ książka zawierająca w sobie cztery ewangelje „Pismowy książkę co mu się nawtrzyła po elementarzu, była Ewangelicznka," Pam. Krasn. 58. 14. „Obchodzą się ewangelicznką i książką do nabożeństwa" ib. 71. 15

Ewangeliczny - a - e ↄ nie przys. się, nieomylny, prawdziwy jak ewangelja „Nie trzeba szukać ewangelicznej prawdy w wiadomościach drukowych" Z. Kazik. 4. 255.

jak. wiary i nakazuje Ewangelija

§ „Przez cały wiek młody. ewangelizmie uległy byłe mężowi" Z. Kazań. 9. lw. 1887. 200.

§ „Słowa, które mówię wam, duchem są i żywotem są" A. Bibl. Przew. nowe 1 Kit. 15. 610. t. j. wypowiem w Ewangielium

(!) „Czy wszystko powinno się tak dobrze i prawie widać Adamowo Ewa tak dobrowolnie zdrowa wąż głowę pod ewangelię, a zbawienie dokonało się nad tem, kto jest to człowiek, z którego wyszli się żenić" A. Wiz. Woły. rok. 153.

Eventus

Ewentualność i z. łac. przypuszczalność, prawdopodobieństwo, „przypuszczenie za pewne [illegible] mógł być tylko z uwzględnieniem w pewnym stopniu [illegible] ewentualności" J. Iwaszk. Wiek 1878. 43. „Gdy w ten sposób do złej wiadomości przyzwyczaiwała hrabinę, tej najstraszniejszej ewentualności przestawiły przed głowę" J. Iwasz. Sto wsp. 3. 58

Ewentualny-a-e — nie - adv. przypuszczalny, prawdopodobny „W skutek tego nazwisko nie się mógł ofiarowania ewentualnie swej ręki pannie Michalinie" A. Wołek Sumt. 1887. 202 215.

„Niemcy [illegible] [illegible] [illegible]

ustąpić z uporu, a Witold opuścić z pretensyj? Mistrz zakonu i na takie ewentualności musi być przygotowanym" A. Prochn. Ost. lata Witolda 213

„Potrzeba było znakomitej przytomności i dużo zachowania Polski, równie jak i Litwę, ewentualnie wywrotami jawnymi stanowczy a dawno upragniony konflikt powinszy zbratanymi swoją narodami i krajami" ib. 297.

„I znowu oko ojca odkryło w nim od razu pewną zmianę – postanowił mieć przy sobie ewentualnościom zapobiedz póki czas" M. Gawal. Bluwu 23. 244.

„Na całej Polsce dyskutowano nie żarliwiej z nim, rozbierano każdy ich i przymioty, zastanawiano się nad [illegible] jako ewentualny mąż tego lub owego mogł przynieść Polsce" Józef. Dodiel Prawnemu" lit. 15. 344.

„Za mąż nie sprawiała mu takiej przykrości jak spodziewana ewentualność zachowania wszystkich wpływów i rozstrzygnięcia całej sprawy w Polsce na swoją stronę" M. Gawal. I wyd. 23. 56.

/ Ewentualny „Nagród rozdano wprawdzie dużo, ale nie były one zachęcające, gdyż małe fundusze towarzystwa wyścigowego i niepewność ewentualnego powodzenia wystawy nie pozwalały na większe premia" Dziś Dniwa 23. 209 „Czy ojciec sądzi, że moje ewentualne małżeństwo należy do nazwych spraw majątkowych" M. Dawal. ib. 244.

„Syn jego miał dokumentnie przyrzeczoną rękę córki Zajączka, jedynaczki, a z nią ewentualnie i koronę Polski" A. Grun. Ort. lata wi tof. 114.

Ewusia - i.

Ewcia - i. Ewunia - i zdrob. imię kobiece Ewa.

„Na jednym kwiecu siedziała Ewusia" M. Sienk. G. pol. 1876. 20

Ewelina - Ewelinka - i. z. imię kob. Ewa

„Dla Eweliny najął i umeblował całe piętro" Ate Wi. 5. 195 „Ale do Ewelinka! słowo honoru, to ona!" D. Dol. Hybr. 16. ob. Adamina.

„Imię jej było Ewusia lat przeszło pięćdziesiąt" D. Dol. Sul. 1. 47

„Ewelina była do wszystkich wielbicielką w całym dworze" Fr. kram. Sq. 116.

Evidencja ji. k lat podatkowe, ustawicznie jako nowe wprowadzone, co kiedy wyjątem od cie bie zapisuję zawsze – wstawiając dok tadnie evidencję dlugu." Al. bw. Fr. Dziela g. 4

Ewolucja-ji. ż. ↄ fiz. poruszenie „Tak u-
miał podzielić batem rumaki, że
wsiadający do powozu nie mogli zna-
leźć kilku sekund czasu, żeby powóz
nie robił naprzód i w tył niestannych
ewolucyj" A. Wilk. Pol. 1. 104.

Fabjan-a. m. imię męskie Fabcio-a, Fabek
6ka. m. zdrb. „Pan Fabjan wyredzony z pią-
tej klasy, zapuścił brodę." JJ. Kwiat 29. 9 „Nie-
chajże Fabek do tej śliczney Mamy, ale
tobie panie bracie.." ib. 104. „Mama wybie-
rała się do nich z wizytą. — Ja! Fabku? w
imię ojca.." ib.

Fabryka – i. ż. § prow. lud Tatry, tylko w rzeczy w fabryce w pawiakach. L. Wrzesz 2 podróży do Tatr Kł. i Kw. 186

Fabrykat u. m. ty ow. um wszelki wyrób fabryczny, najczęściej z nadania jako w tam dotychczas wytwarzanego niedbale, lub niewidocznego fg., Tatrzyński [ostatniego zajęcia] wyrzekający się z czy niemcy na podawanie rozłożonej publiczności jakiegoś wyprzedzonego fabrykatu w ar cy tuzinkowym gatunku" Echo 1877. 39. 1 Ilu

Fabrykacja-ji. ż. § wyrabianie czegoś sposobem fabrycznym, w fabryce. Fabrykacja sztuk z masy perłowej na Kaspiach wzmaga się nagle" Kur. Codz 58 338. Dod. por. Z.

Fabuła, ... [illegible] znaczeniu
ogólnej, treści na której osnuty jest dra-
mat lub powieść. „Powieści jego, powyższe
jące ciekawą fabułę i barwnemi opisa-
[illegible] zwłaszcza wypowiedzenie po-
wszechniejszej, współczesnej literaturze wspo-
mnianej" Echo muz. i teatr. 4. 207. „Z niezmier-
[illegible] tycznie powyższa fabuła [illegible] ro klasy-
cznych [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Recepta-t. z. k. [illegible] fakcyja, zarcik,
to recepta „ do tej widzim takie fakcyi w tej za ostatny kopijki sto-
vorui zapelniaja kalendarze "Kur. Lwiat.
1871. 67. 4.

Facet – a. m. ty mn. posp. figura byle jaka, wyraz którym się wyzywa mówiąc o kimś z lekceważeniem lub pogardą „Powiedz mu ze sobą jakiegoś faceta, którego nie wyśledzono." Kur. lwow. 1886. 148. 4. „Jakiś facet przysłał nam artykuł humorystyczny, i w zamian za to żądał jego zamieszczenia w tejże [illegible] stałego wynagrodzenia" Kur. Świąt 1872. 62. „Do jakiej [illegible] zaliczyć się wy facetów wyprostowanych, jak tabaczki" ib. 61. „Co [illegible] w domu?" – Aby ale pan się jeszcze się stroją. – „Mówił facet, że się stroją." T. Nar. Tyg. M. 2. 6. 114. Facetka – i. ż. kobieta z klasy, jest bez ceremonii, Słuchajno, co to za jedna ta facetka, co się tu kręci?" T. Wilux. Wiek 1878. 280. (1)

Facetus – a. m. sp. um. jowialista, humorysta, prowincyonalny facecje „Facetus i jowialista umiał [illegible] z [illegible] i [illegible]" [illegible] Jest. Sejm. 2. 31. „Artykuł jeden zamieszczony facetus był wyborny tak co do gry jak facet i co do śpiewu" T. Nar. 1885. 199. 3.

Fraelowski a. ii właściwy faceto-
„ Wacław August popularny tu pod lobu-
zerskiem-facetowskiem imieniem Gucia",
Gazetka" G. nar. 1882. 249. 2.

(1). „Cóż to za numer?- dziewczyna nie na
żarcie pytania. „Cóż to za facetka?- poprawia
ją -facetka? powtarza dziewczyna. Na
nos ją oprzytomnia „facetka pani" mówi
zawstydzony bez to już taka nasza uczciwa
artystyczna gwara. Dama słyszała, jak ją
nazwano „numerem" i „facetką" - widocz
nie artystką i damą dystyngowaną. Tego
już było zawiele na jej delikatne uszy
i valabrega ciuciu" Sowa Wiek 1885 267
„ Może tu i prawdę mówisz: sprytny z ciebie
facet, i lubię cię za to.— A ty, jak widzę, jesteś
zbrzydzonym numerem i zazdrościsz mnie na pra-
wdę bawii" ib. 278 „ Ciekawy facet szepta-
no" Sowa G. lwow. 1887. 96. 2 „ Czyżby nie mo-
żna znaleźć pana facetow, którzyby chcieli
razem z nami grać?" Sowa ib. 101. 1. „ W każ-
dej operetce, po większej części bohaterka
jest ojcem a bohaterem zawsze facetka"
Lubel. 89. 98. 1.

Fach-u. m. niem. zajęcie jakiemuś się kto czemu gdzieś oddaje, specjalność „Wiem, że jest bardzo zdolny w swoim fachu" M. Bal. Exc. lit. 3. 326. „Czego dziś jeszcze nie wiem jutro mogę się dowiedzieć. To jest mój fach" Fr. Hr. D. Dot. Pam. Fam. 89. „Dobrego rzetelnika znającego swój fach, oprzała się ... bardzo drogo" J. Jurk. Now. 1882. 358. 1. (·)

Fachowy a-e oddający się pewnemu fachowi, specjalnie z czemś obeznany „Zawsze widać się nie fachowym ... wziąć się nie do swojej rzeczy" M. Bal. Exc. pośw. [illegible] 12 - 347 „Trzeba myśleć o drugim rzemieślniku. Szlachcic ma przy prawach fachowego, jak mówi, pana Secret." D. Dot. Pam. Fam. 203.

(·) „Czy to fach być złodziejem" Kuz. Świąt. 1876. 60. 3.

Fachowiec-wca, m. człowiek obeznany z pewnym fachem, biegły w nim „Fachowcy posiadają aparata administracyjne złożone z wytrawnych i wyćwiczonych fachowców" E. nar. 1884. 285. 2. „Każdy fachowiec, rzemieś, krawiec,

Kotarz, ślusarz, każdy kunszt wszystkiego potrzebuje, bo bez tego nie sposób" Wisła 1885 132-1

Pafla

Fafla - i ż. fafle ono ma warga obwisła, w ogóle warga dolna u psów rozgałęzia ogarnia fpozp. grub. twarz, morda „Nawracać jak pryszczatą - pić do zgody z obrzydłą? Na Spiszu tu jego pafli niema. Bóg wie jakby ją tako wał" A. hr. tł. dz. II. 16. Dostał w twarz i ob. / ma - że 12. 137 pafla

Fafuta -y. [illegible] „ Navrcatele dobiy ztratenych“, Jen fafuta plavne „prkenovina“ M. Mut. Nauk litov. 1877. 2. 106. „Fafuta byl do vsiho go, ava ne zlotem sevsem“ Aman 1885. 55

Fagas – a. m. A. um. pogardl. służący, sługa
„Nie nie trzymał, ob. mówił mię [illegible]
fagasem." P. Kras. 64. 47. (1)

Fagot a. m. zardzbl. pow. przekręć. fagas,
Fugas „Liścik ten podał pow. fagot,
ubiory u nieco służył jest lat kilka" Kr.
Swięt. 1876. 25. 3.

(1) „Odprawił i dla, który nas wiózł [illegible]
[illegible] i w [illegible] fagasa na końskiem
koniu" Kchr. podróż 3. „Nie ciesz się, nasy
wa go fagasem hrabiowo" M. Bal. Bajki 180
§ w Kuj. Inw. nadaje owczarzom, pogardliwie
nazwę „fagasów."

Fajа ji. ż Fajka -i. ż. ż wzgl. człowiek do niczego, beneważ, niezdarny, dupa ż nos zbyt wielki rozmiarów Fajeczka -i. zdrob. i pieszczotliwie „A potem wieczór fajeczkę zapalił. co to za rozkosz!" A. bm. Ż. 1. 208 „Zapaliwszy fajeczkę oddaliłem się." Am. Wi. 1. 78

Fajczarnia -i. ż. zbiór fajek, szafeczka do wstawiania ich także miejsce izba do palenia tytoniu „Tocząc dysputy pobożne w fajczarni pana Ignacego" T. T. Żyw. Now. (cod.) 1878. 9. 2

Fajczarz -a Fajkarz -a. m. ż. ze um człowiek namiętnie palący tytoń „Kilkanaście cybuchów rozstawionych po kątach, oraz okrwawiony tytoniu rozsypane wyraźnie mówiły wymownie, że gospodarz tego pokoju był zapalonym fajczarzem" St. Iwasz. Echo 1878 244. „Widzę ich kółko z dymu. ledwie oczom wierzę, żeby któż w Niem czech zdołał wydać arcydzieło, kiedyby u fajkarzy chińskich potrzeb wzięło" Al. Mick. p. Dawca Fajczysko -a. n. zgrub fajka „Tylko z tem paskudnym fajczyskiem nosi się ciągle" J.

Korzen. 9. 336

Fajeczny - a - e od fajki. W północnych pow. wala ciemności, pow. dym fajeczny najstarannej utrzymywano" Am. Wi. 5. 208.

Fajdy z. „Już ja was namierzę!... to was
ten tak rozpuścił, jak cygańskie fajdy...
ja nie będę was głaskał.. o! nie!" 1 Jer
1. 61. ?

Fajerwerk – n. m. ♀ fig. „W tych oknach bez głębokiego myślenia, kwiat nie stanie w fajerwerk." Fl. Kraw. 46. 9.

Fein

Fajn niem. jako przysłowek: dobrze, czysto, darko
nale pod każdym względem ang. jako przy.
niotnik niegdm. dobry, czysty doskonały, (przed nim)
Fajny-a-e niem. prow. galic. „Uczynił wszystko
czym Faliji jak mógł to, i byłaby faj ta-
ka. ze ach ha.“ Dział 1882 19. 2. „Ano, niemca
co mówić“ Fajny porządek, dalibóg.“ Roż. Dom.
1882. 46. 3. Fajnowny-a-e w tymże znaczeniu
ulic prow. prus. ze Chełm. i Świec. A. Kramow. Nowo
w Alb. niekt. 301. Z tego rzeczownik Fajnowik a
m. Fajnownica-y. ż. elegant elegantka. A.
Kramow. ib.
(!) „Gdzież zginął taj przepadł. Szkoda, bo to
fajny byłby kumunista“ Świat. 1883 3. 3. Na
bodźcu prow. „Fajny, piękny i rodzinny“ I
Orzeszk. z podróży do Salz kl i Kw. 187
(!) „Siedzą' pan rozgawędz zobaczy, brilantów
i depeszy, dni tygodnia znaczy, valuta fein
(!) Niemc. 2. 237.

Fakcik - u. m. ki-ów nm. zdrb. maluczkowy, dro-
bny fakt „Mnóstwo drobnych fakcików,
słów rzuconych niebacznie, na które da-
wniej nie zwracałaby uczuć uwagi, pada
to teraz na przygotowany grunt, i zrasta
to się jedno z drugiem, w coraz wyraźniej-
szy kształt okrutnego podejrzenia" Kaj.
G. lw. 1887. 164. 2.

Fakelcug – r. m. ż. ms. niem. pochód z pochodniami, iluminacya rzsma na cześć czyjś, Wielko-ksiąz. uwiadrai fakelcug z pochodniami latarniami" A. Wilk Wiek 1882 262. 1.

e łac.
Fakt - u. m. Kly i łta um. rzecz dokonana, spełniona, pewna, to co się stało niewątpliwie, zdarzenie, wypadek. Faktu negowań nie uwzględ. A. ks. Fr. Dzieła 9. 21. „We wszystkich prawie uniwersytetach niemieckich liczba uczniów wydziału teologicznego niezmiernie się umniejszyła; dodajmy do tego wstąpienie teraz najgorszej się objawiającej walki ortodoksyi z liberalizmem, a zrozumiemy znaczenie faktu" jd. Krak. - wiek 1877. 146. „Zdawało się nie wiedzieć, że przez lat 20 nikt o tym fakcie nie wspomniał... dla tego chcę opisać zdarzenie to." J. Dziewk. 8. 358. „Zaklęła się że mężowi sekretu nie wyda.. jedynem faktem jest, że tegoż wieczora powróciła do Matusowej i rzekła jej co się na nich" O Dol. Ojcu Bursza. III. „Uznanym jest faktem, że zepsucie wzięło się zawsze z wielkich tych ognisk, które zwano miastami" J. J. Kras. 72. 86. „O odzyskaniu tego spadku nie wie

niecenas jako o fakcie nadzwyczajnym w rocznikach swej działalności" Ż. T. Kraj. 1878. 66. (1)

Faktyczny - a e rzecz. przyt. będący faktem rzeczywistym, istotnie. „Takim tedy wypadkiem powołuje się dwej stanowczo i faktycznie na stronę podkomorzanki." Ż. Kazik. 5. 22. „Wprawdzie dziś niema już niewolnictwa ani bez prawa, lecz faktycznie, w skutek niektórych położenia, ustawicznie jest część niewolnictwem" Al. Świętok. Zar. angl. 1. 36. „Ocenienie rozpowszechnionej jest faktycznie winy robotę kanalizacyjną prowadzono do wiosny jesienią" Wiek 1885. 264. 3. (1). „Przywrócenie spokojności w ogólnych ułatwiła spokojna i oględna postawa ludności miejskiej stanowiącej przeważną część miasta. Czy tem faktem zgodzą się z prawdą, o to nie mi podobna; faktem jest przecież że bunt ten wszczęła w dalszym ogniu biorąc. Trzeba się z góry od wszelkich zajętości politycznych" Wiek 1887. 59. 1.

/ Faktycznie „Rada królewska była
złożona [illegible] przeważnie z samych stronników biskupa i biskup faktycznie
rządził królestwem" : t. roch. prow. nauk.
i liter. 15.8 „nad rodzinę niepotrzebna
powziął myśl i wbrew wszelkim powszechnym przeciwnościom urzeczywistnił ją faktycznie" Quis Dhuau 23.170. „panowanie
urzędowanie określenia się w pismach a
faktycznie w niedziele" Wich 1887. 128. 3.
(2) „Dwór tatarów i dwór rządowniczy
posiadał Zbigniew faktyczną władzę
w królestwie i mógł uskarzać się
o przywrócenie" A Roch. Prow. nauk. i
lit. 15. 97.
„Że Porta nie przewiduje konieczności wojny
wynika w bliskim czasie akcji czynnej
o tem świadczy fakt, że stan liczebny wojsk
coraz bardziej zmniejsza" Wich 1887. 226. 1.
„Nie chcemy rozstrzygać o ile wywody radcze
niemiecko organu faktycznie są uzasadnione
Wich 1888. 9. 1.

„Czem się to dzieje, nie myślę w tej chwili dowiedać, ale że tak jest, to fakt" Wiek 1887. 135. 3.

„Książę posiada faktycznie approbatę ze strony wszystkich mocarstw z wyjątkiem Rosji" G. lw. 1887. 162. 2.

Fakunda - y. ż. 1ac. wyrzucona, dodatkowo, dodatkowo „Wytrwale dotrzymywać wiary- tkim zobowiązaniom i fakundy. A boyt wtasnie w trakcie opracowywania w nadmiarze kro- lewskim na ktory narzekał" „P. Kraw. syg PI. 3. 5. 324. „Jego fakunda trzymało wiele wszędzie i zawsze, gdzie trzeba było dodatkowej na siłach" P. Lwow. 1881. 102. 4.

Fala – i. ż. Ie fal mm. § posp. prow. ulewa na lądzie, nawałnica, burza – także chmura z której takowe powstała np. „Ogromna fala posuwa się od zachodu". „Ciągnie kolasa dalej a dalej, mimo wichury i stwarzamy fali" S. Twm. Żagr. wiej. 68. § 2gi przyp. l. mm. fal i fali „Nie widać było nic prócz przerażających się fali i białej piany, która je obrzeziała" D. Dol. Tul. 1. 226.

Falanga - i. ż. $\frac{5}{6}$ fig. zastęp, gromada jakiegokolwiek rodzaju „Sam rozkwitał patryotyzm najprzykrzy, niedostrzeżony dla tej całej falangi zapiegowskiej." D. Bol. Broadway 7. „Sama osobistość podrzędnych wyróżnia się ze zwykłej powszechnej falangi." A. v. War. 1878. 255. „Falanga robotników skazana na bezrobocie i obojętność ogółu, klnie i wygraża właścicielowi fabryki" Tr. Książ. Mroczko 9. mar. 1885. 3. 1 „W zbywaniu fałszywych pieniędzy brała udział zbita falanga żydowska" Wiek 84. 130. 2

Falanster. u. m. xy mm. z gr. c. pewna grupa
budynków na wspólne pomieszkanie jednego
socyalnego stowarzyszenia czyli falangi. Zyjąc
tej podług systemu Fourriera. Zakłada no-
wszy falansterem z wkładem swego jada z nie
tylko przestaje Dmk. opow. hist. III. „Swojego
był dalem volnijnosci i gdyby mi nie był
zgubił w którymś falansterem powiedzby pro-
sty chłop ku Chrystusowi" wiek 1886. 188. 2.
„Fourierka tylko to zajmuje w co może wło-
żyć pozytywnymi mały kapitał swój indy-
widualności falanster sprzeciwia się ludzkiej
naturze, czy on jest zgodą rozbieżnych czy
kolorów mieszaniem" Tyg. P. w. 184. 28

Falisty-a-e z mówiąc o powierzchni ziemi: pa-
górkowaty. nierówny „Jeszcze w Normam
Dji wkoło Galicya pagórkowata.“ K. Odyn.
F. lwow. 1888. 23. 2.

Sfalować dkn.

Falować cz. cwt. poruszać się falą (o morzu, powietrzu), poruszać się naksztalt fali na wodzie „U stóp niezbadanego [illegible] zwija się sfalowanym oceanem" Kl Bodnycz Dyg M 2. 5. 316 „Dzwon jej falowała lekko" J. Zachar Wiek 1882. 287 Dod 3 fig. „Zdała po sali rozchodziło się echo, falował głos to się podnosząc, to zwijając" JJ Kraw. Sta wan. 1. 52. „Wśród najwięcznego milczenia rozlewne powietrze kołysze się w przestrzeniach falując oddalone głosy i tysiące przychodzące" Id. 34. 25. „Widać ich zdala po niebieskich i drożynach wśród falujących kłosów żyta i pszenicy" Ad. Dyg. Ork. Dyg 1883 21. Lin. „Zawsze falować na wszystkie strony ale nie jeden człowiek nie zawsze się z miejsca. Nie mogł się rozsypać ciekawy po całej [illegible] Lit. Now. 1882. 210. „Pola zbożem falujące" Tenz Lit. Now. 210 „Dopóki jak okiem ogarnąć na dyjamu w tych splotach falujących dokoła trawy i sprzedających złotą kaskadą na ramiona i piersi z akcentem" M. Gawal. 16 245.

Fałowaći się w dawnie znacz. "po obszer-
nych łanach falują się pszenice" Ez. V. Hoch
Cras 88. 136. 1.

Fałowaći & gw. kuj. stabiwaći na co, mieć
mapec, skwapkowaći

Falsyfikacja - ji ż. cje - cyj mm. łac. falsificatio sfałszowanie, fałszerstwo jakiegoś przedmiotu, produktu, artykułu żywności i t. p. pod względem jego przymiotów a głównie właściwości chemicznych „Farbowanie win, likierów i win gra w falsyfikacji bardzo poważną rolę" Kwiaty 1. 45.

Falsyfikat - u m. ty - ów mm. coś sfałszowanego np. artykuł żywności, trunek, bilet bankowy i t. d. „Wiele falsyfikatów, opatrzonych oryginalnemi etykietami znajduje się na pułkach handlów nawet bez wiadomości mienia kupca" Kw. ib.

Fałatek - tka m. tki. mn. dop. kawałek „Do słodkiej jarzyny fałatek słoniny" Ż. Bauli: 9.

Falda - ż. m. przep. pow. 1830 r. nazwa dawana cywilnemu prawu wojskowych „Falda nazywali wojskowi potrzy kawiedzy cywilnego. W. Gazet. Wypis. 1.61, kiedy chcieli być kolegą to zaraz jeszcze jeszcze „falda, parada i maszery." ib. cf. Wypis.

w słow. wiek. Jałowiśnjo

Jałowiśtwo - n. m. [illegible] „Stół na
murowej w środku izby... na nim krzyżyk.
bo wiara, że ta jałowiśtwa [illegible] i przy-
t[illegible] ... ano sprzęt wszystek." Ks. Jał. Ks. I. Lach.
Metm. 52.

Falszerz – a. m. ż przep. żart. nuta wyjęta fałszywie w muzyce lub śpiewie. (1)

Fałszować ndk. – ować ndkm. ż przejść nb śpiewać, brać nuty, idąc za drugą muzyką, wymyślać. Grała sobie fałszując melodję, bo nie umiała zagrzeć się muzyć." Kr. Siemk. Zar. pol. 1876. 18 „Mało, że [illegible] – [illegible] grać" [illegible] 1773. 282.

(1) Też t. zw. „fałszywy dźwięk" w grze bilardowej

Familjarność – ż. ż. łac. poufałość, bezceremonjalność „Dość głupi, drogi Fasiu.. wziął powinny jegomość z przyciskiem, w którym brzmiał akcent familjarności" T. T. Pet. Tyg. N. 2. 2. 240.

Familijka -i. ž. vdob. familja, v znan. pom.
„Mila familijka! Vjelec pijak, cóvečka
zalotnica." Fl. Vrazov. 1878. 25.

Fanaberja -ji. ż. VI. ww. posp. zadzieranie nosa arogancja, zwłaszcza głupiej damy, kapryś „ Demokrata, liberał konstytucyjny... Jabłkiewicza co... Niebezpieczny człowiek,... bo to z fanaberji, nie głupie a bez tradycji" N. Dz. Nad modr. Dun. 39. „ za nauką pamiętnej straci fanaberje." Pr. Wars. Wiek 1878. 54. Fanaberye takie miewa, że bez bija do niego nie przystępuj." Kl. Jun. Wiek 1887 215.

Fanatyczka i. m. kobieta fanatyk. fanatyczny wiernego. ja fanatyczka nie jestem i bigotka, ale pomimo to nie opuszczam nic modlitw" D. Dot. Dziew. Sew. 29

Fanny. ż. niem. imię żeńskie z ang. hip. Francuska Francja, niem. Francia-i. z-
„Słownik to pomoc naukowego hrabiego Fanny y. 21 wyd. 5. t2., Fanny, y. Francuska Francis." ib. 53.

Fant. r. m — z przysłowiowo „co robić z tym fantem" - co począć z tą kwestją, z tym interesem i t.p. „Radzimo przeciwnemu przesądzać co ma stanąć z tym fantem i co ostatecznie uczynić je śledztwo" Wiek 1883. 46. 3. (-)

Fantowy. a. e od fant. „Zarobiony zabawny talent pozwolił mu z kolonji fantowej Bibl. Lit. 6. 84.

(. w tym wyrazie fant ma znaczenie pytania, kwestji „Pieniężnej - pomiędzy znaczeniu do pieniędzy a pomiędzy zarobkowaniu tą sztuką) nie wiedzą co z tym fantem zrobić. Fant to mówią i dla aktorów, a „jednak uczniowie umysłowo" X. Prow. I lwow. ~~Gimn.~~ 1886. 37. 2.

„Wszelkie premium przyczepiają do edukacji Fabrycja, długo nad tem medytowano: co z tym fantem zrobić?" T. T. per worse. II ... [illegible]

[illegible] „Do ciągu swoich słów swoją [illegible]

[illegible] „Nie wiedział co z tym fantem zrobić" Nowa Reform. 1881.

Fantazyja -ji. ż $\frac{5}{5}$ kompozycja muzyczna fantazyjna, utwór posiadający tych rodzaju „Przez jej wprowadzenie bezwątpienia na fortepianie, dźwiękiem dźwiękowym zabawiczyły wkalomy fantazyję." P. Kras. 3. 23.

Fantazyjować, Fantazować cz. ndk. rzadziej się fantazyją, kaprysić, w znacz. archaizujące tworzyć na podstawie fantazji „wyzdnie to, jakby ma o. ocem pisać w fejletonach, fantazyjować i na ten temat poszykować" St. Kwiat. G. Lwow. 1886. 172. 1. „Chociaż czasami archaizuje Tuwim do potrzeba, gdy z dwóch twórcy i fantazuje sam sobie" P. Kras. 3. 22

Fantazmy -a -e fantazyjny, pełni fantazji „Na bardziej gwałtowny fantazmy Polaków" W. Pol Bal. 4. 16.

Fantazmat u. m. wytwór fantazji, przywidzenie, wrażenie „otrzeba mnie rozróżniać prawdę od fantazmatów rozgrzanéj wyobraźni" Z. Kaszk. 9. 98.

Fantazyjny-a-e ż dowolny, wymyślony przez fantazję „Oficerowie obstalowali niedrogie w przepisowych mundurach, ale z fantazyjnych półmundurach, które sobie każdy pułk jaki mundur bez liku."
A. Św. Dz. II-126

Faramuszka – i. ż. Zi mm. faramuszka § byle co, mata vzeuz, bagatela, „Że odtvyzi zdvoźaty, to faramuvaki', ale że kartofle śię psuyą, to nie faramuvaki' Kuv. Swiąt. 1875. q. 2.

Farmazon – a. m. *ny* an. *pmn.* -zeph. = *fr* franc. *ma*
çon. wolny murarz, mason pesp. niedowia-
rek, wolnomyśliciel „Choć synowie biskup.
pa, ale tam był farmazon, a farmazon
choć siecz choć pal, nie nie będzie. gdyby
tam powściągnienie katolikowi nie dawały rady,
ale oni mają swoje sposoby." Pam 38 115
„Oni go tam nie widzą i nie powiedzą, że ten
powinna gmiazda rodowe i przypatrzy się zamiast.
kom zdaniu radziłbym, tem lepiej, bo mi ja
wos' trochę na farmazona mowię" Z. Sam.
Pam 23. 147.

Farsowy - a - e tyczący się farsy „Co prawda, dotąd nie mamy potrzeby otwierać rozprawy naszej o zbytniej tkliwości w bawieniu nas grubą farsową strawą." Słowo 1877. 39. 1.
Fel.

Fartuszek m. rzka m. 2 fig. w znacz. wiana, przenosz. i pieśni kobiet. p. „Kto gwiazda wstawnego nie miał i nie całuje się w kontuszy, aby mógł nie miłośnie to chciał wyjść na tańcowanie fartuszka" Jv. Kraw. Stroin. 1878. 7 (1) meton. to co za fartuszkiem, o przykrym fartuszek „Ej tamta moja tamto powiedz tamtej, ej niech się nie kaleca moim fartuszkiem" piosn. lud. Sanoc.

Fartuszczeczek rzka m. zdrob. w pieś. lud. „Fartuszczeczek z jabłuszeczek a spódniczka z wiśnie, ej nie bydź ta nie bydzie z stanej baby znaku" piosn. lud. Sanoc.

Fartuszkowy – a – e od fartuszka fig. kobiecy, babski. Z pod pierzyn wyciągnęłowy się ks. albo fartuszkowej chytrowy protekcyj, pobrali bulamy, klimce i pierzenie Z. kuzk. I. 118.

(1) „Zaprzedam się jakiej wiedeńskiej pannie

ze swem imieniem i wychowaniem, ażeby
cię posadziwszy na fortunnem kamieniu"
JJ. Uvav. 2. 33. 84.

Fatalista -y. m. się mn. człowiek wierzący w przeznaczenie, fatum ślepe „To ludziach człowiek powątpiewa o dziejach, o sprawiedliwości, o logice wypadków, o sumieniu ogółu.. o rozumie w historji, o słuszności w losach... staje się fatalistą." JJ. krasz. Na cm. na wul. ż. „Mało kto z nas, mniej lub więcej, nie jest fatalistą - od wiary uczciwej w Opatrzność, do zaślepionej ufności w nieuniknione fiaśle losu, rządzące nami, przetrzeń daleko jest mniejsza niż się zdaje" B. Bol. Dzien. Ser. 9. Fatalistka -i. ż. „Jestem fatalistką: co się ma stać, to się stać musi, co przeznaczone to nieuniknione" B. Bol. Trud burzy 150.

Fatalny -a -e Fatalnie przysł. z złej, brzydki, niepryjemny, utrapiony „Człowiek dobry z gruntu, ma jedną tylko fatalną wadę wobec córek, że nie lubi wydawać groszy i ciągle narzeka na biedę" A. Wilk. Wołyń rob. 37 „Kobrolwich dawał karty, wypadało zawsze tak, iż p. Michał naj-

fatalniejszy dostawał" J. Kraw. Czerń. 59.
„Powiedz mi, jak leży ta marynarka' - fatalnie; to odwieczna moda" M. Bał. Wtory 12. 215.
„Narzekania na fatalny stan bruków warszawskich, częstokroć wydają się przesadzonemi..."
Echo 1877. № 4

Fata morgana, y. ż. rodz. zjawisko optyczne obserwowane często na morzu lub na równinach piaszczystych, rozgrzanych przez słońce, innej zwłaszcza, miraż. „Wspaniała fata morgana była w tych dniach widziana na morzu Adriatyckiem" Biesiada 1886. 208. z fiz. „Dziwne, acz nikła fata morgana od kilku już lat rozwiała się jak mgła poranna, dziwne złudzenie, gdy w myśli przebiegamy czasy na inną dobę" A. Urb. Z. nov. 1885. 137. 1. „Czyżby wieści o zamierzonem założeniu [illegible] pobudzającego przeciwieństwa, miały być tylko fata morgana, złuda, gdy się zbliżać [illegible] nie ciemna coraz dalej?" Wiek 1886. 259. 3.

Fater tva. m. niem. kart. i pouf. ojciec.

Fatersztul r. m. niem. wygodne krzesło z poręczami: fotel „Fotel lan szezlągi. Sofole krzesłki, vatersztule, kanapki." J. Trem. 1. 59. „W fatersztulu siedząc." G. Lwow. 1883. 274. 1. Folj.

Fatygant [illegible] i popr. wyrazu
[illegible] „jest wiele“ i
[illegible] „kobiecego używania
[illegible] Fatygant
[illegible] „Fatygant tabi
[illegible] „Do tej wojny
[illegible] Fatygant
[illegible] Fatygant
[illegible]
[illegible] Fatygant,
[illegible]
[illegible]

[illegible] Fatygant [illegible] Fatygant [illegible] Fatygant [

Faworyty-ów
fraus.

Faworyty-ów l. mn. włosy na policzkach, od skroni do brody, bokobrody, bakenbardy „Miał faworyty rozłożyste, a brodę wygoloną" Zbar. Bies. lit. 2. 660 „Zwolna gładząc faworyty, wrócił z uśmiechem..." Ad. Mick. 3. 26 „Obyty z ogromnemi faworyty je... ..." Tr. Kras. 16. 91 „Na ogromnych czarnych faworytach i wąsach śniegu już przebijała" Bodz. opow. hist. 52. „Z angielskiemi faworytkami, które mu aż poniżej zagęszczały czarne, miał minę cudzoziemską" M. Bal. pam. dziady 186.

(„Ojcze Mikołaju, nie chcemy ojcowskich sprawić nabożeństwa, bom tutki goły.—

Fajel. Ja. m. posp smarkacz, dziecinsk „Ci- cho bądź, Fajfla jeden!" Kur Swięt. 1883. 1. 1.

Mamo!..ja tu nie zostanę!..ja pojdę z mamą ~~[illegible]~~ do Fajfla — [illegible] Now. 1882. 168.

Że interj. i przysłiwkowo naiba
z substantive wstyd; nielada, brzyd
ko „będzie że". będzie nielada „jak ja
zeznę ~~że~~ aż że" Śledz. 1578 S 1 [illegible]
„Miał kłopot ze swą żoną: była ciekawą że
aż że! to kobiet wada pono" Roz. dum. 1882 47
„Szczęściwi pacholęta mają tak piękną, że
aż że!" A. Iw. Fr. Dzieła 12. 134.

Fejletonik m. zwb.

Fejleton-u. Feljelon-a m. ruski, prawo. ro
cinek w gazetach na powieści lub
krótkie sprawozdania „Spotkali tam
rzeczarzy polujących na fejletony." JJ. Wrzes.
73. 151. „W jutrzejszym fejletonie dziennika
ma będzie sprawozdanie z dzisiejszego
wieczora" ib. 33. 126. „Co to za wstręt, że
w fejletonie mojej gazety coś z prac pań
skich zamieścić nie można" Bad. spow. kist.
121. „W fejletonie ostatniego Dnia Tygodnia
ka bowiem korespondent z Wilna donosi
co następuje..." Nowiny 1877. 13. „Zdaje się
na świecie istnieją kryjomie biedy i gło
dy. Istnieją te jest bez zaprzeczenia pi
sywane fakt znanych fejletonów do
pism warszawskich" Kolce 1877. 259. „Murzy
nowie trzy dzieci na kraj napadowy
zawsze będą pisać bezustanie o swoje fe
jletony." Mikołaj Sie Wars, 1878. 257. „Gdy
żeby życie trzy obiady z rzeczy czarnej

"ami, aniżeli napisał jeden felietonista
w jednego z pism warszawskich" Kolce
1877. 259.

Felietonista. y. m. Ci nim. pierwszy felie-
tony ... dosyć nędznie w porównaniu pier-
wszego felietonisty, wprędce dobili ... [illegible]
wiśba. Zapomniawszy nim [illegible]" (1)

D. Pol. Nad mowy Dm. 58. (1)

§ daw. „Feltonik-nik" tyle co żurnal, mody
„Otrzymuje nie feltoniki, widzi wszystkie
mody" J. U. Niemc. Z. 115.

(1) „Zapomniał że jest tego pisma zastęp-
czym redaktorem, felietonistą" Maj. G. Lwow.
1887. 132.

„Felieton. Zrodziła go Francja, a przeszczepiły na
swój grunt wszystkie narody cywilizacyjnego świa-
ta. Przeszczepiły go tylko, ale nie przetworzyły. Do-
wodem tego choćby brak odpowiedniego wyrazu w
językach Europy. Tylko Polacy przetłomaczyli go na
odcinek a Czesi i południowi Słowianie na listek...
Ale ani jedno ani drugie nie wyraża tego co „fej
leton" włoski i Niezgrabnie zwią go appendice, doda-

(Fejleton)-tek.-Nadaje się rozumieją znaczenia fejletonu... Powstał przypadkiem, przy końcu XVIII wieku. Wywodzącym za pierwowzór w wolnej Journal de l'Empire, dzisiejszym Journal des Débats, wydzielił Jan L. Geoffroy sprawozdanie swe dramatyczne z nowości codziennych i umieścił na pierwszej stronicy dziennika u dołu pod długą kreską. Tak odbyła się pierwsza inauguracja fejletonu, poświęconego pierwiastkowo ocenie pisma scenicznego. Z czasem przeszedł fejleton na inne dziedziny." „Il. Dim. I. Lwow. 1888. 22.

Fel - n. m. z niem. wyraz. żołnier. musi, obar
wienie skóry „Jedne dopiero kwia
" szczęści - wzrostu - felu ; dmuch wypry
wa na fajerwerz." Spusc. 62.

Felbonowac cz. nidk. (*zaopatrzyć*, *dostarczyć*, *brać na siebie* (*wydatek*, *zeznanie*) „Na ową sesyę trzeba z kasy z wotalnych pieniędzy felbonować" W. P. Byk. Ost. Sejm. 1. 51.

Felszerować ś. cz. nadm felszerowaniem się trudnić, krajać lub opatrywać rany, kto umie ra-ny zrobić, ten powinien je umieć i zawiązać. Ja mu zawsze zawiązuję: felszerowałem prze-cięte miesnie w potrzebie" Ż. Kawk. 1. 244.

Fenomenalny. z ... [illegible] ...
... [illegible] ... ideał ... z ...
... fenomenalnych, które się wszędzie
... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ...
... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ...
... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ...

Ferbel - bla. m. pewna hazardowa gra w karty

Ferbelek - lka. m. zdrb. „Słyszała brzęk monety i znienacka słowa „pass blind, ronpass, besten" słowa które dla rzeczoznawcy nie pozostawiają najmniejszej wątpliwości, że grano tam w „ferbla" Kur. lwow. 1886. 148. 4. Zaproponowano, żeby dalej kontynuowali wieczór zabawę, tylko już nie w cierte, ale w ferbelka" ib. „Młodzieńcy chodzą tam się uczyć w kiszkę, grać! — lepiej w kiszkę niż w ferbla!" ib. 1885. 293.

Kalijaš grec. m. dym. z niem. w Kurji
Kuryjan vzdávny „dvéry zavřely nam,
stanuvšimi hlídí, mysíc, že jiné za
jeziko Lodjegen se dawonkiem" vš.
Mich. 2. 281.

Felutka – i. ż. franc. felouque, mały okręt „Żaglowy, felutki kutlowy, jedno i dwumasztowe są to umiejscowienia." Syp. Wiśn.

Ferma z. n. my-ferm mm. Ferme f. środ. łac. firma mnij. ze znaczenia „dzierżawa, dzierżawne na pewne czynsze“ wiejskie „zespół zabudowań gospodarczych z ziemią, dzierżawiony za pewne czynsze do chantilly, czynią z niego rodzaj wiejskiego książęcia“ Kłos 42 271. Gdzieindziej pozostał ten wyraz w swojej właściwej formie. „Ilustr. Tyg.“ 1888. 30.

Fortyczny a-e fortecjusz ii, ruchliwy, „Jarzyny wesoła i fortyczna wioska" w. Bol
Boc. H. 239 „Fortyczny francuzik" JJ. Wak.
36. 20

Fety - y. ż. ty um. franc. fest, gal. , uciecha uczta. sute wyjście z uwaszenie się z kim uciechą „Nie przedko się takiej fety dowiekam i takiá wiáska rozumiem" Spuśc. 83.

Fetować st. cz. nie kn. zjetować dkn. - kto? rozwyj rozstować, uciść wyprawieniem fety „Cały senat i posły, po dniu trzeciego Maja, w ratuszowej sali, zgodnemu z narodem króla fetowali" AD. Mick. 3. 319. „( ) bym był ubogi, nogaby ich nie portala u mnie, uciekaliby ja od zapowiedzianego fetują mnie miejscy" Kitowa 77. 225. „Dyś swoje kukane brzuchy ufetował" Spuśc. 83

Fetysz - a m. rzecz ożywiona, w której pewien kamień, roślina, zwierzę lub ich pewne części i t.d. kłótnia wywołują siłę czarodziejską i oddają części tej rzeczy, służącej za przedmiot czczenia fetyszyzmu, oddający cześć fetyszowi. „Każdy szczep ma swoje miejsce swojej ofiarnej ziemi, a gwiazda zda swoich fetyszów" M. Gawal. Dlucz. 23. 276

Fetyszyzm - u m. od portugal. feitiçáo, czarodziejstwo czary, najniższy stopień kultu religijnego, oddający cześć bożkom fetyszom, rozpowszechniony głównie wśród dzikich ludów Afryki.

z kutasem

Fez. n. m. ś – zy. mn. czapka używana przez niektóre ludy afrykańskie, w Turcji obecnie w fezowatych [illegible] a u nas jako nakrycie głowy w postaci [illegible] „Fez kraj i stolica w Afryce. Używają tam niezmiernie wiele [illegible] koźl mycek, czapeczek z wełny pomarańczowej lub białej, zużywają białe dla kobiet a pomarańczowe dla mężczyzn, a także w tych w Turcji pod nazwą, wojskowi zaś i urzędnicy zwłaszcza czarek, i nazywają je od kraju fes. u nas [illegible] fezkami i mawiają one bardzo wielką gatyą nad nie wielkiego." A. „Wiadom. Krótkie zgr. . Na brzeg fezy, do góry wzgr." Kol. wolnej . Nowe Ateneum, tom 1. 28, „Zmaleniśmy go z fezy w jakieś fantastycznem ubraniu, w fezie na głowie" D. 13. 1. Sam. Sam. 45.

Fibra - y. ż. włókno fibra nn. łac. włas. włókno tak
roślinne jak zwierzęce t.j. element włókniasty
wchodzący w skład tkanek wyższych
i niższych roślin głównie w znacz.
niższych lub nerwów żądzia ale nie rzyjęta
nowsza powszechnie krytykowana gdyż wszystko
włókno po łacinie i wymowy z niego tkanin
tylko z nich pisety Wiek 1887. 134. 2.

Fidrygancz-a Fidrygans-a, m. y um. żart.
wierzchołek, fircyk, fantazyjec, pędziwiatr
„Dziewczyna ma kawałek chleba do śniadania, nie potrzebuje oglądać się na jakichś tam fidrygansów. Sama sobie jest pani...“ Wł. Jun. Wiek 1886. 204.

Figura r. ż. ś. uwzgl. osoba, postać, która tam ja
kiś „ Na pierwszy rzut oka poznać w niej
było można podrzędną figurę sługi dworskiego
go": Pr. Kraw. Król i Bondar. ś. pod. znakomitości, osoba
zajmująca wysokie stanowisko „ Gdy upadł na
nas hetmański z wysokim potrzaskaniem figurami,
rozgadał się obszerniej" Pr. Kraw. Wiek 1878. 53.
ś. w takim. obraz z jakich się składa pewien taniec
„ Zobaczy pani jak ja będę dyrygował na
[illegible]...mam swoje własne figury" A. wiek. Fot.
1. 161 „ Gdzie ja znajdę was na wszystko. a jeszcze
figury marmurowe mnie czekają. wymyśliłem
trzy dopiero. Udały mi się, to prawda, ale trzy
to za mało, nie wystawię na cały wieczór" M.
Dal. Kraj. prow. 1-3. „ Zawrzyjmijmy figurę ten z wami
panem w dłoni" Mucha 1871. 9. Dod. 13

Figurować n. wdkn. ś. być, znajdować się, przed-
stawiać się w pewnym kształcie „ Było barwne
dekoracyj, godny na królewskim figurować stole"
T. T. pri Now. (wsp.) 1878. 9. 1. (1)
„ Figurowała już na secie w piśmiach jako ta
kandydatka do debiutów na scenie" wiek
1888. 129. 3.

[illegible]

(1) „Nieraz przechodziłem się po ulicy w rozpiętym surducie, stąd to pamięć mu jej figurujesz jako nie dobrze notowaną." Athlete I. 1900. 1884. p. 274. „Na zawadzie Stronnicy Kujawskiej bardzo często figurowało jej imię z wymawianiem słów [illegible] złożonych na ołtarzu miłosierdzia" Kl. Jan Amam. 1887. 47.

(2) „Dies leżał w ganku. Przy nim stała miska, kwadratowa figura z szerokim tworzywem w długiej, gramatowej [illegible]" Zakład. Św. Jur. 3. 3 „Prowadzenia [illegible] podjął się nieznajomy nasz znawca przy [illegible] na ten bal [illegible] i oryginalna figury [illegible] i nieznajomy" Z. Lwów. 1884. 7. 4

Figurant a. m. rzeźwo um. aktor na scenie, w
kowiązy tylko występujący w roli niemej
komparsy, statysta posp. ogólnie ten, kto wy
stępuje t. j. figuruje, jako podrzędny uczest
nik jakiejś imprezy artystycznej. Figuranci
w balecie, zabawki przedstawienia artystycznego
a. w balecie, wraz ci figurantów baletowych
Wchodzący w skład figurantów baletowych
wredzie zawodzić się mogą. Figurant
taki bywa tylko obecnym w akcji życia
bez. Faktycznie jest sprzedawcą" Rola 5.517.

filantropja -ji ż. grec. ludzkość, miłość ludzi, umiłowanie ludzkości i dobrze jej czynienie „z obowiązku tego miłości obejść miłosierdzie usługi uczynić, powinność zadosyć uczynienia i czynnym udziałem i ofiarnością do wszystkiego uratowania i utrzymania tego rzeczy dnia [illegible] dla biednych, nie wszystkim ani od ani razu, jeszcze wspomnionym przykład co przy dobrej woli i miłości bliźniego na pole filantropii zdziałać można" Wiek 1887. 233. 3. (1)

filantrop -a m. pl -owie um. grec. filos miłośnik, antropos, człowiek. Miłujący ludzkość; filantropka -i ż. pl -ki ze mn. „Zwracam się u nas prawo filantropek pragnących czynić wam ramiona pożytkiem biednych i uciskanych Quis Mum 23. 369.

„Znakomita autorka miłośnie dobre obrazu [illegible] z zagranicznej literatury jak nie umiej i z filantropij zagranicznej podaj wiele pouczających i pobudzających obraz

rozwoju humanitarnej opieki nad moralnie zaniedbanemi opuszczonemi dziećmi.
Dziwur 23. 318.

1) „Człowiekiem miłości był żydan tropem. Zebranej koszta na najszerszej akcje ga ji, trudem całego życia miłosnego fortunę przekazał ubogim i sierotom" Dz. pol. 88. 128. 2

Filc, u. m. z niem. pilz, tkanina z włosów
zwierzęcych, używana głównie na kap-
lusze i ciepłe obuwie

Filcowy, a, e, pilśniowy, „Na szkyTkowi
życia... człowiek kładzie w ucy bawełnę,
na nogi buty filcowe." D. Gus To i owo 27.

Filigran m. m. wyrób z cienkiego drutu złotego lub srebrnego w rozmaity sposób zwijanego w liście, arabeski i t.p. lub z metalu delikatnej roboty ażurowa i. Filigranowy a-e na sposób filigranu wykonany, delikatny „Rzeźba, dłuto nietot, marmur - wymagają siły. Natomiast inne prace filigranowy rodzaj w sztuce, mogłby Jarkowiate się rozwinąć pod delikatnemi pielęgnacjami przy ostrych narzędziach rzeźbiarskich" Biwer 1886. 378. (?)

(?) w czole robota delikatna precyzyjnego ażuru „Cechą ich wyrobów jest lekkość wykonania i pewne pokrewieństwo z filigranem nie ma bowiem ściany w takiej cienkiej warstwie, któraby nie miała otworów, lub nie miała na sobie lekkiej galeryjki" K. Ukrd. I. Lwow. 1888. X. „Wysoki wiec. szafirowy koronkę, jak również bawełny papierka i szafirecka koronkowym filigranem otoczone" I. Lwow. 1887. 148. 3.

„Wydawała mu się bardzo misterniem ziligranowem cackiem, pieścidełkiem, na które z lubością można było patrzeć, ale którem trudno było zająć się dłuższy przez całe życie."
M. Dawal. Pluta 23. 324

finalny-a-e - nie przyst. „Żeby wszyscy źle powy jutro radę ratuszową, decyzya w tej mierze wypadła finalna." K. Wędr. 151. „Kolej prawdziwa już otrzymała od rządu koncesyę wstępną, a otrzyma i finalną." G. nar. 1883. 18. 1.

Finał-u m. ły-ółu mn. włos. finàle, mm. zakończenie dzieła muzycznego, ostatni numer zupełnie zbiorowy w operze lub w pojedyńczym jej obrazie fig. żart. „Michał jak król, a zawsze z akompaniamentem kawału i finałem musiało zatańczonym w czerwonej kwaterce skończyć." A. kw. Tr. Dz. II. 179.

Finos-a, m. sy um z fr. zdrowiek filut, pozbie-
gły, chytry „Dzisia finos, taki ci ich
panie, złodzy i tu i tu ogromne długi"
A. Wilcz. Wiedy. nob. 130. „Każdy finos wie
że kwat ulej krzywdzi ig krwabiami wiec
widzie uciekajego." Ś. Lub Tyg. Ill. 3. 2. 50.
„Trzeba ci wiedzieć, że to jest finos obywa-
tel i mysli że mnie oszukał — a tymczasem
ja jemu pokażę." A. Wilcz. Tyg. powsz. 1882. 195.

Firman n. m. tiree. rozkaz wydany przez
sułtana, 2 pers. fermān i firmān
rozkaz od, inca forma -i n rozkazu.
Firman, ext to rozkaz ukaz albo napisany
wydany od sułtana lub inny wiel-
możny, i który ma na sobie tugrę
czyli pieczęć, z którą z imieniem
i tytułem sułtana i jego [illegible]
Irāmi. Tu.

Fochy - ów. mn. ś dzisy, grymasy, kaprysy,
gniewy „Z kom. kobiecym nie wierzaj, jo-
chmo ni nie zdejmuj." A. św. Fr. I. 267

Fonfry-ów l.mn. kaprysy, grymasy, muchy w nosie „Patrzcie! on mi tu będzie za stół bez dreszkowań, patrzcie go! jakie fonfry!"
W. Kraw. Stan. War. I. 192.

Forpoczta - y. ż. ty um. wojsk. przednia straż posuwająca się naprzód armji „Kiedy tu bieglem wojsk forpoczty już stały nad Niemnem" Ad. Mick. 3. 157.

Rozporządzenie c. k. Rady [illegible] do wykonania postanowień ustawy z dnia 23. 233

Fotografja - ji. ż. sztuka mająca na zadanie utrwalenie, przy pomocy środków chemicznych, obrazu otrzymanego w ciemni optycznej czyli kamera-obskura ζ — z 1. mn. fje. wizerunek otrzymany w ten sposób i przeniesiony na papier „Patrzaj no, mam jej fotografję, którą mi na pamiątkę darowała" Jf. krak. Wiek 1878. 62 „Prosząc o przysłanie miejską powagą swej fotografji" Jf. wiek. Fot. 1. 28 „Tylko siedzi przed biurkiem i patrzy na fotografję panienki i płacze" ib. 81 „Dobywała z komody panińską fotografję, patrzała na nią długo i płakała" M. Dal. Diały mam. 230.

Frazeologja m. ma dawne nie, z gr. ϕράσις, i: zbiór wyr. mówionych) rozdziały ię frazeologją, dawniej ię wyrazami na pomocą wyrazów, nie powinnismy ię dawniej tłumaczyć frazeologją. On ma tam miejsca z bliskami rolnictwem, z wrodzonem uwarzeniem ziemian, z anomalijami rolnictwa, o dla nie ie mówimy" M. Jawal. Dziwa 23-331.

Frazeologja - j. ż. ustn. zestawienie frazesów właściwe pewnemu językowi lub pisarzowi, wyp wyrazów porządku ię wyrazami frazeologji „D'Alembert Diderot i cały zastęp encyklopedystów, w ogóle, frazeologją humanitarystyczną" L. hr. Dębi. Układ. wiek. 30., [illegible] ogół w ogóle, wszystkie frazeologji" M. Jawal. Dziwa 23. 364

Fryza – ż. bud. „Była to budowa bez piętra, z dachem dość wysokim, otrzymu cokół wiek ozdobną fryzą i wyższą wystawą nad wchodowemi drzwiami" Z. Kozen. 2. 223.

Fuksja -ji. ż. Fuchsia po pol. Ułanka, roślina z kwiatem ozdobnym, chodowana tak w ogrodach jak w doniczkach po mieszkaniach (i mieszkaniach) „Wrzyplomuj i pewne okienko, kilka fuksyj w okienku i towarzyszkę między fuksyjami.“ Tl. Sienk. F. pol. 1876. 10.

Fular - u. m. ry ms. indyjska materja jedwabna różnobarwna z metal. chustka do nosa z fulami „Ocierał twarz białym fularem" J. Kraszew. 33. 41 „Jakiemi przywarjami chciał pyszcz przepyszne fulary, które w kieszeni nosił, nikt nie wiedział" ib. 58. 43 „Niebieski fular wyglądał mu z kieszeni kaftana na pierśiach" M. Gawal Dlun. 23. 277 „Obwiązany podniósł głowę kolorowym fularem obwiązaną" A. Lw. Sz. Dz. II. 38.

Furażer-a.m. rowie-rów mn. fran. fourrageur. Daw. pisownik, jeździący za furażem dla wojska „Setka trzecia części pułku za furażem; z tej trzeciej części połowa żydów mogła go brać, bo druga połowa musiała się z kozakami. Częstokroć zatem oddział po furaż wysłany wracał z próżnemi rękoma o kilka mil z miejscy, a nawet stawszy w kozakach. Dodawano potém furażerom oddział piechoty." A. hr. Fr. Dz. II. 155.

Funda-y. ż. f. pewne przybory na przyjęcie „Do lewar jiż na tanczik siema ciu" i wiecej, funda ojców i matka, fun. Od książ wibany" A kw 17 Dicbe 12. 153.

Furtewka – i. ż. ki mm. zdrb. od furtka, mała furtka „Minął dwoie jurie i dwoje, otworzył furtewkę." JJ. Wars. 36. 23. „Do mnie odpadający dziedziniec łóżeczku poppiewa zrobotwo. Jako prawdziwi niewiasta furtewka" J. Korzen. 2. 39.

Futryna - y. ż. rzy mm. futro, futrowanie, ramy
w które się wstawiają drzwi albo okna;
wrzak. „Opieraliśmy się o futryny okna" A.
Witcz. Fot. 1. 236.

Fajerdowaś cz. nd. „Wiesz co, fajerdujmy na gniádego ze stadniny. Diabłowicz mówił sprzedał ... więc gniádego i dwiście z tobym dopłaty, zgoda?" A. Wil. trzy rob. 147.

Fajtać n. c. udm. z pogniewem, mruknąć. Niewoli ręka albo noga, a ogniem lub bronią dług karą mowią o zwierzęciu. „Tak tatarki wójtami fajtą i w gębę skaczą" Kur. Świąt. 1882. 64. 3.

Fakir a. m., derwisz indyjski i arabski
go fakiry ubogi, biedny derwisze wy-
rzekający [illegible] ubóstwa" Ant. Muk.
Źródła: 28. „Opowiadamy miłośćią o Bo-
gu brzegi z rodzajem pamiętnym fakira
rozmiłowanego w [illegible] odrzeczeniu
Maj. G. lw. 1887. 164. 2.

Fakulta ... m. ... mm. sac. vydržiat univerzity-
... Zákaz vstupu k fakultám filozo-
fickým ... 71, 91. 5 44

Fama -y. ż. łac. wieść, pogłoska, „wiza trudno dojść, bo to nie fama tam tylko pusznemo po świecie, by kto o cnotach swoich nabawić w pysze" W. Pol. Boc. 4. 184. „Lecz fama się tu nie o dziwnym rozgłosie o zbrodniach zapytała stolicach o jednej z pań, której fama nadzwyczaj głośna jako zepsutej jego ol jasnym" Pol. Lwów. Stan. Warsz. 2. 126 „Przybyli z Krakowa i innych miast gdzie fama ich już dawno o nieznanych nie wiedziała" T. Lub. Mod. wiedz. Dom 231 „I w nim to jak gwiazda fama zakołysała się [illegible] kwietnia 1855 r. 59. „Dziewczęta słynne z urody na całą okolicę pozwalam fama mówi że kazda nie po 20,000 franków" K. Cieszyn. G. Ho. 1888. 6.

famulus - a. m. sy- ów. um. z łac. służący u Ks.
famuła „O. Sylwerjusz sprowadził dawnego
famulusa" M. Gawal Dhm. 23. 244.

Fanciarz. a. m. rze – ów. um. fantownik, zastawnik. przyczajający na fanty to jest zastawy „Nazwisk wydziału śledzego wykrył istny skład najrozmaitszych przedmiotów oddawanych na fanty którego właściciel bronił się bardzo pokątnie. Jak się okazało fanciarz był jednocześnie także zwanym „passeurem" t. j. pośrednikiem złodziejskim" Now. 1882. 200. 1.

Farbować ś. cz. ndkn. ż myśliw. krwią bro-
czyć, mówiąc o postrzelonej zwierzynie.
„Nie pudło, choć daleko, nie pudło; far-
buje — o! farbuje, trzeba za nim iść." H.
Sienk. G. pot. 1876. 20.

Farmacja -ji ż. (gr. farmakon, lekarstwo) nauka o przygotowywaniu lekarstw. „Towarzystwo farmaceutyczne wypisuje nagrodę za najlepszą pracę z dziedziny farmacji praktycznej" wiad. 1887. 236. 3.

Farmakopea - ei ż. ber t. mn. z grec. farmakon, lekarstwo i poiéo robię; kodeks aptekarski obejmujący wydany przez władzę państwową spis lekarstw mających się znajdować w aptekach oraz przepisy co do ich sporządzania „Ustawy sanitarne sprowadzają dochowanie dobroci przepisanych, objętych obowiązującą farmakopeją" Wiek 1887. 236. 3.

Farsa - y. ż. sy mn. franc. płaska facecja, bufonada, gruby żart „O! to nie farsa, mój drogi! bo z takich rzeczy farsy się nie robi." Z. Kaszk. 4. 321. „Uradzieś malerska wydatała mu się, ot tak sobie farsą" B. Bol. Trud burzą 109. „to farsa ta miłość! to dobre w romansach, ale w życiu, ów rzewny." Tr. Dzien. Sew. 145. „Gdyby ta miłość skończyła się farsą trywialną, podłością, brudną... nie starczyłoby ci to na znienawidzenie świata, ludzi, życia." Tr. Słyb. 29. ♀ teatr. krotochwila płaska, trywialna, bufonada „W farsie tej znajdują się ustępy pisane ze sceniczną werwą" Kur. Codz. 1878. 142. „Jeżeli wogóle dzieła z gatunku repertuaru francuskiego nie mają [tendencji] u nas prawa bytu, to te wszystkie farsy i farsidła, których rozwój publiczności naszej oddawna nałogiem się stał, nie mają" Echo 1877. 79. 1. Feb. „Dawgravarowi farsidet zachwiało się bez karnawału Mobirem" D. pol 1848. 2 Dod. Kijł.

farsidło, a. n. farsidła, et m.

Faryz- a. m. „w arab. fāris j. wier. rycerz"
Art. Mechtii. Źródłosł. 28 „Był kiedyś
Faryzeusz, pod pałacu spacerował... Koń jego
arabski był biały bez skazy siedmioletnie
ucz. kilku przeleciał skok z daru" Jul. Tuw.
1.10

Fason. u. w. wy ww. franc kształt kroj; forma

„ W roku bieżącym kapelusze tak zwane cylindry przybrały nowy fason" Wisł 1878. 222

„ Dziśko skarowiewskiego fasonu" Kl. pam. Wisł 1886. 166. I.

Fasować cz. nd. św. milit. wydawać wojsku żywność z magazynu

Fasunek - nku. m. rozdawanie żołnierzom żywności „Dziś zjedz z nami co bam nagotowano – a jutro fasunek chleba i mięsa, więc będziesz miał swojej porcji" W Gawal. I 94.

Farbierowany - a - e kuch. nadziewany farszem, wtasc. farszowany „Skrupak farbierowany w galarecie" L. Cu. 3[illegible] 155. „Skrzetne nad farbierowaniem [illegible] ięciem pracował" Au. Wi. I. 142.

Fatalizm - m. - n. doktryna przypisująca wszystko niemożliwemu przeznaczeniu, ślepemu fatum - w pop. mowie: niezawisłe, fatalny los „Wojenne jego wyprawy znamionuje fatalizm zbawczy i zdaje się być prawa dziejem ludów na ziemi formalny" A. Groth. Art. Lata Wiktor. 112.

Fatalaszki – ów. l.mn. galoniki, drobiazgi do stroju wależące „Mniéj sukienek mniéj fatalaszków, skromniéj żyj... stary cny na wszystko." D. Bol. Dziw. 44. 4; głupstwa, bagatele, bezdurstwa „Złośnik tam wówczas nie mógł o byle fatalaszkach myśleć, bo miał na głowie nie małe." Pf. Krasn. 64. 43. „Co to lekceważenie sprawy, cat. fatalaszki mosanie, dziecinne igraszki." ib. 17. 21. (1).

! Cały tegoż warszawek krawiectwo i wszystek odbywał rozkwity z zawodu fatalaszkowych bogiń które się sprzysiegły godzić cały świat fatalaszkami" M. Szwed Dziwy 1846. 240

(1) „ W. Mc. Walterre Powiatowskiego bytu zawsze, wśród największych nieszczęśliwości i utrapień, nie którzyć nim na życie nie zbywało, zajmował się fatalaszkami tak gorąco, jakby nie piłnijszego nie miał nad nie" D. Bol. Król. - Dond. 186.

Fatum. niedosz. n. tac. ś. wiepr. przen. - zenie, fatal-
wać, Siła - ikiego fatum zewsząd mnie
opasuje Z. Kras. 2 75 „Nie mogąc złamać
stanowczego Fatum, chwieściejawstwo po-
tężyło na nim krzyż i stało się Opatrz-
nością" P. Bol. Tut. 1. 96. „Mus był dla nie
go fatum, ustawicznie w milczeniu się poddą-
wać, a czasem i wymówkę dla pokrycia
własnej niedoskonałości" Sewer P. Kaz. 1887. 85
„Niezbłagane fatum, ciągnęło nas pozornie
czyste" A. Kuch. Ost. lata widok. 12. „Mógł być
stać się tego wszystkiego przeszłego zdarzyć
się ślepe fatum co tak dziwacznie igra w
dymie wznoszącym się po nad pola bitwy."
A. Kr. Fr. Dz. II. 17.

Fauna – ż. ż. ogół zwierząt zamieszkujących w pewnej części świata, kraju, okolicy, królestwo zwierzęce „Wyspa Madagaskar posiada na wschodniem wybrzeżu właściwą sobie faunę, odznaczającą się głównie w płazach oraz gatunkach małpiątek." Dz. 3. 4. 230. „Świat dzisiejszy uznawszy [illegible] za [illegible] dzisiejszy podziwiał bogactwo [illegible] [illegible] [illegible] i faunę [illegible] [illegible]" Bies. III. 7. 379. „Skutkiem badań poważnych przekonano się, że dno morskie nie jest pustynią. Jest ono zaludnione przez faunę daleko różnorodniejszą i liczniejszą od tej, którą widzimy w stawach" Blum. 23. 253. „Utrzymywał różne zwierzęta, w których hodował z równą troskliwością, jak większe sieroty, wrodzonego rodzaju a swojską faunę" M. Pawl. ib. 209.

Żawowytalny a ś. Żawowytny-a ś ulu
bieny, w takowe będzie „Żawowytalne
malny kwiecia wychodzący się z klatki,
bawić się zaczęły." B. Dol. Pod burzą 8.
„Mój pies żawowytny i on nie miał być
zwycięzcą!" Ad. Mick. 3. 25 „Zaraz znalazł
swój zbawienie żawowytny i z nim kul
zakiwkę." ib. 234

Sławosyrzować - ać czyj. st. sł. nedsn. - wyra. sprzy-
jać komuś okazywać sławę. Niedziwota by-
łaby że Zawisza przeżyty, iżby wiecznemi
turyckiemi, że sławosyrzuje kaznodzieja
kapłanów" [illegible] „Na
jawiną prozba i prawda stawa się ucieczki
króla od sławosyrzowania i wsparcia" ib. 3.

Faza -y. ż. z gr. gr. phasis, woleje zmiana, przemiana, odmiana położenia a. stanu tego i postaci. „W komunacie zamienionej teraz w świątynię bożnicy, uporządzenie szat i umysłów przeszły w nastepną fazę i cała scena innej przybrała postać" Z. Kaus. 5. 10. „Bracia Modrita dzisiejszą zawiązkowo wszystkie fazy swojego upadku" ib. 41. „Miłość, gdy przychodzi w fazę obowiązkowo, staje się niewolą." M. Dal. Dialy mowy. 212. „Jest [illegible] pierwszych [illegible] z tej fazy [illegible]" Kras. 13. 171 „Na jego [illegible] wiedzieć trzeba, że przeżył tak [illegible] nad sobą, że wszystkie fazy, jakie w nim ten tragiczny proces duchowy odbył, pozostały [illegible] dla biednej kobiety tajemnicą." Maj. G. lwow. 1887. 121. „Miał na stałą ustalić [illegible] o wszystkich fazach, jakie w rozwoju swym przechodzi

miała sprawa mitynga" A. Vovch. Art. Lodz. Wz. Lod. 10.

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

tig. „I każdy powiada, żeć matky powytyga, Fetus tejcem włada" K. Wzg. S. „Wziął po[illegible] niejętność, miał piękne intraty, lecz cóż, kiedy niemogącem pomyślał o Fabie i zapomniał o Hadziach, zadośmiał o [illegible]

A. Sa. v. 1. 27a.

Jeseň m. -ni, -ni, -ňom, -ňou, -ňa, -ňa, -ňa

Fajerkasa z. ż. ziem. kasa ogniowa, ubezpiecza nia od ognia, opłata rat na kasowe i inne płatne pożyczkodawcom „Fajerkasy nie będą wypłacane, gdyż ostatnia rata z ogniowej nie została w terminie uiszczoną" Słowo 1883. 15. 2.

Fascinator - a. m. łac. czarownik, człowiek rzucający "zły", wypierający urok „Ten człowiek czyni na mnie we mnie fascinatora... nie obudza współczucia, nie jest sympatyczny, niema w sobie wdzięku... a posiada jakąś siłę, co pociąga - i razem wiarę w nią każe." B. Bol. Dzien. Sew. 240.

Fascynacja - pl. z. łac. fascinatio, czar, urok, oczarowanie „Miał nawet jakiś wstręt do niej, obudzony nadzwyczajną jej podobnością i śmiałością, ale powoli fascynacja uroku jej objęła go" Pl. Wrzaw. Kam. w Dz. syn. 235.

Fanatyzm ce. m. rzeczownik martwy, pochodzenia łacińskiego, oznaczający postawę charakteryzującą się bezkrytycznym oddaniem i popieraniem idei lub osoby, często połączonym z nietolerancją wobec innych poglądów. Fanatyzm może przejawiać się w różnych dziedzinach życia, takich jak religia, polityka czy sport, i często prowadzi do konfliktów oraz agresji. Osoby fanatyczne charakteryzują się silnym przekonaniem o słuszności swoich racji, co może skutkować ignorowaniem faktów oraz argumentów przeciwników. Fanatyzm bywa postrzegany jako zagrożenie dla społeczeństwa, ponieważ sprzyja podziałom i nienawiści.

[illegible]

„Fercentag (Vierzehn-tage) ustanowiony dni obowiązkowych u majstra, który wypuszcza.“ J. Worcz. 6. 276 „Upomniał się by Fercentag odbył u swego majstra sumiennie“ ib.

Fevetron - u. m. obraz święty kościelny nie wiszący na ścianie lub w ołtarzu, lecz stojący na postumencie do obnoszenia w czasie procesji „Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej w kwiatach fevetronu" Wiek 1885. 107. 4.

Ferm рощуб. франц. ferme здање, мало, ну
тривало, остро „Тицуљај ме ферм! мо
Дај ме очима."

[illegible] ferment [illegible]

ferment-u m. chem. substancja wprowadzająca rozkładanie i powodująca zetknięcie się innych substancji w stanie rozkładu innym substancjom. "Wszystko co Nord napisał jest bajką, wymyśloną dla podtrzymania fermentu w krajach bałtyckich" Nowy Dzień polit. (Lwów) 88. 112. 1.

fermentować-uje ndk. "Wojsko polskie wówczas było piękne, świetne, pełne honoru i odwagi, ale jego życie wtedy za obfite za wiele fermentujących składników zawierające, wypełniało czyn z uwagi obyczajowe do porządku" A. M. Fr. Dz. II. 140.

Fermoar-u [illegible] u-a
[illegible]. [illegible]
[illegible] z [illegible]
[illegible] v. 154.

† Fasmoda – v. z. [illegible], [illegible] prow. ksy. z Tal.
pas modum, zwyczaj, forma, kształt,
sposób. Obydwie ubieranie się [illegible] jedna fasmoda
= Upił się, potem spał, to już taka jego
fasmoda.

Ferrum n. m. Ferrum, n. sine u. ap
pos. labial. Dat. homo ferrum, ferra
vic. ferrum "železo" bobo, rabovo "z
vom zbraní" vinni, "z železa..."
živý tý tak. to "ty vinna ve zbrí".
Ferrum ve ferrum "železo" p. Trom. 30, 25

„Ferula -y. ż. ły um. łac. ferula, wzięta „Bój
dziemy na stawoń" do rakuś pod ferulę."
PT. Kraus 36.34.
Z tego widowiska przez zapożycz Ferjały
um. prow. kuj: karanie, ćwiczenie i t.p.
„sprawić komu ferjały." cf. niem.

fr. sm. fervens, łac. fervor

Fervor – u. m. gorliwość, serdeczność, zapał, impet, gorąco „Uciążą kanonik wielkiego w tem jakąś intrygę, dworską i niewinnego brzydzi na to, w swoim jak zwykle miłosierdziu gliwym fervorze, wybuchał z gniewem i oburzeniem" Ł. Kalk. 4. 90. „Za tandetą ochłodzisz do trzeźwości w jego fervorze" ib. 319 „Opowiadał z niezwykłym fervorem" J. Dzierzk. 8. 18 „To mi fervor, mospanie!" A. Wilk. Żołt. 1. 87. „Chrześcijaństwo miało dziwowisko żadnym zbytkiem nie szpecący, chyba fervorem w nabożeństwie, a to zdrowia nie ujmie" Pam. Krak. 2 181. „Kiedy adwersarze wpadną na siebie z fervorem i rozjuszeniem, zwykle kończy się dwunastem, które winien zabić." Pam. Ost. Sejm. 1. 136 „Sejmikowy fervor zawsze gestami kapłani podtrzymywał się" ib. 2, 30 „Ów Tomasz wpadł w fervor i fantazję, niedobrą językiem nie rozwiązał" M. Dat. Pam. 2. 51. „Cenzorzy na

z zakresu nowinki, prowadzą z pewnością politykowanie rozmowę. "M. Dal Tyd. 7. 2. „Gotowa było przekonać się, kto i jakiemi sposobami wiedzy i ustawicznej pewności używanie na rzecz bezstronna" L. Kamk. 1. 212. „Wiec znowu w pewność wpadał" El. Ork. 11 zim. wieków 30.

~~Verschäjen, wyprzedzić~~

Versenkung - u. m. zi. ~~ww~~ - zapadnia teatr. albo ~~wy~~ zapa
- dnia. Deska ruchoma w podłodze na ro
- mie, do zapadania. Orykt. ob. Pratikable.
wtasc. Versenkung ob. słowo Versenken
- wrzucić na dno, spuścić do grobu.

w ogóle przysłanie i innych

Fiasko - a n. lub miedzm. z włos. w produkcji artystycznej niepowodzenie, zawiedzenie się, niepowodzenie „Z doświadczenia wiemy, że i naszemu [illegible] zrobiły fiasko" Echo 1877 170. 4. „Kto się podejmuje [illegible] jeżeli głośnych fiasco nawet uniknąć sprawozdawców z wystawy dowarzyszów i lub przyjaciół" T. Kurub. Now. 1878. 52. „Agence Russe zaprzecza pogłosce, iż misja Ignatjewa [illegible] się fiaskiem" 9. mar. 1881. 48. 3. „Jako mąż parlamentarny i prawodawca zrobił nie-wątpliwie fiasco" Now. 1883. 1. 3. „Biorny spor jaki [illegible] stawiają środkom represyjnym przez rząd zastosowanym wystawia [illegible] do zneutralizowania akcji rządowej która widocznie zrobiła kupcom fiasco" Kurk 1887. 229. 1. „Dał symbolowy, urzędowy w klubie miejskim zrobić fiasco. Zrzybyło na ów bal zaledwie dziesięć osób" ib. 88. 20 3.

Fidybus a, Filibus-a. m. sy um. zwitek papieru służący do zapalania „Skrzesał kawty na filibus i zapalał nim papierosa" M. Sawal. Dlugie 1886. 396.

Figiel. gla. m. ś. „figle mądrości" wytrzeć wytrzeć wymyty ś wyrzutkowe figle „wesołego zachowania trzymali się domu: wiśni na figle mądrości i żarty wyprawiali byw... i i wymowni i trefnisie sławni." W. 661. 600. 4. 11.

Figlować ll. ox. nikn ś dokazywać z kobietą, pomiędzy się z nią. Innego razu trochę za wcześnie z damą figlował to że ów cała podłoga się trzęsła zawrzało to uwagę Tuccia." W. Ord. Dokaz. l. 21

Figlas. a m ś figiel naszywanie lub wyprawianie. zakrzętas ogonek fantastyczny pierścień i inne nakrzywizny i tp. „Fulevat ze z włożeniem na wierzchu figlasami" A Wilcz. Woby wob. 213.

Fikać - ał - a sł. r. ndk. porp. wierzgać wymachiwać nogami „Co się tycze tam prawników... do tego czasu tg. . o nim mowić, gdy okazie się nadzieja potrzeba „fikaniu" nogom, dodać nowego bodźca.." Dz. pol. 1888. 15. Żeby: Ślad: Fikałkowego od nazwiska ptaszyny w tomie dji Dalickiego „Dom otwarty," utwory ten mia na oznaczenie zawziętego tańcerza [illegible] typ ukróty robią z to go rzemiosło cf. Grotes. Ptaki brudka wy stała na wierzchołek orzechowej najdzielniej szych „fikałkich," ukróty z całem powięzeniem spełniali swoje trudne zadanie, starając się aby żadna z pań nie „pietruszkowała" Dz. pol. 1888. 14 2. Doświadczeni fikałcy twierdzą że im krótsze zapusty, tem większa ochota w zabawie.. tem dłużej trwają wszystkie zabawy, tem staranniejsze bywają potrawy i szczęśliwsze zaloty. Mówią wierszy fikałkim, ukróty w tym zerowie się „powiązaniu" i będą niemi do... popielca "Tyd Dlus. 24 17. „Kobyłkom!" - oto ulubiony tumiej ptaki na dobrej, najczerwieńszej „ordynarii" szybko.

wegsch. Präsidialbücher" Dz. prot. 89. 56. 2.

Fikcyjny -a -e zmyślony, wymyślony, w wyobraźni tylko istniejący, mniemany, powstały sztucznem fikcją. „Każdy monarcha wiązał się całej potęgi swych praw, a nieograniczania się fikcyjnem dziewięciem władzy, powinien by w tem sposób postąpić" Wiek 1886. 178. 2. Łyś. „W miejsce warunków mogli przeciwstawić tylko fantastyczne kwoty i takież zobowiązania do zapłaty, wystawione przez fikcyjnych na. byt owców" Wiek 1886. 229. 3.

Fikcja ji. ż. gen. cyj mn. wymysł, zmyślenie „Zadziwiająca zdolność asymilowania fikcji i przekształcania na prawdę w ten sposób, że fikcja staje się życiem artystki, która w zamian usiłuje niekiedy życie fikcją podnieść" Wł. Bog. Tyg. powsz. 1882. 75 „Nie pytała jej co znaczył ten cygan przy zajęciu się. a nie przypuszczała, żeby mógł być ojcem istoty tak pięknej, tak rozumnej, tak delikatnej. Słyszała o tem w istocie, że ona się nie wypierała ojca, ale uważała to

za niezrozumiały, ale jakoś ciągle dążyła
ku rozumieniu zadowalającemu wyjaśnienia."
W. kr. 2.65.46

Fiksacja ji. ż. obłęd umysłowy, nabicie sobie głowy jedynym przedmiotem z franc. idée fixe. łac. idea fixa. „Cytatem jednego profesora uczonego aż do fiksacji... nie wie." D. Dol. Nadmodr. Dun. 18

Fiksat-a m. ty. um. Fiksatka i. ż. zob. pięcy fiksację.

Fiksować ś. w. ndkn. Sfiksować dkn. zob. pięć fiksację. obłędu dostawać. „Karol fiksował po prostu ze strachu" H. Sienk. 9. pt. 1876. 29. „Na tym punkcie pani moja jest trochę... sfiksowano" J. Kras. Wieb 1878. 59. „Ja nie mogę uwierzyć pierwszy... co mi tam za on sfiksował." K. Jan. Kar. 2 potw. 33. Prawisz jak o żelaznym wilku, gdześ ojciec miotający się czyś się wasić bleku tu objadł czy sfiksowałeś?" J. Kras. 45. 31.

Fiksatuar r. m. franc. rodzaj gęstej pomady czyniący włosy sztywnemi oraz farbujący je „Tam Iwdow z bródką rudą, wąsami blad, bez imbardami ciemnemi prawie, włosami barwy pośredniej, różny od poprzedzających – co mało tu [illegible] fiksatuarem" JJ. Kraw. 29. 6.

Fiksować ndk. m. franc. przybijać spinaczem, magnetyzować ogrzma „Podwola do niego fiksują go [illegible] pozytywnemi ogrzma." M. Gawal. Rom. i pow. 8. 386 [illegible] —

Ufiksować Ufiksować dk. włosy z pomocą pomady lub fiksatuaru przyczesać i przylepić „włosy szczególnem staraniem utrefione, ufiksowane, popodstrzygane" JJ. Kraw. 30. 22. „Dostrzegłem, że brodę przystrzygł, wąsy ufiksował, brwi ja kie przygładził." B. Bol. Sam. Sam. 147

1) „Widzę, że się pani ten zwierzynek podobał, który także panią ustawicznie filtruje" J. Zeyhan. Wybór pism t. 37.

Filja - ji. ż. lje mn. z dop. kościół zależny od macierzy i kwiatu oddzielny, parafjalny lecz przynależny do innej z jakichkolwiek względów, sklep handlowy pomocniczy, zależny od głównego. „Była to była filja tego znakomitego domu. Ho... ... pan Moses ... giełt gdzie indziej nie ... wiedział." J. Zachar. Na wes. 94. fig. „Pomiędzy dworami oknami bez ... filia wielkiego stołu ... cyjnego ..."
Kras. 33. 33.

Fiśpcio -a, Filipek -pka, Fipcio -a m. zdrbn. imię Filip „Mimo tych wąsów i dawnego wzrostu Filipcio nie imponował żadnemu z nas" M. Dat. Dies. lit. 7. 2. „Ij Fiśpku, dewic moje, źle się dzieje" H. Ewe. 5. 215., „Ten hultaj Fipcio, nie czekał mnie na poczcie" K. Zal. art. 264. 12 Filipina -y imię kobiece Fipcia -i, Fipka -i zdrbn. „Nazywała się Filipina, w skróceniu wołano na nią Fipcia" J. Zachar. Dyg. K. 2. 2. 187.

Filistery – stwa. m. stwy nm. ślowiek złośnego nie obchodzi interes ogólny, nie poczuwający się do koleżeństwa, zadowolony sam siebie i wygodnie, pospolity bez wyższych aspiracji. „W drodze przylgnęli się do nich dawni uniwersytecy towarzysze, ekskluzyrze ale już przeszli na filistrów, bez atrybutów studenckich wykwintnie ubrani i weseli, jak zwykle." 74. .... obojętny na interes ogólny nie robiący wyjątku z nim. „Artysta umie wiedy to towarzyst, bohatera miał przed oczyma – nie zadowolnił się marzeniem lub poważaniem jakiego tuzinkowego filistra" Dzien. lit. 11. 69. „Słowa .. Czy myślicie, że zdobywanie ciasne filistrów głowy do razu pojmą, co to jest wolność?" Ulloy 12. 94. (1) Filisterski-a-ie

Filistrowski-a-ie od filistra, właściwy filistrowi „Bowiem wytworności i szyku właściwe jest mieszkanie na wyższego grodu, jednakże jest ono powierzchowne, filistrowskie, że tak powiem, i nie podmiesione przez głębsze estetyczne zainteresowanie" Nowe 1882. 100. 1. Filj „Gdyby miał twarz na wierzchu

najzwyklejszy sposób widzenia przedmiotów, wzięty go, byle jak najdalej uciec od tego miasta które cuci za sobą duszne, ciasne, strychulcowe ludzi, co się w niem urodzili, pod jednej filisterską miarę.." Haj. G. Lwow. 1887. 139. 2. (2)

(1) „W miłionach swoich widzi cały cel życia; filister i timokrata, nie zrozumnie się między z całowiekiem wyższych, wzniosłych idei, gdy tylko egoistyczny interes stanie pomiędzy nimi" M. Jawal. Dlus. 23. 331.

(2) „Jedni parweniuszowe fizyczny ten Gawestwiak i ten aptekarz, jedni wyposażeni schowywane odsienia filisterskich temperamentów" Wł Bagnt. Kur. War. 1875. 121. 2.

Filomena – p. ż. imię kobiece „Panna Filomena spojrzała w lustro" A. Wilcz.
S. Lwow. 1886. 290

Filować sł. cz. nd kn. Świadczyć o lampie naftowej, wydawać płomień zbyt wielki wymagający ciągłego zabierania cylindra i kopcący. „~~Lampa filuje~~". „Nawet lampa wiszące nie zdradzała ochoty do filowania, tem pachniała mi równie, jasnym płomieniem" Maj. T. Lwow. 1887. 116. „Chorobą lamp naftowych jest ich zwane „filowanie" czyli kopcenie" Wiek 88. 286. 3.

Filozof - a. m. - ś. „Filozofem mówić być [illegible]; gdyż mało jest ujrzeć do złożyć tak rozmaite i przeciwne sobie przymioty mowy ludzkiej. I tak np. filozofem od mowy, która zdradza naturę człowieka i tajemnice stworzenia, filozof w jest takie człowiek bez nauki, jeżeli mowę pan mówi nad sobą [illegible] rządzę z wyższości i pychy [illegible] [illegible] i [illegible] na [illegible] nie [illegible] [illegible] [illegible]

Filtrowanie św. czerwonych. § fiz. „Złotobrzuchy dym papierosowy nie przez antytoksyny" J. c. pol. 2. 18

„Lampa, która przed chwilą zapalona służąca, filtrowała swe światło przez skrzydła pawiego motyla" Haj. P. lw. 1887. 169.

Filunio – a. m. zdrob. Filuś miano kota „Dziadzy Filunio, jak też mogłeś panie brać i trzymać takie obrzydłe paskudztwo? tylko co nie rozdarło tobie Filunia" A. hr. Fr. 1. 147.

Filuś – ia. m. ż miano psa małego „Filuś, gdzie Filuś?" – zawołała ... kosmaty, maleńki mops wyskoczył za powozu, kazał podać go hrabi nie .." Elp. mło. i Stary 2. 91.

Filutki – ów. mn. u kosy w kształcie koryty zaczesane na skroniach, na wzorem, jak prawie, ac. cruche-crevé „Włosy miał zaczesane w modzie filutków na skroniach" K. Cilę. Pow. Lwow. 1886. 190. 1. „Jest wiele przystojna brunetka, ma piękne czarne włosy, i jak to wówczas była moda dwa zakręcone na skroniach filutki." A. Wilcz. Wiek 1880. 146.

Finanse - dziś 3 m. pobocz. mówią, stan majątkowy, interesa pieniężne „Jak stoją twoje finanse?" zdrob. Finansiki - dziś żart. „Jemu piórka skrobać finansiki prawdy trzeba... ale gdzie tam się tego, miłaczyna do widzi" Z. Kozak. 5. 53.

Finansista - y. m. dziś mn. i D. dziś niemiejsc. finansiec, biegły w nauce o finansach i za tym idącej czynności się, operujący pieniędzmi „Stanowy finansista, który tyle ludzi poprowadził do ruiny majątkowej." Kur. Codz. 1872. 60.

Finansowy a. e tychczasy się finansowe „Organizatorowie towarzystw finansowych" Wiek 1886. 148. 2. Tyd.

Sfinansować - ał - ując c. cz. dok. niedzisz. Jakie zamierzeń papiery pieniężne na gotówkę, Miejski wydziałowy rozumiał jak. sfinansować kasy, banku hipotecznego, nie umie się jednak do tego dobrze brać, raz zaskarżenia u Friedla, drugi raz u Dawida, aż wreszcie dzięki pośrednictwu, otrzymał dwa tysiące bilansów za Wernio za 4000 "Dz. pol. 77. 139. 3.

Finezja ji. ż. zje wyj. mw. z fran. finesse, dowcip
delikatny i subtelny. Gdy lada błahostka ba-
wi lada lub witz w najcięższym gatunku
zdoła się zatrzeć publiczności niemiecką pre-
tensyonalnym wybuchem wesołości - my wybre-
dniejsi w smaku potrzebujemy w sztuce, zwłasz-
cza, ustąp finezyj, zamaskowanej skromny jednem
słowem pozyskiwało które posiada tylko dra-
matyczna literatura francuska" Echo 1877. 39
1. Żeby. „W akcie trzecim rozgrywa się mój
fraszka, z wielką prawdą i jakąś serdeczną
swobodą finezyą oddana scena dąsów, po-
między kochającą się parą" G. lwow. 1887.
156-4. „Pani [illegible] nie chciała z sali wy-
chodzić po każdym koncercie nie wracała
się z miejsce przyjmując tym śpiewem pełnym
uczucia finezyj, artyzmu" Kur. Codzienny
23. 370.

fioletowawy-a-e wpadający w kolor fioletowy „Oblicza miał jakby marmurowe, w ryby czerwone i fioletowawe" P. Kras. wiek 1878. 72.

Firma - y. ż. my um. nazwisko kupca lub jakiejkolwiek spółki, pod którem prowadzą interesa melon. sam interes, handel, przedsiębiorstwo „Z jego firmą wydawniczą łączyły umie już dawniejsze stosunki" W. Malcz. Sygn. II. 3.6.349 „Wielki przemysł fabryczny, jak maszyny np., głównie reprezentowany był przez obce firmy" Quis Diwan 23.306. Z w połoc. z określeniem nazwisko swoje reprezentujące jakąś sprawę, [illegible] literacką; t. j. „To autor dobrej firmy" albo „Cicha firma, nie ma się czego obawiać."

Firmowy - a - e

Fiś wiedm. wrócić kogo na fiś" = zajść go za
wiarołomstwo, oszukaństwo, wrócić na głupiego,
oszukać „Oszust obiecuje, że złapie na
fiś, znaczy z swej niedzielnej powieści
wojennej fabrykanta" Kur. Warsz. 1875. 266. 1.
„Djabli nadali, jak mię wrócili na fiś!"
A. Wilcz. Fol. 1. 45 cf. Lapa.

Fisharmonja jt. z. nie wiem. instrument pokojowy na podobieństwo organów „Dźwięk koncert Hände na rożnych instrumentach z pomocą fisharmonii, muzyki z niemowlęcia na prowincji" K. Nar. 1878. 268. „Organy są, ale zepsute; grają więc na fisharmonji, która kościołowi ktoś podarował" Kur. War. 1878. 184 feji.

Fiskalizm – u. m. system administracyjny oparty na nakładaniu na wszystko i jak najwyższych podatków „Wyzyskano dobre chęci właściciela, zmuszając go do zbudowania kanału, który prowadzi na ostatnie miasta, a co najmniej wyniesie, kazano mu zapłacić 500 złp. na wpuszczenie tego kanału miejskiego do głównego kanału, również miejskiego! Do jakiż wrzask fiskalizmu!" G. nar. 1885. 120. 3.

Fistuga i. ż gw. z Skrzypka, Zamość. Zamość
Wieprzna (Brzozów, Rzyki)

Piszbinowy - a - e z piszbina. Sięgnęła ręką po taberkę piszbinową. „Lwy trzymał" M. Pawl. Rom. i pow. 8. 386.

Fiu fiu! interj. - z znak podziwienia, podziwiania.

„Wyrestaurowałem dom, gontami pokryłem dach i Fiu! fiu! fiu! cieszył nowem gości" St Świeck. Echo 1878 256. „Fiu! fiu! to pańska ma jastek! tyś nie mogła przecież zjeść" Wł Zag. Dam. stan par 2. „Fiu, fiu, fiu! niech mnie piorun trzaśnie! jak tańczy!" Kur. Świąt. 1867. 4. „Ale kurczęta dwie gęsi na orzechach zabiła Fiu fiu! gwiżdżąc Jędrek to ci gała!" Ł. Konopnicka Kur Codz. 88. 237. 1.

Finbźdźiu niedn. to samo co *finfin*, na oznaczenie niestrzeżoności, roztrzepania
„Do kobieta statečna, pobożna, finbźdźiu w głowie nie ma." Ps. Krasn. 39. 21.

Fizyognomja -ji. ż. ś pokrew. wygląd - podobieństwo.
„Gruby pak papierów mających fizyognomję assygnat" Dz. Kw. 60. 126. „Męztwo jéj miało tem przymiot najwkadszy, iż fizjognomja zbrodniarzów nie była wesoła." Dz. Wiln 1878. i 9. „Dy to nauwykas zwyczajem chwili biesiadowania i miejscu, w którem do uczty przystępowano, nadawał jak największy uroczystość, jak najuroczystszy fizjognomję." Dz. sstá war. I. 32. ś zart. towarz. polskiek „Dostał po fizjognomji."

Ѣ́ицуѣ́ с. ж. ѳ рнор. ртнѣ. „пасја ѣ́ицуѣа“ ако
„пасја ѣ́ицуѣа чиѣиа Кајса Ѣилио на со
шодасиѣ чилѣдане чѣ лоуѣс чиѣ́ицуѣи
тнсиа „ Сесѣ чи́ Кајсе ро ѣ́ицуѣ. ѣ́ц јѣ
[illegible] чѣ́ѣ чѣ хѣ. та ѣ [illegible] ÷1882. 49. 1.

Ѣ́ицуѣ-а. ш. ѳ сѣиа. Ѣиоиа. ѣ́ицуѣе „чобѣ з ко
до ѣ́ицуѣа“ = шуртуѣиаѣ до на дидка. Ѳ!

Fizykalny - a - e, od fizyki, fizycznie wyuczony z fizyki, na podstawie praw fizyki „Ptaki przelotne kierują się fizykalnemi właściwościami krajów, po nad które przelatują a zwłaszcza rodzaje przelatujące wysoko mają widok bardzo rozległy na obszary ziemi i silnie oddziaływują w umyśle i pamięci ptaka" „U. ż. im. S. ks. 1847. 254. 3.

„Fizyljer a. m. zy mu z prawa dawnéj szlachcic
z tekliej pięknoty „wojska" mówią że pol.
skie ... lecz to fizyljery napewny grenadjery
i kanonjery: wiejej słuchać niemieckich
tytułów w kym kłaniać niżeli narodowych"
AJ. Mick. 3. 310

Fizyś ż. niedm. fizjognomja, powierzchowność, portal „Oczywiście wszędzie jesteś dobry wszędzie - patrzy mu to z oczu, ma fizyś szlachecką." D. Bol. Nad mod. Dun. II. „Wspaniały trochę rzędca, który miał fizyś dostojnie zgodną ze stanowiskiem jakie zajmował: brzuch powyżny, policzki tłuste zdrowiem ale" JJ Kwar. 76. 17. „Ja, mi znikał po głowie, co to za fizyś taka mi znajoma" ib. 64. 43. „Alex to podła fizyś! alex to łajdak!" W. Bol. Pam. Wis. 164. „Drzwi się uchyliły, i znana fizyś o trzech podbródkach pana mostowniczego w nich się ukazała" JJ. Kwar. Nta wan. 3. 49.

Flak-a. m. ki-ów im. z przym. „pokrzywy z pła-
kami" = bardzo pokrzywy, pokrzywiście mówiąc
ca cała natura jego pokrzywa „Jo Lekkie z
płakami pokrzywe pamiętko żeby w nim
na lekarstwo żółci nie znalazł" M. Dal.
Pam. Diady 177. Z lud. „przewrócony flak"
„ktoś w ig zapach swoich przekleństw odstęp
ca od wiary, przeklińca" k. Krypt. „przewró
cony flak nie wart" Kuj. Z przysł.
„mówmy jak płaki na oleju w z olejem"

Flakon – u. m. ny mn. Flakonik – a m. ki mn.
franc. flacon szklanka głównie do perfum
albo z perfumami, w jego postaci na
widoku stał ów przyrząd zwanych
flakonik hermetycznie." Ł.T. Kraw. 58 4.3
„Podczas pożaru ciężko mi oczyścić
z flakonikiem wody pachnącej" An. Wi.
5. 1. z art. butelka ~~wina~~ szampana „Wziął go
na ucho śniadanie, i gdy już flakon nie
ma dawać w nosie szczypać nim w oczy"
Kuc. Świąt. 1872. 57., z trzeciej strzałka
dziś przyrobiona mi kupić kolanię z
flakonem" ib. 1857. 8 „To co zapłacisz
za nowszego raka lub też za flakon
zbytkownego trunku, starczy prawie tydzień
na życie biedaka" ib 1871. 64. 2 „Wypiwszy
kilka flakoników wina" ib.

Flamandzki – a – ie od *Flamandji* lub *Flamandczyków*. „Otworzyło się okienko i ściany w jego ramach ukazał się obrazek. W damskich flamandzkich często spotykamy podobne." *JJ. Kraus.* 46. 57. Że malarstwie, ze względu na marabler szkoły: drobiazgowo mytnickowy „W obrazku tym dygała duża... na tle wystudjowanem z flamandzka ścisłością szczegółów, spoczywał święty" *JJ. Kraus.* 1. 12. „Flamandzki przyczyniał był by sobie zgrodobał ten dziedzińczyk z umó. słowem malowniczych szczegółów" *it.* 1. 79.

Flamandczyzna – y. ż. w malarst. zbiór cech jakie wszczęła sobie malarstwo szkoły flamandzkiej a właściwie niderlandzkiej „Na ścianach wisiały obrazy czarne, Bóg wie co kiedyś wyobrażające, ale które nie mające pretensje do flamandczyzny, bo gdzieniegdzie wyrzezała z nich ryba, cytryna, rydel świecący i t.p." *JJ. Kraus.* 76. 17.

Flankier m. franc. z wojsk. skrzydło, bok „Stawszy się panem głównego traktu, mógłby działać to z flanku to z tyłu armii nie przyjacielskiej." J. Dziersk. 8. 358 „Nieprzyjaciel w drobie oto tego pana, zaatakował z temego flanku" A. Wilk. Kot. 1. 88.

Flankierować ndk. ndk. (o wojsku) (w taktyce kawalerji) uciekać się z nieprzyjacielem w sposób podjazdowy, (w taktyce kawalerji) strzelając pojedyńczo

~~Flankierowanie n. czynność~~ ~~słowa flankierować~~ „Uciekanie się, flankierowanie, rozpoczyna każdą potyczkę." W. Orsol. Sztuk. pol. jazdy 60.

Flankiery-ów. mm. wojsk. żołnierze jazdy flankierujący, wysyłający pojedyńczo na bok rozpoczynający bitwę - to samo co w piechocie tyraljery „Flankiery wysuwają się naprzód, i dają się potem spychać. Tym sposobem zwabia się nieprzyjaciel na

zasadzki." W. Ossol. Służ. prot. jazdy 61 §

flankierowanie „Z trombitowem jeźdźcem na flankierze" Ad. Mick. 3. 306.

flankowy - a - e wojsk.

„Środkiem postępował ze szwadronem jeźdźców, mającym na flankowym jego przed pułkiem flankierów" J. I. Kraszewski Tyg. Il. 2. 2. 239

Flankować cz. rdzn. ndk. -uję, -uje, -ują, -ował, -owała, -owali, -owany, -owanie, -owanie, -owanie

Flecić N. cz. nd. dok. grać na flecie, A na piszałce z wierzbowej kory flet i pastuszek" S. Pauk. Zagr. wiej: 14. „Śpiewacy ze sfer stali do nieba wierzchnio piśni, i na fujarce flecik dzięcie" M. 139.

Flecikowaty a-e wydający głos na kształt flecika „Głowa mu opuchła i przez nos wydobywają się flecikowate tony chrapania" Nal. rz. Tyg. 1883. 73.

Flecista-y m. ści um grający na flecie.

Flirtować – al – tuję ś. ndk. – uprawiać miłość, fraternizować, z ang. flirt, zalecać się kobietom, umizgać się, romansować w lekki sposób nie traktując tego na serio „Wyglądano się damom i kawalerom, przystawano na krótką chwilę, obracano się zabijano czas na wszelkie sposoby" Ł. Gamal. Diuro 23. 276. „Cóż to ta kobieta się wiązała? – dla czego jej uległa? dla czego biegł ów w jej ślady za nią?" – mówi, słysząc o zajściu między flirtującymi tamtego wieczoru – ob i wszyscy" Ł. Ż. Ł. Echo muz. teatr 4. 364, „Mąż jej zajęty żoną i salonowem flirtowaniem z tem co mu się pod rękę nawinie patrzy na życie zbyt lekko" Wisł 1887. 244. 2. Flirtacja ż. z flirtować i zalotność i osoba z nią „a co same szkoły [illegible] [illegible] [illegible]

Flitka i. ž. prav. kej. ravina, skuplik.

Flora - y. ż. „roślinność", królestwo roślinne pewnej części świata, kraju, miejscowości i jego opisanie „Flora wyżu krzyżyk na pełnem morzu pomiędzy dwiema lądami bywa często miejscami, między wyskazuje wielkie podobieństwo z roślinnością tych lądowych przestrzeni które im za pomocą panujących prądów wiatrów lub morza wrzucą swoich gatunków przeszczepiają." Wędr. 3. 4. 215. (.)

Flora - y, Florentyna - y. ż imię kobiece; zdrb. Florcia - Florka. „Spotkałem złotowłosą Florę." Ż. Mell. Sonet. str. 22 „Ależ panna Flora gdzie jest? mówiąc ją widzieć?" A. kw. Fr. 1. 18. „Czasem powiem żartując: Florko powieczk odg." ib.

Florjan - a, Florenty - ego. m. imię męskie zdrb. Florcio, Florecek, Florek, Florus „A widzisz ty Florku kiełbasa na kołku" O. kol. 1. 285

(1) „O botanice rozprawa F. Berdaua Flora okolic Krakowa czyli wyliczenie roślin w okolicach Krakowskim dziko rosnących" O. Kolb. 5. 5. „Wille otoczone są wspaniałemi ogrodami, w których przepyszne okazy flory południowej bujają w gigantyczne kształty i nigdy nie tracą zieleni i kwiatów" Ill. mag. 1887. 266. 3. „Te lasy oliwne otrzymują palmy i piękne przedstawiają uroczy obraz południowej flory" Czas polit. (Lwów) 1887. 298. 3.

Flota – y. ż. ż xiąż. pieniądze „flota przyjęła" = przyjęły pieniądze „Do tej restauracji zapraszał swych przyjaciół, ile razy mógł." „flotę." Wł. Chrotom. Tyg. Wpol. 1874 199. „Wybornie że ojciec przyjechał, flota napełnia" K. Zal. Tyg. Ill. 3.7.101. „Brakuje tylko trzech zębów, ale je wkrótce zastąpię nowemi: byle tylko flota nad nadpluską" Kur. Świąt. 1867. 9 „Jestem dziś goły... lecz gdy dam flotę, wieczorem zagram parolik w restora" Kolbe 1872. 121.

fin. i med.

Fluktuacja ji. ż. łac. wahanie się, chwianie,
ruch płynny wywołany przez nacisk powło-
ki pod jaką się znajduje § fig. chwianie się
zwyżka i zniżka
opinii, kursu papierów, cen zboża i t.p.
„ Fluktuacje tego akcia tak bywają często
i niespodziane, że jestto poprostu gra
w loterję: kto szczęśliwy ten wygrywa" § fig.
K. 2. 5. 310.

Folblut a. m. ty mn. z niem. koniar. Koń pełnej krwi „Folblut jest tworem nie natury lecz sztuki" G. vol. 1880. 613 „Suczka wilczyca, ale bi[illegible] jak chart; czysty folblut." Kolce 1878. 231. „Nadjechał pan Józef na pięknym wyścigowym, czystym pierwszorzędnym folblucie" ib. 3 kart. Człowiek dobrze urodzony, z arystokratycznej rodziny „Łyk, chłop, neofita.. nie ma pretensji do krwi, volk-them być nim nie zaszkodzi." B. Bol. Pam. Pam. 16

Foljant - m. m. ty mn. foljat, księga wielkości całego arkusza, akta. biurowe w jednym rozrzucie, „Przerwać zakreślem paginy foljantu" A. Urb. S. nar. 1885 137. 1.

Fonsio a. m. imię męskie zdrb. Alfons „Ojciec Fonsio" Ojciec Alfons.

Fonsio a. m. imię męskie zdrb. Alfons „Ojciec Fonsio" Ojciec Alfons.

wił się u niej pan Alfons ... nazywali go pospolicie „Fonsiem," choć tytuły jeń był." M. Gawal. Rom. i pow. 8. 386 „Fonsio gębę otworzył" ib. 387

Forkać

Forkać st. cz. ndkn. Forkować dkn. prow. parskać, mówiąc o koniu: „Konie zhukane pędem i halasem powszedy mię wydrźwali. Kiedy hukało jak po stopie, forkają z podniesionemi jak kije do góry ogonami." J. Fr. Syr. H. 2. 2. 251. „Mój rumak ma dąsa i skarno i forka i wierzga i tupa" W. Bol Boc. 5. 109 „A mój towarzysz w pędzie jak forkuje, stanie, wierzgnie ... umrzałem zeskoczyć" A. Fr. Fr. 1. 78 „Szło, jakby ją wiatr przed sobą pędził że tylko odzienie koło niej furkało" Kl. Jun. Wsk 87. 227. 1.

cf. w Słow. wileń. furać furkać

Formalista r. m. formalistka - i. ż całowiek przywiązujący główną wagę do form, i ich się trzymający w postępowaniu „jest zamknięta w sobie, sztywna, dumna, trudna, formalistka, a wyskokratka" D. Pol. Hybr. 63.

Formalistyka

Formalizm r. m. trzymanie się form w postępowaniu „Życie ze strony wielkoświatowej, którą kapryś zapełnia a formalizm spętał." I. T. Jeż 2. 30. „Formalizm jest klęską urzędnictwa i on to paraliżuje rozwój organizmu państwa" Wiek 1885. 246. 1.

Formalizować cz. nśdk. i — się zaimk. za stawiać się formami wrogo działanie „Z początku formalizował się i zwlekał, ale w końcu zmiękczał i zamilkł" Pam. Lwów 29. 55.

„Czuł się obcym, skrępowanym w sporo płaskiego konwenansu, zimnych stosunków, formalistycznej towarzyskiej, obłudy salonowej M. Pawl. Pisma 23. 349.

Formedla – i. h. prow. na Szlązku: pół tłuszczu-
lek Dib. War. 1849. 3. 347 cf. Mamiwatka

Formułka – i. ż. Mi mn. zdrb. formuła w kwe
stji podrzędnej. miejsca celuj i będąca na-
stępstwem pedantycznej dobrzeprowości
Formułkowy – a – e oparty na formułkach
„Posiadał wiadomości encyklopedyczne i
umysłowość for. ... i nowe bez zasad żadnych"
T. T. Jeż 2. 29.

Formułować il. cz. ndkn. Sformułować dkn.
ująć coś w formułę, przedstawić jasno
sobie lub komu pewne pojęcie, wyobrażenie,
projekt i t.p. „Nie należał wiele do natur
refleksyjnych, umiejących zdać sobie do-
kładną sprawę z doznawanych wrażeń,
dla tego też te wrażenia nie sformu-
łowały się w nim wyraźnie, ale raczej
tworzyły jakieś chaotyczne obrazy." W. Marr
Mgr. i inny 231. „Czasztaby dowiedzieć się
czego pan możesz życzyć sobie odemnie...
im prędzej sformułujesz cel swoich odwie-

[i] wyrażać w formie formułki.

dziw, tem przyjemniej mi będzie" K. Zalew. art. 264. 29. „Niemcy było nie od rzeczy, aby autor projektu jaśniej go sformułował, aby poddał pod dyskusyę, i do[illegible] gdy projekt krytykę przejdzie wprowadził go w czyn" Bon. Lyg. 1871. 356 „Polityka kompromisów jest zawsze dowodem bratu albo wewnętrznej siły, albo jasno sformułowanego programu" E. mar. 1883. 19. 1. „Lud tamtejszy o[illegible] rzeczy intylektowem bo ani przez siebie, ani przez drugich nie sformułowanem uczuciem, nie rozumie piękności swoich." [illegible] "J. Dziewk. 5. 5. „List z propozycyami w ogólnych wyrazach sformułowanymi, nie skutkował" Krew. Nauk. i lit. 14. 563. „W kołach politycznych spodziewają się napewno że Rosja wystąpi niebawem ze ścisłe sformułowanemi żądaniami w sprawie bułgarskiej" G. Lwow 1888. 8. 4. „Że [illegible] gabinet trwa na stanowisku, obwieszczeniem kilka miesięcy temu w uroczystej sformułowanym programie" Czas. pol. t. Krak. 1888. 112. 1.

Kommutowac, Ustawa Kommutowanie
za karę pozbycie, albo zmienienie
[illegible] aby na nie odpowiedzialność karna
z najwyższych nawet przestępstwa" Pawl.
Kurcz 23. 226 „Dowiedzenie było tak Kom-
mutowane że przynajmniej [illegible] ob.
Prawd. Cyt. tata Wiktot. 89.

Fornier – u. m. wyrób z cienkich mebli lub innych wyrobów stolarskich cienkimi deseczkami drzewa kosztownejszego 1/2 – 2 mm. wy – sio. cienka deseczka służąca do fornierowania „Szkaradztwa była powszechnie używana i opadła z fornierów." Pr. Kraw. 76. 25 (1)

Fornierka – i. ż. nie um. maszyna służąca do rznięcia fornierów, Fornierki są dwojakiego rodzaju o ruchu powrotnym i o ruchu ciągłym" Enc. Org. rzm. 4. 226.

Fornierować – ii. cz. ndk. pokładać wyroby stolarskie z drzewa podłejszego gatunku cienkimi deseczkami z drzewa piękniejszego. np. szafkami, palisandrem i t. p.

(1) „Boranowe maszerunkowe forniry" Pr. Kraw. 1. 177.

Forsa - y. ż. & Gart. pieniądze, gotówka „ kto
niema forsy, niech się nie zrzeka " Mucha
1871. 9. Dod. należy pieniędzy w dostatecznej
ilości na przeprowadzenie jakiegoś interesu
„ Na to się rzucił to nawet nie jest. Pieniędzy
trzeba jak wody, forsy grubej. Bez wypróżnienia
kiwa nie sprzeda " Kl. Jun. Wiek 1887. 214.

Forsowny – a e – nie: nadzwyczajny, usilny, dopełniony (bez względu na przeszkody) z pomocą siły, gwałtu, z silnej woli. „Za żelazną bramą z powodu forsownego tempa z przyczyny świąt wielkanocnych i rychłe wznowienie swojej zasady" Now. wiad. 1877. 13. „Natężone zabiegi składa nieznużonem codziennej wiary forsownych uchodzą wszędzie bez ceremonji dobrzeńskich zastanie drzwi otwarte" Wiek 1883. 15. 3.

Tovrzta y. ż. prow Tatry, podłoga w izbie z do-
brych desek L. Dzienn. Z podróży do Tatr
kt. i kw. 185.

Forta - y. ż tŷ mm. z franc. carte forte, wyrażenie przy grze w karty, karta która skutkiem poprzedniej gry stała się mocną, niepodobną do zabicia „Sam nie wiedząc co robi, zrzucił prawowicie wygraną fortę i zamiast wygrać na kiery" Tel. Tyg. II. 16. 610

Wyfortować

„Zakazałem mu grać jak grasz wistowy, kiedy chce przypomnieć sobie czy siódemka jest Carte-forte albo nie" A. m. Sz. Dz. II. 150.

Forte przysł. włos. mus. mocno fortissimo
bardzo mocno opos. piano, pianissimo
a ten fortissimo zakończ, tamten moc
uderza" Ad. Mick. 3. 191.

Fortepian -u m. ryt. mus. fortepianu "wzięty
z włos. instrument muzyczny, piano daw.
klawicymbał, ulepszony fortepian zadu-
mania grywania na fortepianie D. W-t. 1 nie
bawcie!", Pomną była, że klepała po forte-
pianie" P. Kras. Mick 1878, 8 „Fortepianu
na cienie noty i książki" W. Mick 3. 5" Wo-
chę muzykowanych nutnych cwiek i fortepia-
no pod sandrowe wbijanie rzeźb zakonu"
W. Mrow. 15. 15.

Fortepianista - y, m. ści. mus. muzyk wy-
konujący na fortepianie Fortepianistka - i. ż.

Fortepianowy a - e m. fortepianu „Z po-
koju dobiegł gwar w przerwie śpiewu i gry
fortepianowej" P. Zarbar. Dis. III 2. 159.

Fortepianka - a m. ki mus. mały fortepian.

Fortunat - a, m. ż imię męskie „jakby dla
ironii na chrzcie świętym dano mu imię
Fortunat." J. Zachar Bies. lit. 5. 4.

Forsyś - sia. m. ż fig. „forsyś w głowie" zdrowy rozum „Kto ma dobrego forsysia w głowie i oszczędną gospodarność, ten miejscowej łaski nie potrzebuje." Fr. Skarb. ban Stan. 10

Fotel – u. m. le um. Fotelik u. m. franc. krzesło wygodne z poręczami „Król siadł na tronie tę w fotelu i patrzał a słuchał" Fr. Krasn. Z Flet. woj. 2. 89 „Do koła stoła wygodne fotele obite zielonym adamaszkiem" Jd. 16. 30. „Kilkanaście zgrabnych fotelików" St. Wilcz. Fot. 1. 3.

Fotografować -at-fuje zb. cz. ndk. Odfotografować dk. zdejmować z czego fotografję, Angielscy, niemieccy i francuzcy uczeni wszędzie już byli opisali i odfotografowali każdy niemal kamień, który zasługuje na uwagę." L. Chłęd. 7 lu. 1888. 27.

Fracha – y, ź. chy um. posp. zgrub. fraszka, bagatela „A co? złe piwo? fracha samo państwie ich wino.'" PJ. Kras. 72. 13.

Fragm. nt-u. m. ~~tu~~ ty um. Tac. urywek, ustęp, wyjmek z jakiejś dzieła, traktatu, pisma

Fragmentaryczny-a-e-cznie przysł. urywkowy, z fragmentów złożony. „Opowiedzieć tę całą historyję, ułożoną tylko fragmentarycznie jednak w całości jej dziwną zagadkę" Z. Kosz. 4. 324. „W ten sposób powstają w jego pracowni obrazy, jakie inni artyści zostawiają zwykle w pośmiertnej dopiero spuściźnie niewykończone, fragmentaryczne, ogromy których tworzyła skała nióro" Żmi Obrazy 23. 370.

Frajer - a . m. ry mn. w jęz. łobuz. i szulerow.,
nowicjusz, fryc, ten którego można ograć,
otumanić, oniewić w niego wszystko „Na
takie pogrzątki, potrzebaj frajera" Muchu 1871
9. Dod. „Młodzieńcy pierwszorzędnie nazywani fra-
jerami vel smykami, to jest takimi, którzy nie
nauczyli się jeszcze żyć w świecie" Kl. Krajew.
Kolce 1872. 161. „Pierwemiastwo ci przy stryjaszku
odgrywali rolę pomocników, którym on w na
grodę zawsze oddawał tego lub owego frajera
do nauki." ib. (1)

Frajerka - i . ż. ki mn. prow. Tatry (Sawicz: fry-
jerka) kochanka dorywcza „Frajerka przespa-
niczka (przespaniczka t. j. do przespania), ko-
chanka wolna" L. Orzesz. z podróży do Tatr Kl.
i Kw. 185 „Chodzić na frajerki, chodzić w rolę
tej" ib.

(1) Z gw. Sowale „Frajer" zach. i t.p. „Francuz se. tam,
-uj. nadobny frajerze" J. Kapras. Pieśni Sowali 39.
517.

frakcja-ji ż. łac. fr. stronnictwo, zwolennicy jakiejś zasady, zbiorowo do końca XIX w. używane w odniesieniu do zwolenników jakiejś partii politycznej „Nie brakło wówczas we Francji [...] frakcji [...] gotowych [...] [...] [...]

Francuz - a. m. ś. Warsz. trzymający restaurację wykwintną na sposób francuski „Cojechał do francuza na kolację." J. A. Minia. Tyg. Il. I 87 ś. posp. zart. wojsk., wieprzek, szczegółniej prosię. z powodu tuczenia, które przypomina francuskie: oui, oui.

Francuzica - y. ż. poufale i pogardl. francuzka, guwernantka francuska „Jakaś francuzica z teatrum królewskiego zabalamuciła mi go." J. Ukrz. Wien. I. 22. „Moja francuzica stara, na kilka miesięcy pomu skazana do łóżka ja ją zastępuję sama, ale mi brak czasu... Odstępuję ci lekcyj języka francuskiego w dwóch wyższych klasach. (Krzem.)" Pd. Kam. w Dz. nym. 160 „Że wszystkiego widzę, że francuzica nie głupia" Au. Wi. 5. 16

Francuzik - a. m. zdrb. mały, zgrabny francuz

Francuzisko - a. n. zka. nm. zgrub. przychyl. i z wyrzutem, Francuz „Jak dziś pamiętam

więc tam byli Francuzińska: ten gra w kości, ten w karty, ten dziewczęta ściska, mówi bo. rzeć każdy francuz jak podpija beczy." Ad Mick. 2. 298.

Frania-i, Franulka-i, Franusia-i ż. zdrb. imię kobiece Franciszka „Brosz cię Franiu, milcz!" D. Prus To i owo 29 „Przyrzęam tutaj na moją duszę, że cię Franulku żonę mieć muszę." S. Druk. Zagr. wiej. 24. Franka posp. gw. „Co się to z Franką stało?" G. nar. 1882. 285. 3. Francis-ia. ind. rubasz. zdrob. Franciszka „Powiedz Francis cosik ci?" Śledz. sąd. w Brzesku. G. nar. ib.

„Nie chcesz wierzyć, że Frania kocha mego brata?" Pdrzerwk. 5. 8. „Małą Franulkę podnosi z ziemi, podaje ojcu" S. Druk. Zagr. wiej. 132

Franio-a. m. zdrb. imię męskie Franciszek, Franuś.

Frank-a. m. ks. mn. moneta francuska, bę
dąca jednostką systemu monetarnego
we Francji i „Frank w znaczeniu Euro
pejczyka mieszkającego w krajach wscho
dnich z pers. i turec. frenk, fir. nk:
muzułmanie tym wyrazem określają
wszystkie w ogóle ludy Europy, a nie wy
łącz. Francuzów. Frankijka, pot. bud. z fr. mod.
niki, języki, frankijskie miasto t.j. dzielni
ca Francuzów w miastach Lewantu. Fren
gistan kraje Francuzów z pers. i turec.
frengistán, państwa europejskie „Europa"
A. Muchliński. Źródłosł. 30.

Frapować cz. udk. z franc. uderzać, zadziwiać, zdumiewać podziwienie wzbudzać Zafrapować dk. „Nie jestem zafrapowany ani trochę telegramem z Banyuls zwiastującym lakonicznie, że..." T.T. Jeż Kłoty 13.330.

Karmijzy-a-i, żyw., organizujący tłoczenie
owoców, karmijzle, ślusarz i elektryczny
tłoczenia" Wieś 89. 161. 3.

Fraza - y. ż. z gr. mus. ~~pieśni~~ ustęp melodji, stanowiący sam w sobie pewną całość „Krzyża śpiewali jedno i jedno, u: ewangelicie pod wpływem frazy powtarzają jedno stąpnie i znowu." Pf. Kraw. 34. 24.

Frazeologja - u. m.

Frazes - u. m. - sy mus. zdanie, okres, grupa wyrazów wyrażająca pewną myśl „z tych wszystkich nie przypomniał sobie ani jednego frazesu" Ż. Kaw. 5. 47. (!) z zdanie wypowiedziane próżnie, ale nie prowadzące do ~~niczego~~ wyrażające myśl nie dającą się uzasadnić, albo też wprost na oszukaniecie słuchacza obliczone „O niczym my frazesie, wiecznie będziesz obałamucał ludzi, wiecznie pod twoją zasłoną, będą się dobrowolnie bezprawia, na które nigdy otwarcie by żadnym nie odważyli?" Czas 1877. 74.

„Frazesem i niczem więcej tylko frazesem, ale wkutym w obojętnie powtarzanem, wojnie też pismo." ib. „Nasz patrjotyzm, nasz zapał poetyczny zaczyna się i kończy na ... słowach i frazesach" Wiek 1882. 290. 3.

(!) „W wspomnieniach tych wieczny musiała sobie

dobrze niewarn nielamać głowy, nad wyszukaniem niezdarnego rymowanego frazesiku"
Tyg. Ill. 2.5. 310.

„Panowie bracia! nie jestem ja oratorem i nie umiem z pamięci gładkich wygrywać frazesów, ale co mi potrzeba to powiem krótko i wyraźnie" Z. Kaszub. 1.211. „U Niemiaszków do francuza frazes jest wszystkiem, zaś treść wszystko. — Czucia niema nic; przedewszystkiem zaś niema w czynie tego, czego w słowach jest za wiele: męstwa, odwagi, patryotyzmu, miłości prawdy" Wisła 27.191.3. „Wrot powinien zdać o to, aby słowo jego nie było czczym frazesem, lecz że powinno być czynem" A Kroh. Ost. lata Wiosł. 74.. „A. i nowa o braterstwie obu tych narodów, nie mamy do czynienia z pustym frazesem, lecz z pięknemi objawami istotnego zbliżenia się."
Bluszcz 23. 318.

Fredzio – a. m. zdrb. imię męskie Alfred, „I dał
opuścić sobie imieniny u Fredzia" M.
Dat. Kłoty 12.215

Frej pozyt. z niem. bezpłatnie, gratis, darmo „ Co dwa tygodniach. gdy w teatrze ledwie swoje pieniądze zwróć odbrać, szanuyna Młodzież i fabryka stoi. - Śmiech, próba proj. ja tu coś lepszego wymyślę. " A. Wilcz. Tyg. powsz. 1880. 483.

„ Frejteatr " widowisko bezpłatne w teatrze.

Frejcio " - i ś, pozp widowisko lub zabawa bezpłatna.

„ Spakowałem manatki i czekam tylko frei-karty od kolei, aby czmychnąć na zamek " Kur. Kwiat. 88. 160. 1. kolj.

Frekwencja - ji. ż. z łac. zgromadzenie się, zebranie „Oświecenia się żona frekwencją wielką ludu zewsząd na pogrzeb przyby-łego" Tr. Warsz. 31. 39 „Na wschodach był ruch jakiś, w przedpokoju zawieszone palatoty męskie i stojące laski zwiastowały niezwykły w tym domu frekwencję." D. wiek 1879. 7. „Choć i ciemnisko to było bardzo dużo dla wielkiej frekwencji chłopów i szlachty, rzadko się tu pomieścić było można wygodnie" D. Tyg. powsz. 1882. 5 Zmieszczanie gdzie „Frekwencja szkół ludowych, jak wynikają corocznie sprawozdania Rady szkolnej krajowej zmniejsza się podwoli" G. lw. 87. 189. 1.

Frenetyczny a-e 1m. wściekły, zajadły, zapal-
czywy, szalony, niepohamowany, sięgający
do objawów szału „Teatr budowany
będzie z granitu aby [illegible] wytrzymał frene-
tyczne oklaski i entuzjastyczny zapał pu-
bliczności" Dziab 1882. 19. 3. „[illegible] prawda,
z wielką deklamacją przesadą odczytał ode
do rozpaczy i gdy skończył, wrzawa klaskań
frenetycznie" Pr. Kraka. 34. 14.

Fresk. u, w sie. nie malowanie na mokrym
al fresco ob. „ Su i owocnie z pod spaja-
jącego tynku wyziewającym ślady dawnych
fresków". M. Sawal. Mitus. 1886. 316. „ Ka
plica ta w stylu włoskiego renesansu
zdobiona jest freskami" Lwów 1887.
148. 3.

Frontowy - a - o do frontu należący, na front-
czoło wysunięty, na froncie v. we fron-
cie stojący „Do owego (punktu) linijo-
wego będzie frontowo-zazębiony" B.
Bol. Świd burza 117 t. j. do frontu na szeroką
do przodu „Gmy jedną z ulic na
dzielnicy tej instrujące kamienicami wzno-
szą bo z trzema rzędami frontowemi
oknami" Kl. Orzesz. Mun. Warsz. 1878. 255.

Frontowy - ego. m. subst. żołnierz we fron-
cie stawający Niefrontowy (Oczafron-
towy) ego. nie służący we froncie „Świd Kaidą, [illegible] owi buty ni-
wyspiewnie na dyzgach powiewano, szarf-
kami... Kaidą szarfkę nosić dano niefron-
towym" B. Bol. Świd burza 118 „Żołnierzowy
nie siadł sam więc dwu niefrontowych sadza go na konia" ib.

Frontowik – u. m. -ka m. ndk. frontowy
należący do frontu, do walki frontowej
(np. o żołnierzu, wojsku, a w tym
wojnie) – Słownik wyrazów obcych
wyd. "Al. Gołąb" – Wydz. pod. dyd. Aug. 222.

rzy. mu.
Froter – a. m. z franc. proteurjący posadzki ʒ żart. z prostszem: danser, tancerznik wycierający posadzki na balach i wieczorach tańcujących „Daje kurane baliki, ściągając różnej barwy froterów" Kur. Świąt. 1872. 1. „Froterzy powracający z tak zwanych wieczorków tańcujących." ib 1871. 66. 2.

Froterować ś. cz. zdkn. z fr. workować i wygładzać posadzkę zkę woskami „Zamiatano izby, przypinano firanki, froterowano posadzki" Z. Kawal. 4. 296 ʒ żart. z prostszem. wycierać posadzki na balikach tańcując do wypadłego nb. z tym odcieniem, że nie z dobrej ochoty lecz z obowiązku lub dla pewnych widoków „Idźmy na chwilę przestać froterować, zaraz by wystąpiono do mnie z wymówkami: czemuż nie tańczysz? a zmilczę się po cóżeś przyszedł?" Wien. 1. 121. „Stroiny jak zwykle kawaler gracki, wciąż froterował w tańcu posadzki." Kur. Świąt. 1872. 1.

Fru fru! głos naśladujący trzepotanie skrzydeł, fruwanie ptaków „Strzepnie skrzydłami i fru! fru! jak moje gołąbki na dach!" Zs Kwiec. 73. 196.

Fruwać S. cz. ndk. posp. latać na skrzydłach, mówiąc o ptakach Frunąć dk. „Gołąbek frunął z nad strzechy czworaki i latał nad nią w kółko" E. Orz. W zim. wiecz. 105 „Ptaki wyplatywały z kalinowych krzaków i fruwały mu tuż prawie przy uszach" ib. 125

Wyfruwać dk. „Sikorka tuż przed nim wyfruwała z krzaczyska leszczyny" ib. 118.

Fruczka - i. ż. zwyp. wartolka „Biegał jak fruczka tu i tam" A. Wilcz. Wołyń 166. 162.

Fwrzia ż. ż. zdrb. imię żeńskie Eufrozyna „Ach! pamo Fwrziu! kwchasz mnie waśpanna?" A. hw. Fr. 1. 217. „I Jwrzia tadna i Jwrzia tadna i Fwrzia tadna... najtadniejsza... ta bz. dzie mojz." ib. 218 „Adju Fwrziu" powyłowie znaczące: powpadłe! stało się! ob. Adje

Frygijski -a -ie od Frygii krainy w Azji mniej-
szej „Frygijska czapka" czerwona, formy
podługowatej z kutasem z miękkiego mięsa
na przodzie, jak się znachodzi na starożyt-
nościach, jest od czasu pierwszej rewolu-
cyi francuzkiej, godłem wolności, „zbro-
tanie bluzy robotnika z mundurem i
czapki frygijskiej z kopi wojskowej." Czas
1886. 182. 1.

Fryka i. ż. posp. wyrzucać, wyciągać, sprawić komu fryki, zadawać bobu, sprawić Tatarię, wyrzucać sarabandę, zalecać się dla „Schlebiać, by im później wyciągać fryki." Szymut. 1880. 5.

Fryne – r. ż. nazwisko słynnej hetery grec
kiej; stąd w porpol. mowie, kobieta, która
pisała się na nierząd „Miłośnicy swych
ciał kochali, tedy wino i frymy fizyo-
nomy malowali ich wpływ odurzający."
Z. A. Rolle S. Lwów. 1886. 278 „Choć prawdzi-
wa na uczciwość, nie zamieniała wnuk-
ki nieczułego frymy zamiarka." ib.

Fuga - i. ż. bez l. mn. z łac. posp. i żart. ucieczka,
„W rok jakoś, kiedy fugę urządził niebo-
dze, zmartwiła się biedaczka" Kuw. Św. 1872. 63.
ztąd: „Fugas chrustas" żart. = w nogi." Cześnik.
Hej! Serwacy. daj gwintówkę! niechaj strzelę
tą makówką - prędko! (Rejent zamyka okno) Ha
ha! fugas chrustas!" A. hr. Fr. 5. 118.

Fujara -y. m. ry mn. posp. żart. niedołęga, gamoń, fałszywy „Dziś pojąć mi ~~trzeba~~ trudno, gdy patrzę się na nią, jak uczuć swych panią zoaf mogłem djabliczą... i myślę sobie: fujara był eś!" Djabeł 1879. 14. 3. „Fujara z Mościsk" przysłowiowe w Galicji. „Nawet w Tarnowie nie spodziewałem się spotkać z podobną logiką i tylko bliskością Lwowa od Mościsk zdołałem wytłomaczyć sobie to ciekawe rozporządzenie. Prawdopodobnie bowiem większa część radzy lwowskiej pochodzi z tej słynnej przysłowieniem „fujarami" miejscowości. Wrodzona moralność, będąca niedoścignionem zaletą wszelkich „fujar" nie mogła obojętnie patrzeć na ludzi wieczorami po ulicach chodzących i chciała ich odebraniem latarni przyuczyć do porządnego żywota" K. Dart. Przegl. Lit. i art. 1882. 13. 3.

Fujarostwo - a. n. ni. dat. „Niedołęstwo od „fujarostwa" dobre serce czuwa nad ułatwieniem indevenu złodziejom." ib.

„Jesteś pan fujara, wynoś się z mego domu!" Tenev N. Rej. 89. 177. 1.

Fukać się cz. zaim. prow. na Rusi, zapamiętale się gniewać, sierdzić, przybierać miasto w gniewie, a o zwierzętach: wpadać w szał, bzykać, rozbzykiwać się, grać się „Tak mówiąc w gniewie prawie pięścią i zapał mocno... ale żona wytrzymawszy chwilę tak się odezwała:- Ja kazn się w gniewie na matkę Halszkę, nazywam ją czarownicą i Bóg wie wié co na mię wymyślam, a przecie.“ Z. kazań. 5. 121. „Bydło rzuny i fuka się trzoda“ W. bol I. pach. hetm. 7 „I gwałt i tartas, fuka wieprzy stado“ ib. 13 „Dla obrzydzenia nie minął jeszcze czas wni. Łowami wstrzelone i w cudze lasy zagnane samicy, fukają się jeszcze do połowy lutego.“ ib. 7. 246.

Fuma - y. ż. my fum. um. n Lind fum m. próżnoś.
duma „ Elegancya wielka. fuma wielka więk
sze nawet niż dochody" A w tr. Dz. II. 138.

Fundować (T. duje IL) cz. ndk. z Zeń (komu co) przypadkiem: Komu. często-
wać kogo za pieniądze (zabyć) kupować jadło i
napoje (rozrywki i t.p.) „Bankier nie zwalt zabawa znajo
mości i funduje im" wiek 1882 270 1.

Zafundować cz. dkn. (c.)

Fundacja (Tacyprop.) ż. częstowanie kogoś w miejscu publicz-
nem (zamknięte), płacenie za kogoś w celu zrobienia mu przy-
jemności „Pobudzony zostać do niecnych by mu
rości obfitą fundacją w cukrowni" S. Wiś. Tyg. pow
1880. 707.

(:) „Koniecznie mi jedno gdzie, byleby's zafundo-
wała bo mam wielki apetyt" Zab. 1883 1. c. 1)

Fundować cz. - z prow. „fundować" [illegible]
mować „pod zielonym [illegible] domowego zafun
dować" C. wiek xiii 1 c. 72 dwawa. „wyfundo-
wać" „pod zielonym dębem kawernę wyfundo
wać" od Zelenowa ib. 82. „z zielonego drzewa do
mowego sfundować" od Trembeckiego ib. 87

1) „Obiecał im zafundować butelkę porteru"
Kuz. Świąt. 1871. 67. 2. [illegible]
fundować [illegible] też tak [illegible]

„ Cuiecznę ... ia Lendzyś. Obus. Nina 7. 41

„ Żądali, aby im „zafundował" po ziemiańsku wódki" Dz. pol. 1887. 303. 2. (1)

Fundituś wyraz łac. przyst. z fundamentu z gruntu, całkowicie. „Drugi stał pusto koło. Chałupa jest lewa zła. trzecia fundituś spusto zrata" akt 1664 r. Ks. jaborzyń Cyr. Lit. Dział. 187 „Młyn jest na rzece N. na lewo. Leż podczas ś. wodzie y Cesarskich fundituś spustoszał" ib. Wyraz w tym znacz. po Dni t.j. walny prze lud w Wołoszu i Kij.

11, każdy w swoim y trzeci na mocy Wilkana dla groszy a wreszcie nas fundują panowie rodzi. Nie można M. obej wyd w. b. rus. (1) w łac. mowie „do fundytu, do jizna" = do szpitala do domu, z kościołem, ze szpitalem ob. przykł. pod ~~fi~~ izno"

„Grunt jej szpitalny fundował trustawko, i kapował pomarańcze" M. Dal. Bars. Syo. - 111

Fundusz m — ś „brać kogo na fundusz" = zabawić się czymś kosztem
drwić, zakpić, zadrwić sobie „Niemam biesiadować na fundusz, jak to po staremu mówią" Pf Kraw. Pf. 120 „Wziął go sobie na fundusz i postanowił przynajmniej mu się ubawić" Pd. 73. 60. „Panie to biorą mnie na fundusz" Roż. Dom. 1882. 29. 2 „Jakbym na to nie był patrzał ustawicznie oczyma to, żeby taj, musiałbym chyba mieć, że to mnie pij mowi biorą mię - jak to powiadają - na fundusz" Wł. Kaz. Sam. St. pow. 3.

Fundusik m zdrob. fundusz, mały fundusz majątek „Oczczędny, na fundusik zawsze mający i pewny" L. Kun. Tyg. Ill. 2. 1. 14 „Byle się złapać to choćby wykuwanie od brata szlachcica ostatni fundusik" J. Dziurk. S. 11.

Fungować z łac. fungere (łac. functio)
Funkcjonować z cont. sprawować urząd działać, w ogóle mający w pełnym zakresie praktyczne czynności czy to dobrowolnie przyjętych czy narzuconych przez naturę. „Maszyna jest maszyną i człowiek człowiekiem. Na tego o słabszego, skolicznuszi wpływ klimatu funkcjonuje w większej ilości i w większej objętości rozmaitości" T. T. Jeż 3. 2. „W wiedniu zawsze funkcjonował nowe ciało administracyjne: rada zawiadowcza dwóch żołnierzy państwa" Nowa 1882. 222. 2 „I ty" związek pomiędzy jego że znaniami to mordery że jego mózg jednako wo funkcjonował" Świat. tyd. 1882. 290. 3. „W miesiąc zegarek nicko potrafi funkcjonuje jak zwykle" it 1883. 95 3 „Codzienny widok ich czynności zegarowych zapomniano natrzęsienie ich oto nawrócenie czas. Dziwa mieszczą jak funkcjonowali. Będzie nie potrzeba." A. Urb. 3. nov. 1885. 183. 1
W Polsce a zwłaszcza przy ówcześnie, funkcjonali [illegible] w roku powstania" T. [illegible] ct. 1. 1. [illegible] bol 60. „Szkoła [illegible]

Oleszko, który już po raz trzeci funguje w charakterze posła" ib. 282.

„Do składu miejskich urzędów odnoszą się funkcjonujące na kresach miasta, mają na celu bądź to dbanie o [illegible]" Wiek XX. 1. V. 3

„Obie Izby zebrały się na posiedzenie na którem po wygłoszeniu przez Prezydenta Izby [illegible] przez Pana Prezydenta, które funkcjonowało na ostatniej sesji, mianowicie..." G. Lw. 48. 149. 3.

Furażerka-i. Furażka-i. ż-ki im. czapka wojskowa bez daszka „Ubrany w zieloną czamarę z furażerką wojskową w ręku" Tyg. Ilustr. 76. 14. Ubiorek czerwonej furażerki ozdobionej kwiatami, z fantazyą nasunął na prawe ucho" M. Dal. Wiek 1878. 284 „Sięgnął niedbale ręką do furażerki i bąknął: pochwalony" ib. „Główna wojskowość stroju tego zawierała się w furażerce fantastycznie na bakier od lewego ucha włożonej." O. J. Dyk. Rom. i pow. 5. 2. „kapitan w zielonym mundurze i furażce ze złotym galonem" Prz. Tyg. 1874. 260. „Furażerka z sukna czarnego z daszkiem lakierowanym" Al. Vóbly. Kąpiel po zub. Aug 205

Furczeć st.cz. contin. Furkać frequ. Furkrzeć dkn. wydawać szelest, podobny do głosu fur, fur, szum np. skrzydeł ptaszka, koło wrotka, powracający przy wiatr chorągiewki i t.p. „drzewki nawodziły nad niebaczącymi furczeniem kołowrotkami" J. Dzierzk. 1.18, „Furczenia wrzecion ani dotychczas uwiązna było i zdawało się, że chochoła od kalasa przyszło" T. T. Jeż 1.16[1]. Larus murowany z furkającą na dachu blaszaną chorągiewką" J. Dzierzk. 8. 5. „Żuiczące ptactwo stumie furknęło do góry." A. Mick. 3. 124 „Miło jest wyjechać sobie z klatki, strzepnąć skrzydłami i furknąć w świat szeroki" B. Bol. Mytv. 2 „Furknęła kacamaszka, gdzie w mgły obłoczek" A. Mick. 3. 160 ± 3 fig. o całun. Furgać, furkać, wcześniej pewnym być „Omyliłem się na panu Erazmie.. to się uformuje.. jak nie tak furga.' i sens ma.'" J. Krasz. 46. 11.

(1) „Trąby grają, bębny biją, bagnet błyszczy, lance furczą" Śpiew. polski 3. 271.

Furdyga - i. k. prow. Lwow. „Policja wsadziła go za ten brak poszanowania dla obcej własności do aresztu policyjnego, zwanego „furdyga" a stamtąd odstawiono go do Sądu." Dz. pol. 1886. 53. 2. „[illegible] Chwytającego do furdygi." [illegible]

Furjerysta - y. m. sć mn. zwolennik furjeryzmu „Sam Dalard był eks-furjerystą" Jł. Kraw. 58. 45.

Furjeryzm. u. m. urządzenie społeczne wymyślone przez Fourier'a, polegające na wspólności pracy i mieszkania członków towarzystwa „Stronnictwo swobód nieograniczonych, wielkie wielbicielka furjeryzmu, ani do jego konsekwencyj najgłębszych" Jł. Kraw. 34. 8

Furore niedm. n. wyraz włoski, albo Furora-y. ż. bez l. mn. efekt teatralny, porywający „Robiła furore... słowo honoru ci daję - wszyscy ci się chcą prezentować, mężczyźni w zachwyceniu, kobiety pełne zazdrości..." D. Dol. Dziem. Sen. 238 „Jesteś dziś dziwnie śliczna... mówię ci, furore robisz." ib. „Miała ten jakiś urok, który najistotniej niemiałby nazwać pomysłu nieziemskiego. Ostatniej zimy robiła w Warszawie furorę." H. Sienk. Humor. i ozora. 1. 24 „Jego komedja wszędzie robi furorę." Echo 1877. 249. 4. „Nucitem ulubione wówczas piosnki, jako to krakowiak, który wtedy robił furore w Hyde parku i który pozwoli sobie powtórzyć:." A. św. Fr. Dz. II. 91.

Fus - a. m. „ Siedź cicho, nigdzie się nie pokazuj, my puścimy fusa, żeś do Niemiec pojechał." Gł. Kraw. 38. 119. ?

128

Fuszerka – i. ż. partactwo, partolenie, lada jaka robota „ Warsztaty stoją próżnami, każdy woli na własną rękę robić – o doskonaleniu fachu mowy niema, fuszerka prosperuje w najlepsze" J. Jurz. Now. 1882. 358. 1. (1)

Fuszerować cz. cont. partolić, wykonywać robotę byle zbyć „ Idzie o to, aby krawiec krawcem, mularz mularzem pozostawał, aby usunął fuszerowanie, a podniósł kunszt" ib.

(1) „ Dowstał wśród pewnego grona majstrów szewckich projekt zapobieżenia fuszerce niektórych niesumiennych czy niezdolnych majstrów, którzy na targach" (Ceraviskie, nadmyżyńska wioska dawniej pewnego obszaru warszawskiego " Wiek 1887. 229. 4.

179.

Futor – u. m. vy. um. Futorek – rku m. zdrb. na Podolu i Ukrainie „nis. zepsute Hutor, Chutor dom lub chata z ogrodem, pasicka, rolą i siankożniq oddalona od innych i ode wsi lub miasta, do którego należy, oddzielona znacznq przestrzeniq, – samotny folwarczek -odrębny." A. Krem. Rocz. Tow. nauk. Krak 41. 195.

„Dyjto dziki, porzty prządami jar, ożywiony gdzieniegdzie tonącym w sadzie futorkiem" Tyg. Ill. 2. 6. 101.